

LIELĀ PALĀTA

LIETA “VAVŘIČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU”

(Iesniegumi Nr.47621/13 un 5 citi)

SPRIEDUMS

8.pants • Privātā dzīve • Soda nauda vecākam un bērnu izslēgšana no pirmsskolas par atteikumu izpildīt likumā noteikto bērna vakcinācijas pienākumu • Vispārēja Eiropas vienprātība panākt iespējami plašu vakcinācijas aptveri • Sociālā solidaritāte pret vismazāk aizsargājamiem, prasot pārējiem iedzīvotājiem uzņemties minimālu risku, kas izpaužas kā vakcinācija • Obligātā pieeja, reaģējot uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret medicīnas zinātnē labi zināmām slimībām un nodrošināt aizsardzību pret bērnu vakcinēšanas līmeņa pazemināšanās tendenci • Obligātā politika atbilstoši bērna abērnus pret nopietnām slimībām ar imunizāciju • Nacionālā sistēma pieļauj izņēmumus un ietver procesuālās garantijas • Veikti nepieciešamie piesardzības pasākumi, tostarp izmantoto vakcīnu drošuma uzraudzība un iespējamo kontrindikāciju pārbaude katrā individuālā gadījumā • Naudas sods nav pārmērīgs un nerada sekas skolas vecuma bērnu izglītībā • Ietekme uz iesniedzējiem-bērniem ierobežota laikā, uzņemšanu sākumskolā vakcinācijas statuss neietekmē • Apstrīdētie pasākumi samērīgi ar sasniedzamajiem leģitīmajiem mērķiem • Plašās rīcības brīvības robežas nav pārkāptas

STRASBŪRA

2021.gada 8.aprīlis

Šis spriedums ir galīgs, bet tas var tikt redakcionāli pārskatīts.

Lietā “Vavřička un citi pret Čehijas Republiku”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, sanākusi kā Lielā palāta šādā sastāvā:

Robert Spano, priekšsēdētājs,

Jon Fridrik Kjølbro,

Ksenija Turković,

Paul Lemmens,

Síofra O’Leary,

Yonko Grozev,

Aleš Pejchal,

Krzysztof Wojtyczek,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Marko Bošnjak,

Tim Eicke,

Jovan Ilievski,

Lado Chanturia,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Anja Seibert-Fohr, tiesneši,

un *Johan Callewaert, Lielās palātas sekretāra vietnieks,*

pēc apspriešanās slēgtās sēdēs 2020.gada 1.jūlijā un 2021.gada 13.janvārī,

pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts pēdējā no minētajiem datumiem:

PROCEDŪRA

1. Lietas pamatā ir seši iesniegumi (Nr.47621/13, 3867/14, 73094/14, 19298/15, 19306/15 un 43883/15), kurus pret Čehijas Republiku Tiesā saskaņā ar Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantu laikposmā no 2013.gada 23.jūlija līdz 2015.gada 31.augustam iesniedza seši Čehijas pilsoņi Pavel Vavřička, Markéta Novotná, Pavel Hornych, Radomír Dubský, Adam Brožík un Prokop Roleček (“iesniedzēji”).

2. Iesniedzējus sākotnēji pārstāvēja Čehijas Republikā praktizējošs advokāts D.Záhumenský, bet vēlāk Čehijas Republikā praktizējoši advokāti Z.Candigliota un J.Švejnoha, J.Novák un T.Moravec. Lielajā palātā visus iesniedzējus pārstāvēja Candigliota. Čehijas valdību (“Valdība”) pārstāvēja tās pārstāvis no Tieslietu ministrijas V.A.Schorm.

3. Iesniedzēji jo īpaši apgalvoja, ka dažādās sekas, ko viņiem rada likumā noteiktā vakcinācijas pienākuma neizpilde, nav savietojamas ar viņu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību saskaņā ar Konvencijas 8.pantu.

4. Iesniegumi tika nodoti Tiesas Pirmajai nodaļai (Tiesas Reglamenta 52.punkta 1.daļa). 2015.gada 7. un 9.septembrī Valdība tika informēta par šo sūdzību un arī saistītajām sūdzībām, ko iesnieguši Vavřička, Novotná un

Hornych, pamatojoties uz Konvencijas 9.pantu, un visi iesniedzēji-bērni, pamatojoties uz 1.protokola 2.pantu.

5. Nodaļas priekšsēdētājs atļāva iesniegt rakstveida komentārus (Konvencijas 36.panta 2.daļa un Tiesas Reglamenta 44.punkta 3.daļa) nevalstiskajām organizācijām *Společnost pacientů s následky po očkování, z.s.* (No vakcīnām cietušo pacientu asociācija), Eiropas Tiesību un taisnīguma centram un *ROZALIO – Rodiče za lepší informovanost a svobodnou volbu v očkování, z.s.* (Vecāku grupa labākai informētībai un brīvai izvēlei attiecībā uz vakcināciju – “ROZALIO”), kas visas iesniedza komentārus.

6. 2019.gada 17.decembrī Pirmās nodaļas palāta šādā sastāvā: *Ksenija Turković*, priekšsēdētāja, *Aleš Pejchal*, *Armen Harutyunyan*, *Pere Pastor Vilanova*, *Tim Eicke*, *Jovan Ilievski*, *Raffaele Sabato*, tiesneši, un *Abel Campos*, Nodaļas sekretārs, nodeva jurisdikciju Tiesas Lielajai palātai, nevienai no pusēm pret to neiebilstot (Konvencijas 30.pants un [Tiesas Reglamenta] 72.punkts).

7. Lielās palātas sastāvs tika noteikts saskaņā ar Konvencijas 26.panta 4. un 5.punktu, kā arī [Tiesas Reglamenta] 24.punktu.

8. Iesniedzēji un Valdība katrs iesniedza apsvērumus par iesniegumu pieņemamību un būtību.

9. Iespēju iesniegt rakstiskus komentārus Priekšsēdētājs atļāva Francijas, Vācijas, Polijas un Slovākijas Valdībām, kas visas iesniedza apsvērumus. Iespēja piedalīties tika piešķirta arī Eiropas Vakcīnu uzraudzības forumam. Papildu rakstiskus komentārus iesniedza ROZALIO, un citu trešo pušu Palātai iesniegtie komentāri palika lietas materiālos.

10. Tiesas sēde notika Cilvēktiesību ēkā Strasbūrā 2020. gada 1. jūlijā, un tajā piedalījās pušu pārstāvji un padomnieki.

Tiesā ieradās:

(a) *no Valdības puses*

V. A. SCHORM, Pārstāvis,
R. PRYMULA, Čehijas Vakcinoloģijas sabiedrības priekšsēdētājs un
Valdības Pārstāvis veselības zinātnes un pētniecības jautājumos,
E. PETROVÁ, Valdības aģenta birojs, Tieslietu ministrija,
K. RADOVÁ, Valdības aģenta birojs, Tieslietu ministrija,
D. PRUDÍKOVÁ, Izglītības, jauniešu un sporta ministrija,
T. SUCHOMEL, Veselības ministrija,
H. CABRNOCHOVÁ, Čehijas Vakcinoloģijas sabiedrības
vicepriekšsēdētāja un Bērnu un jauniešu ģimenes ārstu asociācijas
vicepriekšsēdētāja, konsultanti;

(b) *no iesniedzēju puses*

Z. CANDIGLIOTA, Advokāts,
D. PETRUCHA,
K. LACH,

D. DUŠÁNEK,
P. JANÍČKOVÁ,
B. ROLEČKOVÁ,

konsultanti,
iesniedzēja vecāks.

Tiesa uzklausa *Schorm, Prymula* un *Candigliota* uzrunas un viņu atbildes uz tiesnešu uzdotajiem jautājumiem.

FAKTI

I. KONTEKSTS

11. Čehijas Republikā Sabiedrības veselības aizsardzības likuma (*Zákon o ochraně veřejného zdraví*) (Likums Nr.258/2000 Coll., ar grozījumiem – “SVA likums”) 46.panta 1. un 4.punktā ir noteikta prasība visiem pastāvīgajiem iedzīvotājiem un visiem ārvalstniekiem, kam ir tiesības ilgtermiņā uzturēties valstī, regulāri saņemt noteiktu vakcināciju kopumu saskaņā ar sekundārajos tiesību aktos noteiktajiem precīzajiem nosacījumiem. Attiecībā uz bērniem, kas nav sasnieguši piecpadsmit gadu vecumu, par šī pienākuma izpildi ir atbildīgi viņu likumīgie pārstāvji (*zákonný zástupce*).

12. Saskaņā ar Čehijas konstitucionālo kārtību pienākumus var noteikt tikai saskaņā ar likumu un likuma (*zákon*) ietvaros, un tāpat arī pamattiesību un brīvību ierobežojumus var noteikt tikai ar likumu, ar to saprotot Parlamenta pieņemtu aktu.

13. SVA likums ir Parlamenta pieņemts akts. 46.panta 6.punktā un 80.panta 1.punktā ir noteikts, ka Veselības ministrija (“Ministrija”) pieņem ar vakcināciju saistītos īstenošanas tiesību aktus.

14. Ministrija iepriekš minētos īstenošanas pasākumus pieņēma ar rīkojumu par vakcinēšanu pret infekcijas slimībām (*Vyhláška o očkování proti infekčním nemocem*) (rīkojums Nr.439/2000 Coll., ar grozījumiem – “2000.gada ministrijas rīkojums”, spēkā no 2001.gada 1.janvāra līdz 2006.gada 31.decembrim, un rīkojums Nr.537/2006 Coll., ar grozījumiem – “2006.gada ministrijas rīkojums”, spēkā no 2007.gada 1.janvāra, kopā turpmāk tekstā “Ministrijas rīkojums”).

15. SVA likuma 50.pants noteic, ka pirmsskolas iestādes, kādas iesaistītas šajā lietā, drīkst uzņemt tikai tādus bērnus, kas ir saņēmuši noteiktās vakcīnas vai kam ir dokumentus, kurš apliecina, ka viņi ir ieguvuši imunitāti citādi vai ka viņus nevar vakcinēt veselības stāvokļa dēļ. Līdzīgs noteikums ir iekļauts Izglītības likuma (*Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*) (likums Nr.561/2004 Coll., ar grozījumiem) 34.panta 5.punktā.

16. Vakcinēšanas izmaksas sedz valsts veselības apdrošināšana. Vakcīnas, kas ir iekļautas specifisko vakcīnu variantu sarakstā regulārai imunizācijai, kuru katru gadu publicē Ministrija, ir bezmaksas. Tās var

aizstāt ar citām vakcīnām, ja tās ir apstiprinājusi kompetenta iestāde, taču Valsts izmaksas nesedz.

17. Saskaņā ar Likuma par maznozīmīgiem pārkāpumiem (*Zákon o přestupcích*) (likums Nr.200/1990 Coll., kas piemērojams attiecīgajā periodā – “MP likums”) 29.panta 1.punkta f) apakšpunktu un 2.punktu persona, kas pārkāpj aizliegumu vai neizpilda paredzēto vai noteikto pienākumu, lai novērstu infekcijas slimības, izdara maznozīmīgu pārkāpumu, par ko var piemērot naudas sodu līdz 10 000 Čehijas kronām (CZK) (šobrīd vienāds ar aptuveni 400 *euro* (EUR)).

18. Ja obligātās vakcinēšanas veikšanā pieļautas nolaidības rezultātā ir nodarīts kaitējums vakcinētās personas veselībai, atbildīgo personu var saukt pie atbildības saskaņā ar vispārējām delikta tiesībām un likt samaksāt kompensāciju par nodarīto kaitējumu.

19. Attiecībā uz kaitējumu veselībai, kas nodarīts saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem un procedūrām (*lege artis*) veiktas obligātās vakcinācijas rezultātā, līdz 2013.gada 31.decembrim kompensāciju varēja pieprasīt no veselības aprūpes darbinieka, kurš veicis vakcināciju, pamatojoties uz stingru atbildību, kas neparedz atbrīvošanu no atbildības, saskaņā ar tajā laikā piemērojamā Civillikuma 421.a pantu (likums Nr.40/1964 Coll., ar grozījumiem). Civiltiesību rekodifikācijas kontekstā šis prasības veids ar 2014.gada 1.janvāri tika atcelts. Taču saskaņā ar jauno speciālo tiesību aktu, kas stājas spēkā 2020.gada 8.aprīlī, par šādu kaitējumu pie atbildības var saukt Valsti.

20. Papildus šādos apstākļos noteiktai kompensācijai personai, kas cieš no vakcīnu izraisītām blaknēm, ir tiesības saņemt medicīnisko palīdzību, kuras izmaksas sedz valsts veselības apdrošināšana.

21. Papildu informāciju par atbilstošajiem nacionālajiem tiesību aktiem un praksi skatīt 65-93.rindkopā.

II. VAVŘIČKA KUNGA IESNIEGUMS, NR.47621/13

22. Iesniedzējs ir dzimis 1965.gadā un dzīvo Kutna Horā.

23. 2003.gada 18.decembrī kompetentais Slimību profilakses un kontroles centrs (*hygienická stanice*) atzina viņu par vainīgu pārkāpumā, kas paredzēts MP likuma 29.panta 1.punkta f) apakšpunktā, jo viņš nebija izpildījis rīkojumu atvest savus divus bērnus, kuri tad bija attiecīgi četrpadsmit un trīspadsmit gadus veci, uz norādīto veselības aprūpes iestādi, lai viņus vakcinētu pret poliomiēlītu, B hepatītu un stingumkrampjiem. Viņam tika uzlikts 3 000 CZK naudas sods un uzdots samaksāt 500 CZK izmaksu segšanai (t.i., kopā aptuveni 110 EUR attiecīgajā laikā).

24. Iesniedzējs pārsūdzēja lēmumu administratīvajā līmenī, tiesās un visbeidzot Konstitucionālajā tiesā. Viņš apgalvoja, ka attiecīgais regulējums ir pretrunā viņa pamattiesībām un brīvībām, īpaši tiesībām atteikties no medicīniskas iejaukšanās (atsaucoties uz Konvencijas par cilvēktiesībām un biomedicīnu, kas ir daļa no Čehijas Republikas tiesību sistēmas un prevalē

pār likumiem konflikta gadījumā (skatīt 114.rindkopu turpinājumā) – “Ovjedo konvencija”, 5. un 6.pantu) un tiesībām uz savas reliģiskās un filozofiskās pārliecības saglabāšanu un paušanu. Viņš paziņoja, ka stingri iebilst pret, kā viņš to raksturoja, bezatbildīgu eksperimentēšanu ar cilvēka veselību, uzsvēra vakcīnu faktiskās un potenciālās blaknes un apgalvoja, ka šajā lietā neradās nekāds sabiedrības veselības risks, ņemot vērā, ka pēdējais poliomielīta gadījums konstatēts 1960.gadā, ka B hepatīts skar tikai riska grupas, nevis bērnus un ka stingumkrampji netiek nodoti no cilvēka uz cilvēku.

25. Iesniedzēja kasācijas sūdzību Augstākā administratīvā tiesa (“AAT”) pirmoreiz noraidīja ar 2006.gada 28.februāra spriedumu. Ar 2011.gada 3.februāra spriedumu (*nález*) Konstitucionālā tiesa šo spriedumu atcēla.

26. Konstitucionālā tiesa konstatēja, ka AAT nebija sniegusi atbilstošu atbildi uz iesniedzēja sūdzību, ka apstrīdētais lēmums ir pretrunā viņa tiesībām brīvu paust ticību vai pārliecības saskaņā ar Pamattiesību un pamatbrīvību hartas (*Listina základních práv a svobod*) (konstitucionālais likums Nr.2/1993 Coll.) 16. pantu. Tā atzīmēja, ka šajā lietā strīds nav par pienākumu vakcinēties (kas iesniedzējam noteikts ar 2003.gada 3.jūnija lēmumu, ar kuru īsteno 2000.gada Ministrijas rīkojumu), jo viņa konstitucionālā sūdzība attiecās uz sodu par šā pienākuma neizpildi, kas viņam noteiktas ar 2003.gada 18.decembra lēmumu saskaņā ar MP likumu. Līdz ar to Konstitucionālā tiesa nevarēja īstenot savu jurisdikciju, lai vērtētu vakcinācijas pienākuma konstitucionalitāti. Jebkurā gadījumā tā nevarēja aizstāt likumdevēja vai izpildvaras secinājumu, ka pret noteiktām infekcijas slimībām ir obligāti jāvakcinējas. Šis novērtējums bija jāveic likumdevējam, ņemot vērā Ovjedo konvencijas 26.pantu. Tas ir politisks un ekspertu jautājums, un tajā ir relatīvi plaša rīcības brīvība.

27. Konstitucionālā tiesa nodalīja vakcinēšanās obligātumu nosakošas likuma normas pieņemšanu un šī pienākuma izpildes nodrošināšanu. Obligātā vakcinācija būtībā ir pieļaujams prasītāja ticības vai pārliecības brīvas izpausmes ierobežojums, jo tas acīmredzami ir demokrātiskā sabiedrībā nepieciešams pasākums, kas vērsts uz sabiedriskās drošības, veselības, kā arī citu personu tiesību un brīvību aizsardzību. Tomēr, lai šā ierobežojuma interpretācija atbilstu konstitucionālajām prasībām, tā nevarētu paredzēt vakcinācijas pienākuma beznosacījuma izpildes pieprasīšanu no jebkuras personas, ņemot vērā individuālus aspektus vai iemeslus, kāpēc šī persona tam pretojas.

28. Proti, Konstitucionālā tiesa norādīja, ka:

“Valsts iestādei, kas lemj par to, vai likt izpildīt pienākumu vakcinēties vai piemērot sodu, ir jāņem vērā izņēmuma iemesli, kādus ir norādījis prasītājs, lai attaisnotu savu atteikumu vakcinēties. Gadījumā, kad pastāv šādi apstākļi, kas liek pašos pamatos aizsargāt personas autonomiju, vienlaikus tomēr aizsargājot arī sabiedrības intereses, kuras ir pretējas [...], un tāpēc izņēmuma kārtā atteikties no sankcijām par vakcinācijas pienākuma [neizpildi], valsts iestāde nedrīkst sodīt vai citādi piespiestu kārtā panākt [norādītā] pienākuma izpildi. [...]

LIETA VAVRĪČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS

Valsts iestādei un administratīvajai tiesai, kas skata administratīvo tiesību pieteikumu, savos lēmumos jāņem vērā visi lietas atbilstošie apstākļi, jo īpaši personas norādīto iemeslu steidzamība, to konstitucionālā attiecināmība, kā arī riski, ko personas rīcība var radīt sabiedrībai. Svarīgs aspekts ir arī tas, vai šie apgalvojumi ir konsekventi un pārliecinoši.

Ja persona sākotnēji nesazinās ar kompetento valsts iestādi un savu attieksmi pret vakcināciju pamato tikai procesa vēlākajā posmā, parasti netiek izpildīti nosacījumi par personas attieksmes konsekvenci un konstitucionālās intereses aizsargāt viņas autonomiju steidzamību.”

29. Konstitucionālā tiesa arī norādīja, ka, ja šos kritērijus piemērotu iesniedzēja situācijas specifiskajiem faktiem, kritērija par attieksmes konsekvenci izpildīšanos šķiet problemātiska. Šajā sakarā tā norādīja, ka viņš bija sniedzis iemeslus atteikumam atļaut vakcinēšanu tikai vēlīnā procesa posmā un pat Konstitucionālās tiesas sēdē viņš bija norādījis, ka viņa iemesli bija primāri saistīti ar veselības apsvērumiem, jo, viņaprāt, vakcinācija ir kaitīga bērniem, kamēr filozofiski vai reliģiski jautājumi viņam bija otršķirīgi. Tomēr kritēriji bija visupirms jāpiemēro AAT, un iesniedzēja lieta tika atgriezta tai atkārtotai izskatīšanai.

30. Ar 2011.gada 30.septembra spriedumu AAT noraidīja iesniedzēja lietu.

Atbildot uz Konstitucionālās tiesas norādījumiem, AAT konstatēja, ka iesniedzējs uz savas reliģiskās un filozofiskās pārliecības aizsardzību, to sīkāk neprecizējot, atsaucās tikai procesa vēlīnā posmā. Pēc tam viņš bija izskaidrojis savu uzskatu, ka viņam bija tiesības atteikties no obligātās vakcinēšanas pašam un bērniem, pamatojoties uz šādu pārliecību. Taču viņš nebija sniedzis nekādus konkrētus argumentus par savu reliģiju un par to, cik lielu iejaukšanos rada vakcinācija. Sabiedrības veselības aizsardzības intereses tādēļ prevalē pār prasītāja tiesībām brīvi paust savu reliģiju vai pārliecību.

31. Galīgo lēmumu Konstitucionālā tiesa pieņēma 2013.gada 24.janvārī, noraidot iesniedzēja sūdzību par 2011.gada 30.septembra spriedumu kā acīmredzami nepamatotu.

III. NOVOTNÁ KUNDZES IESNIEGUMS, NR.3867/14

32. Iesniedzēja ir dzimusi 2002.gada 12.oktobrī. Ar 2006.gada 4.aprīļa lēmumu viņa bija uzņemta Montessori pirmsskolas iestādē, kad viņa bija aptuveni trīs ar pusī gadus veca.

33. 2008. gada 10. aprīlī iestādes direktors nolēma pārskatīt uzņemšanu pēc tam, kad bija saņēmis informāciju no iesniedzējas pediatra, ka, pretēji iepriekš iesniegtajai 2006.gada 15.marta medicīniskajai izziņai par to, ka viņa “ir saņēmusi pamata vakcinācijas”, iesniedzēja faktiski nebija saņēmusi MMR (masalu, parotīta un masaliņu) vakcīnu. Pārskatīšanas rezultātā tika pieņemts 2008.gada 14.jūlija lēmums, sakarā ar nepieciešamās vakcinācijas neesamību atceļot iepriekšējo lēmums uzņemt iesniedzēju iestādē.

34. Savās turpmākajās neseismīgajās pārsūdzībās administratīvajā līmenī un tiesās, kā arī Konstitucionālajā tiesā iesniedzēja norādīja, ka sekundārajos tiesību aktos, t.i., ar 2006.gada Ministrijas rīkojumu, nevar noteikt izņēmumu tiesībām, kas aizsargātas saskaņā ar Ovjedo konvencijas 5.pantu (ka jebkādu ar veselību saistītu darbību drīkst veikt tikai ar brīvprātīgu un apzinātu piekrišanu). Šajā Rīkojumā nebija noteikts MMR vakcinācijas vecuma ierobežojums. Atsaucoties uz “statistikas informāciju” un “ekspertu viedokli”, viņa apgalvoja, ka vakcinācija rada veselības risku un demokrātiskā sabiedrībā nav nepieciešama. 2008.gada 14.jūlija lēmums bija pretējs viņas interesēm un pārkāpa viņas tiesības uz izglītību. Viņai tika liegts turpināt izglītošanos Montessori izglītības sistēmā, ja viņa neveic medicīnisku procedūru, kam viņa nepiekrīt.

35. Iesniedzējas argumenti tika noraidīti visos līmeņos, galīgo lēmumu pieņemot Konstitucionālajai tiesai 2013.gada 9.jūlijā. Tās secinājumi var tikt apkopoti šādi.

36. Ciktāl iesniedzēja apstrīdēja vakcinācijas pienākuma tiesisko pamatu, ierobežojumi Ovjedo konvencijas 5. un 6.panta garantijām bija noteikti ar Parlamenta aktu (SVA likumu), nosakot pienākumu veikt regulāro vakcinēšanos, saistībā ar kuru 2006.gada Ministrijas rīkojumā, kas pieņemts, piemērojot šo tiesību aktu, bija noteikti tikai specifiski aspekti, piemēram, vakcīnu veidi un to ievadīšanas nosacījumi. Šāda kārtība bija atbilstoša konstitucionālajām prasībām, ka pienākumi ir jānosaka, pamatojoties uz likumu un likuma ietvaros (Hartas 4.panta 1.punkts) un ka pamattiesību un pamatbrīvību ierobežojumus var noteikt tikai ar likumu (Hartas 4.panta 2.punkts). Visas judikatūras neatbilstības šajā sakarā bija atrisinātas (skatīt īpaši 85.rindkopu *et seq.* turpmāk).

37. Ciktāl iesniedzēja apstrīdēja nepieciešamību aizsargāt sabiedrības veselību ar vakcināciju saistībā ar savu lietu, iebildums tika noraidīts kā nepamatots. Tika norādīts, ka viņa nav norādījusi nekādus argumentus attiecībā uz jebkādiem “apstākļiem, kas fundamentāli prasītu personas autonomijas saglabāšanu” Konstitucionālās tiesas sprieduma *Vavřička* lietā (skatīt 28.rindkopu iepriekš) kontekstā.

38. Šajā sakarā Konstitucionālā tiesa īpaši norādīja, ka to pamattiesību, kas bija pretrunā sabiedrības veselības aizsardzības interesēm, aizsardzību varēja nodrošināt, veicot stingru individuālo apstākļu izvērtēšanu katrā atsevišķā gadījumā, nevis apšaubot vakcinācijas pienākumu kā tādu. Iesniedzējas lietā tiesas bija pienācīgi izvērtējušas viņas iebildumus un atbildējušas uz tiem. Viņa nebija pierādījusi, ka, pamatojoties uz faktiem viņas lietā, pienākums veikt MMR vakcinēšanos būtu nesamērīga iejaukšanās viņas pamattiesībās. Tāpat arī viņa nebija norādījusi nekādus apstākļus, kas saskaņā ar SVA likuma 50.pantu būtu devuši viņai iespēju tikt uzņemtai pirmsskolā bez vakcinācijas.

39. Atstājot atklātu jautājumu par to, vai pirmsskolas apmeklēšana ietilpst tiesībās uz izglītību, Konstitucionālā tiesa tomēr noteica, ka apstākļos, kad iesniedzējas turpmākais apmeklējums varēja radīt risku citu

personu veselībai, prioritāras bija sabiedrības subjektīvās tiesības uz veselības aizsardzību. Līdz ar to viņas neuzņemšana pirm skolā nebija kļūdaina.

40. Turklāt iesniedzēja pati bija liegusi sev iespēju apmeklēt pirm skolu, atsakoties izpildīt nosacījumus, kas bija vienādi visiem, un, iespējams, nebija rīkojusies labticīgi, līdz ar savu sākotnējo uzņemšanas iesniegumu iesniedzot neprecīzu medicīnisku izziņu.

IV. HORNYCH KUNGA IESNIEGUMS, NR.73094/14

41. Iesniedzējs ir dzimis 2008.gada 26.septembrī. Agrīnā vecumā viņam bija dažādas veselības problēmas, un viņš nesaņēma nekādas vakcinācijas. Viņš apgalvoja, ka viņa vecāki nekad nebija atteikušies viņu vakcinēt un ka vakcinācija viņam nav veikta, jo nebija saņemta individualizēta vakcinācijas rekomendācija no viņa pediatra.

42. Kad viņš pieteicās uzņemšanai pirm skolā, viņa pediatrs attiecīgajā veidlapā apliecināja, ka iesniedzējs nav vakcinēts. Veidlapā bija arī šāds teksts rokrakstā: “[Iesniedzējam] netrūkst nekādu saskaņā ar likumu nepieciešamo standarta vakcināciju.” Vēlāk iestādes konstatēja, un iesniedzējs to neapstrīdēja, ka tekstu rokrakstā bija pierakstījis kāds cits, nevis pediatrs.

43. Ar 2011.gada 27.jūnija lēmumu iesniedzējam tika atteikta uzņemšana pirm skolā, pamatojoties uz SVA likuma 50.pantu, jo viņš nebija pierādījis, ka ir vakcinēts. Viņa administratīvo pārsūdzību noraidīja, jo, telefoniski sazinoties ar viņa pediatru, iestāde bija konstatējusi, ka kopš iepriekš minētās izziņas izsniegšanas brīža situācija nav būtiski mainījusies.

44. Iesniedzējs iesniedza administratīvo tiesību pieteikumu un kasācijas sūdzību savā lietā, apgalvojot, ka viņš ir izpildījis visas likumā noteiktās uzņemšanas prasības, jo, ņemot vērā, ka viņš nebija saņēmis individualizētu vakcinācijas rekomendāciju, nevarēja uzskatīt, ka viņam trūkst saskaņā ar likumu prasīto vakcināciju. Iestādes nebija konstatējušas pretējo. Papildu informācijas saņemšana no viņa pediatra telefoniski bija patvaļīga rīcība un personiskās informācijas aizsardzības tiesību pārkāpums. Viņam bija liegta iespēja sniegt paskaidrojumus. Bija acīmredzami, ka saistībā ar viņa vakcinācijas statusu nav izdarīts pārkāpums, jo šajā sakarā nekāds process ierosināts nebija.

45. Viņa pārsūdzības tika noraidītas, *inter alia* pamatojoties uz to, ka, lai gan administratīvās pārsūdzības iestāde bija saņēmusi informāciju no pediatra, izmantojot ārkārtas kanālu, iesniedzējam bija bijusi piekļuve lietas materiāliem, un apstrīdētais lēmums bija balstīts tikai uz tiem faktiem, kas viņam bija zināmi. Turklāt saskaņā ar SVA likuma 50.pantu attiecīgais kritērijs uzņemšanai pirm skolā bija vakcinācijas pienākuma izpilde vai neizpilde, nevis iespējamās neizpildes iemesli. Visbeidzot, iesniedzējs pat nebija norādījis, ka pastāvēja “apstākļi, kas fundamentāli prasītu personas autonomijas saglabāšanu” *Vavřička* tiesu prakses kontekstā (skatīt

28.rindkopu iepriekš), kā arī viņš nebija atsaucies ne uz kādām savām pamattiesībām.

46. Savā sekojošajā konstitucionālajā pārsūdzībā iesniedzējs apgalvoja, ka ir pārkāptas viņa Konvencijas 6.panta 1.punktā (taisnīgums) un 8.pantā (privātā un ģimenes dzīve, īpaši tiesības uz personisko attīstību) garantētās tiesības, pēc būtības ar tādu pašu pamatojumu kā zemāko instanču tiesās. Viņš apgalvoja, ka šīs tiesas nebija vērtējušas viņam pieprasīto vakcināciju medicīnisko nepieciešamību. Papildus tam, "lai informācija būtu pilnīga", viņš īpaši norādīja, ka, tā kā viņa vecāki nebija atteikušies viņu vakcinēt, viņus nevar vainot par sava atteikuma nepamatošanu, balstoties uz ticību vai pārliecību.

47. 2014.gada 7.maijā Konstitucionālā tiesa noraidīja pārsūdzību kā acīmredzami nepamatotu, norādot, ka tiesas ir pienācīgi pārbaudījušas visus būtiskos elementus un pamatojušas savus secinājumus.

V. BROŽÍK KUNGA UN DUBSKÝ KUNGA IESNIEGUMI, NR.19298/15 UN 19306/15

48. Iesniedzēji ir dzimuši attiecīgi 2011.gada 11. un 16.maijā. Viņu vecāki atteicās viņus vakcinēt. Vēlāk iestādes konstatēja, ka viņu pieteikumos uzņemšanai pirmskolā viņi bija iesnieguši izziņu, ko izdevis viņu pediatrs, apstiprinot, ka viņi nav vakcinēti, ņemot vērā vecāku ticību un pārliecību.

49. 2014.gada 2.maijā viņiem atteica uzņemšanu pirmskolā, atsaucoties uz *Vavříčka* judikatūru (skatīt 28.rindkopu iepriekš) un pamatojoties uz to, ka obligātā vakcinācija ir pieņemams reliģijas vai pārliecības brīvas izpausmes ierobežojums, jo tas ir nepieciešams sabiedrības veselības un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

50. Iesniedzēji šo lēmumu apstrīdēja, iesniedzot administratīvu pārsūdzību un administratīvo tiesību pieteikumu, apstrīdot šīs pārsūdzības sūdzības noraidīšanu.

51. Vienlaikus ar administratīvo tiesību pieteikumu 2014.gada 18.jūlijā iesniedzēji lūdza Hradec Králové Reģionālo tiesu pieņemt pagaidu pasākumu, atļaujot viņiem apmeklēt attiecīgo pirmskolu no 2014.gada 1.septembra līdz brīdim, kad beigusies šīs prasības izskatīšana pēc būtības. Viņi norādīja, ka pretējā gadījumā viņiem tiktu nodarīts nopietns kaitējums, ko veido pret viņiem vērsta diskriminācija un viņu personiskās attīstības un piekļuves pirmsskolas izglītībai ierobežošana. Turklāt viņi arī apgalvoja, ka viņu uzņemšana nevar radīt nekādu risku pārējiem bērniem, kas ir vakcinēti, un ka daudziem pieaugušajiem nav veikta vai vairs nav derīga imunizācija pret attiecīgajām slimībām.

52. 2014.gada 13.augustā Reģionālā tiesa noraidīja lūgumu par pagaidu pasākumu. Tā atzīmēja, ka tādas tiesības – tikt uzņemtam pirmskolā – kā tādas nepastāv un ka šādai uzņemšanai ir nosacījumi, tostarp tie, kas noteikti SVA likuma 50.pantā. Tādējādi neuzņemšana bija paredzēta likumā un tādi

gadījumi nebija reti, īpaši brīvu vietu trūkuma dēļ. Līdz ar to apstrīdētais lēmums nevarēja veidot nopietnu kaitējumu, kas pamatotu pagaidu pasākuma noteikšanu.

53. Pamatojoties uz Konvencijas 6.pantu, iesniedzēji apstrīdēja šo spriedumu, iesniedzot konstitucionālu pārsūdzību. Vienlaikus viņi lūdza Konstitucionālo tiesu pašu noteikt pagaidu pasākumu, kas ir līdzīgs iepriekš Reģionālajā tiesā lūgtajam.

54. 2014.gada 23.oktobrī Konstitucionālā tiesa noraidīja gan iesniedzēju konstitucionālo pārsūdzību, gan lūgumu noteikt pagaidu pasākumu kā acīmredzami nepamatotus. Uzsverot, ka attiecīgajā laikā vēl norisinājās lietas izskatīšana pēc būtības, tā uzskatīja, ka pagaidu pasākumu noteikšanas lūguma noraidīšana nebija radījusi konstitucionāli nepieņemamas sekas. Turklāt iesniedzēji nebija pierādījuši, ka pagaidu pasākumu noteikšana ir nepieciešama, un Reģionālās tiesas argumenti šajā sakarā bija loģiski, saprotami un attiecināmi.

55. Pēc tam, kad Reģionālā tiesa bija izskatījusi pagaidu pasākuma jautājumu, tā turpināja izskatīt iesniedzēju administratīvo tiesību pieteikumu pēc būtības. Tas tika noraidīts ar Reģionālās tiesas 2016.gada 10.maija spriedumu. Lai gan bija iespējams iesniegt turpmākas pārsūdzības, iesniedzēji šo lietu neturpināja.

VI. ROLEČEK KUNGA IESNIEGUMS, NR.43883/15

56. Iesniedzējs ir dzimis 2008.gada 9.aprīlī. Viņa vecāki, kas ir biologi, nolēma izstrādāt viņam individuālu vakcinācijas plānu. Tā rezultātā viņu vakcinēja vēlāk, nekā noteikts piemērojamajos noteikumos, un viņš nebija vakcinēts pret tuberkulozi, poliomielītu vai B hepatītu un nesaņēma MMR vakcīnu.

57. 2010.gada 22. un 30.aprīlī divu pirmskolu direktori atteica viņa uzņemšanu saskaņā ar SVA likuma 50.pantu.

58. Savās turpmākajās nesekmīgajās pārsūdzībās administratīvajā līmenī un tiesās, tostarp Konstitucionālajā tiesā, iesniedzējs apgalvoja, *inter alia*, ka ir pārkāptas viņa tiesības un privātās un ģimenes dzīves aizsardzību, viņa tiesības uz izglītību un viņa tiesības netikt diskriminētam. Nebija ņemta vērā viņa vecāku pārliecība, aizstāvot viņa labākās intereses, vai arī samērīguma princips. SVA likuma 50.pants nevar tikt piemērots. Viņa tiesību ierobežojums bija nesamērīgs, un sabiedrības veselības aizsardzības nodrošināšanai bija pieejami mazāk radikāli līdzekļi. Viņa neuzņemšana bija ietekmējusi visu ģimeni, jo viņa mātei bija jāpaliek mājās, lai pieskatītu viņu.

59. Iesniedzēja argumenti tika noraidīti ar turpmāk apkopoto pamatojumu, kur galvenos lēmumus Konstitucionālā tiesa pieņēmusi 2015.gada 27.janvārī (SVA likuma 50.panta spēkā esamība) un 2015.gada 25.martā (iesniedzēja lietas būtība).

60. SVA likuma 50.pants nekādā veidā nepārkāpj prasību, ka atsevišķi jautājumi ir jāreglamentē tikai ar Parlamenta aktu. Tajā ir noteikts nosacījums uzņemšanai pirmsskolas iestādēs, atsaucoties uz SVA likuma 46.pantu. Šajā normā ir noteikts pamatā esošā pienākuma tvērums un saturs. Ciktāl varētu būt saprotama iesniedzēja vēlme apstrīdēt vakcinācijas pienākumu kā tādu, tomēr tā neiekļaujas viņa SVA likuma 50.panta apstrīdēšanas tvērumā, un par to būtu jāiesniedz atsevišķa prasība. Tā kā tas nav izdarīts, Konstitucionālā tiesa šajā procesā nevarēja vērtēt vakcinācijas pienākumu. Tomēr tā atbilstība konstitūcijai jau ir vērtēta un apstiprināta citā spriedumā nesaistītā lietā, konkrēti lietā Nr. Pl ÚS 19/14, kas attiecas uz citām sekām (soda naudu) par vakcinācijas pienākuma pārkāpumu (skatīt 90.rindkopu *et seq.* turpmāk).

61. Individuāla vakcinācijas plāna izstrāde neiekļāvās nekādos likumā noteiktajos diskriminācijas pamatos. Pretēji iesniedzēja norādītajam, neuzņemšana pirmsskolā nebija sods. Attiecībā uz samērīgumu iesniedzējs nebija norādījis nekādus izņēmuma apstākļus, kas būtu prioritāri pār sabiedrības veselības aizsardzības interesēm *Vavřička* judikatūras kontekstā (skatīt 28.rindkopu iepriekš).

62. Hartas 33.pantu paredzētās tiesības uz izglītību precīzi izklāstītas Izglītības likumā (skatīt 80.rindkopu *et. seq.* turpmāk), un tās attiecas uz visiem izglītības līmeņiem. Konstitucionālās tiesas skatījumā tas aptver pirmsskolas izglītību, jo tajā ir ietverts prasmju, attieksmju un zināšanu apgūšanas process, nevis tikai bērna aprūpe vai bērna pieskatīšana. Šo tiesību ierobežojums, ko veido prasība izpildīt vakcinācijas pienākumu, nemazina šo tiesību būtību un skaidri atbilst leģitīmajam mērķim aizsargāt sabiedrības veselību. Turklāt tā sasniegšanai paredzētie līdzekļi bija racionāli, un tajos nebija nekādas patvaļas. Vakcinācija ir sociālās solidaritātes izpausme no to personu puses, kuras uzņemas minimālu risku, lai aizsargātu sabiedrības veselību kopumā. To visu vēl vairāk apliecināja fakts, ka palielinājās vakcinēto bērnu skaits pirmsskolās.

63. Visbeidzot, atsaucoties uz apsvērumiem, kas minēti iepriekšējā rindkopā, kā arī citos iepriekš minētos konstitucionālajos spriedumos (lieta Nr. Pl. ÚS 19/14), Konstitucionālā tiesa konstatēja, ka zemāko instanču tiesu secinājumi par iesniedzēja prasībām bija adekvāti pamatoti ar faktu konstatējumiem un konsekventiem pamatojumiem. Līdz ar to nav pieļauts iesniedzēja pamattiesību pārkāpums.

64. 2015.gada 27.janvāra spriedums par SVA likuma 50.panta spēkā esamību tika pieņemts ar balsu vairākumu. Nepiekrītošā tiesnese pievienoja atsevišķu viedokli, kurā viņa, *inter alia*, uzskata, ka vakcinācijas pienākuma tvērums, kas attiecas uz deviņām slimībām, kā prasība uzņemšanai pirmsskolas sistēmā ir pārmērīgs un ka pastāvošie noteikumi pārkāpj iesniedzēja pamattiesības. Viņas skatījumā, būdams saistīts ar sabiedrībā notiekošajām debatēm par vakcinācijas iespējamo kaitīgo ietekmi, plenārsēdes spriedums ir aprobežojies ar vispārējiem atzinumiem par solidaritāti.

PIEMĒROJAMAIS TIESISKAIS REGULĒJUMS UN PRAKSE

I. NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

A. Nacionālie tiesību akti

1. *Pamattiesību un pamatbrīvību harta (konstitucionālais likums Nr.2/1993 Coll.)*

65. Ciktāl attiecināms, 4.pantā ir noteikts:

“1. Pienākumus var noteikt tikai ar likumu un tikai tā ietvaros un tikai tad, ja tiek ievērotas personas pamattiesības un pamatbrīvības.

2. Pamattiesību un pamatbrīvību ierobežojumus var noteikt tikai ar likumu un saskaņā ar [šajā Hartā] paredzētajiem nosacījumiem.”

66. Saskaņā ar 7.panta 1.punktu:

“Tiek garantēta personas un personas privātās dzīves neaizskaramība. To var ierobežot tikai likumā paredzētos gadījumos.”

67. 15.panta 1.punkta attiecināmā daļa paredz šādi:

“Tiek garantēta domu, apziņas un pārliecības brīvība. [..]”

68. Saskaņā ar 16.panta 1.punktu:

“Ikvienam ir tiesības brīvi paust savu reliģiju vai ticību, vienatnē vai kopā ar citiem, privāti vai publiski, ar reliģisku ceremoniju, apmācības, reliģiskas prakses vai reliģisku rituālu starpniecību.”

69. 31.pantā ir noteikts, ka:

“Ikvienam ir tiesības uz savas veselības aizsardzību. Pilsoņiem ir tiesības, pamatojoties uz valsts apdrošināšanu, uz bezmaksas veselības aprūpi un veselības palīgīdzekļiem saskaņā ar likumā noteiktajiem nosacījumiem.”

70. Attiecībā uz 31.panta otrā teikuma tvērumu Konstitucionālā tiesa atzina (1996.gada 10.jūlija konstitucionālais spriedums, kas publicēts Likumu apkopojumā Nr.206/1996), ka tā saturs attiecas tikai uz to, kas ietverts valsts apdrošināšanā, kas, savukārt, ir atkarīgs no iekasētajām apdrošināšanas prēmijām. Viss Hartas attiecīgajā nodaļā minētais ir atkarīgs no Valsts sasniegtā ekonomiskā un sociālā līmeņa un atbilstošā dzīves līmeņa.

71. Saskaņā ar 33.panta 1.punktu:

“Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Skolas apmeklējums ir obligāts likumā noteiktā laikposmā.”

72. Saskaņā ar 41.panta 1.punkta atbilstošo daļu:

“[Uz tiesībām uz izglītību saskaņā ar 33.pantu] var pamatoties tikai to tiesību aktu ietvaros, kas pieņemti šās normas īstenošanai.”

2. *Sabiedrības veselības aizsardzības likums (Likums Nr.258/2000 Coll., ar grozījumiem)*

73. Šajā tiesību aktā ir noteikts vispārējais vakcinācijas regulējums, noteikts tās mērķis, individuālais tvērums, vakcīnu veidi, nosacījumi vakcinācijas veikšanai, kā arī imunitātes novērtēšanai un citi jautājumi. 46.panta 1. un 6.punktā ir noteikts, ka Veselības ministrija pieņem īstenošanas pasākumus, kas precīzāk reglamentē tādus jautājumus kā, piemēram, vakcīnu klasifikācija, injekciju grafiks un citi vakcinācijas veikšanas nosacījumi, un imunitātes pārbaudes metodes (skatīt turpmāk). Turklāt tajā ir noteikts, ka līdz trīs gadus vecu bērnu aprūpes iestādes un citu veidu pirmskolas (t.i., tās, kas uzņem bērnus līdz skolas mācību gadam pēc sešu gadu vecuma sasniegšanas) drīkst uzņemt tikai bērnus, kas ir saņēmuši nepieciešamās vakcīnas vai kam ir dokumentus, kurš apliecina, ka viņi ir ieguvuši imunitāti citādi vai ka viņiem nevar veikt vakcinēšanu pastāvīgu kontrindikāciju dēļ (50.pants).

1. *Rīkojums par vakcinēšanu pret infekcijas slimībām*

74. Pamatojoties uz SVA likuma normām, Ministrija pieņēma rīkojumu par vakcinēšanu pret infekcijas slimībām. Šajā lietā vērtējamā laikposmā bija spēkā divi secīgi Rīkojumi: Rīkojums Nr.439/2000 Coll., ar grozījumiem līdz 2006.gada 31.decembrim, ko sākot ar 2007. gada 1. janvāri aizstāja ar Rīkojumu Nr.537/2006 Coll., ar grozījumiem. Tā kā tiesību normas, kas attiecas uz šo lietu, abos instrumentos ir pēc būtības identiskas, turpmākās atsauces uz Rīkojumu šajā spriedumā ir atsauces uz 2006.gada rīkojumu, ja nav norādīts citādi.

75. Rīkojumā ir noteikta vakcīnu klasifikācija, vakcinācijas veikšanas nosacījumi un imunitātes pārbaudes metodes (1.punkta a) apakšpunkts).

76. Tajā ir noteikts obligātās vakcinācijas tvērums, kas ietver vakcīnas pret difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu, slimību, ko izraisa b tipa *Haemophilus influenzae*, poliomiēlītu, B hepatītu, masalām, cūciņām, masaliņām un – bērniem ar īpašām veselības indikācijām – pneimokoku infekcijām (4., 5. un 6. punkts).

77. Rīkojumā ir noteikta arī vakcinācijas veikšanas secība, parasti to uzsākot no devītās nedēļas pēc dzimšanas, ievērojot vismaz divu mēnešu intervālu starp pirmajām divām vakcinācijas kārtām un veicot vakcinācijas trešo kārtu vecumā no vienpadsmit līdz trīspadsmit mēnešiem (4. un 5.punkts). Atsevišķām slimību gadījumā sākotnējai vakcinācijai (2.punkta 2a) apakšpunkts) seko revakcinācija (2.punkta 2b) apakšpunkts).

2. *Zāļu un ārstniecības līdzekļu likums (Likums Nr.378/2007 Coll.)*

78. 25.-50.pantā ir regulēta zāļu, tostarp vakcīnu, reģistrācija Valsts Zāļu kontroles aģentūrā.

79. Saskaņā ar 93.b panta 1) punktu visiem ārstiem, zobārstiem un citiem veselības aprūpes darbiniekiem ir jāziņo šai Aģentūrai par visām aizdomām par nopietnām vai neparedzētām zāļu blaknēm, pretējā gadījumā saskaņā ar 108.panta 7.punktu maksājot līdz 300 000 CZK soda naudu (šobrīd vienāds ar aptuveni 11 350 EUR).

3. Izglītības likums (Likums Nr.561/2004 Coll., ar grozījumiem)

80. 33.pantā kā pirmsskolas izglītības mērķis ir noteikts atbalsts pirmsskolas vecuma bērna personības attīstībai. Šādai izglītībai ir nozīme bērnu veselīgā emocionālajā, intelektuālajā un fiziskajā attīstībā, uzvedības pamatnoteikumu un dzīves pamatvērtību apguvē un savstarpējo attiecību veidošanā. Pirmsskolas izglītība nodrošina pamata priekšnosacījumus izglītības turpināšanai. Tā palīdz novērst atšķirības bērnu attīstībā pirms pamatzglītības uzsākšanas un nodrošina pielāgotu pedagoģisko aprūpi bērniem ar īpašām izglītības vajadzībām.

81. 34.panta 1.punktā ir noteikts, ka pirmsskolas izglītību vispārīgi organizē bērniem vecumā no trim līdz sešiem gadiem, taču ne jaunākiem par diviem gadiem. Pirm skolā nevar uzņemt bērnus, kas jaunāki par diviem gadiem. Šī norma ar 2017.gada 1.septembri tika grozīta, padarot pirmsskolas izglītību obligātu, sākot ar mācību gadu pēc bērna piecu gadu vecuma sasniegšanas līdz obligāto skolas gaitu uzsākšanai. Šī panta 5.punktā kā viens no nosacījumiem uzņemšanai skolā ir vakcinācijas prasība saskaņā ar SVA likuma 50. pantu (skatīt 73.rindkopu iepriekš).

82. Saskaņā ar 36.panta 3.punktu skolas gaitu uzsākšana ir obligāta mācību gadā pēc bērna sešu gadu vecuma sasniegšanas, ja bērnam nav noteikta šī termiņa atlikšana.

4. Maznozīmīgu pārkāpumu likums (Likums Nr.200/1990 Coll., ar grozījumiem)

83. Attiecīgajā laikposmā saskaņā ar 29.panta 1.punkta f) apakšpunktu, ja tiek pārkāpts aizliegums vai netiek izpildīti pienākumi, kas noteikti vai uzlikti saistībā ar infekcijas slimību novēršanu, tas tiek uzskatīts par pārkāpumu un piemērojamā naudas soda ekvivalentais apmērs ir līdz 400 EUR (2.punkts).

5. Likums par kompensāciju par kaitējumu veselībai, ko izraisījusi obligātā vakcinācija (Likums Nr.116/2020 Coll.)

84. Likums stājas spēkā 2020.gada 8.aprīlī. Tajā ir noteikta strikta valsts atbildība par kaitējumu veselībai, ko izraisījusi obligātā vakcinācija (1.pants). Šāda kompensācija ir paredzēta gadījumā, kad nodarīts īpaši smags kaitējums vakcinētās personas veselībai (*zvlášť závažné ublížení na zdraví*), un par ciešanām, ienākumu zaudējumu, kaitējumu personas spējai būt noderīgam sabiedrībā (*ztížení společenského uplatnění*), izdevumiem par

vakcinētās personas medicīnisko aprūpi un tās personisko vai mājsaimniecības aprūpi (2.pants). Likumā ir paredzēta neatspēkojama prezumpcija par cēloņsakarību starp vakcināciju un simptomiem, kas parādās pēc vakcinācijas, ja šādi simptomi pakārtotajos tiesību aktos, kas vēl jāpieņem, atzīti par attiecīgās vakcīnas iespējamajām sekām (3. un 8.pants).

B. Nacionālā prakse

1. AAT judikatūra

85. AAT parastā palāta 2010.gada 21.jūlija spriedumā Nr.3 Ads 42/2010atzina, ka 2000.gada Ministrijas rīkojums, reglamentējot jautājumus, kas ir likumdevēja ziņā, ir pārsniedzis pieļaujamās robežas. Tā uzskatīja, ka, tā kā SVA likuma 46.panta 1 punkts formulēts ļoti vispārīgi, 2000.gada Ministrijas rīkojumā tika noteiktas pamata tiesības un pienākumi, kas pārsniedz likumā noteiktās robežas. Šā iemesla dēļ tiesa atcēla administratīvo lēmumu par naudas soda piemērošanu vecākiem, kas pretēji rīkojumam nebija vakcinējuši savus bērnus.

86. Šo viedokli tomēr neatbalstīja šīs tiesas paplašinātā palāta 2012.gada 3.aprīļa lēmumā (Nr.8 As 6/2011) iesniedzējas Novotná lietā. Jo īpaši paplašinātā palāta konstatēja:

“Tiesiskais regulējums par fizisko personu pienākumu vakcinēties atbilstoši noteiktajam SVA likuma 46.pantā, kā arī šā likuma precizējumi, kas sniegti [2006. gada] Ministrijas rīkojumā, atbilst konstitucionālajām prasībām, ka pienākumi tiek uzlikti, pamatojoties tikai uz likumu un tā ietvaros (Hartas 4 panta 1.punkts) un ka pamattiesību un pamatbrīvību ierobežojumus var noteikt tikai ar likumu (Hartas 4. panta 2. punkts).”

87. Situācija, kad primārie pienākumi ir noteikti likumā (t.i., ar parlamenta aktu) un precizēti ar pakārtotajiem tiesību aktiem šī likuma noteiktajās robežās, bija atbilstoša Hartas 4.panta 2.punktam. Kas attiecas uz Ovjedo konvencijas 26.panta 1.punktu, tas bija līdzīgs Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.-11.pantam. Eiropas tiesas judikatūrā termins “paredzēts tiesību aktos”, kā tas lietots šajās normās, tika interpretēts materiāltiesiskajā nozīmē, ietverot ne tikai parlamenta pieņemto tiesību aktu, bet arī pieejamās un paredzamās tiesību normas. Tātad neviena no šīm normām neliedza vakcinācijas pienākuma precīzākus aspektus reglamentēt ar īstenošanas instrumentu ar nosacījumu, ka tas tiek darīts, pamatojoties uz tiesību aktu un tā ietvaros. Šajā lietā SVA likumā bija noteikts pietiekami skaidrs un precīzs regulējums, atbilstoši un konkrēti nosakot pienākumu noteiktām cilvēku grupām veikt vakcināciju pēc imunitātes analīzes veikšanas. Lai gan tajā nebija to definīcijas, tomēr 46.pantā bija izskaidrota vārdu “derīga un specifiska vakcinācija” pamatnozīme. 2000.gada Ministrijas rīkojumā bija noteikti slimību veidi, laika grafiks un citi vakcinācijas procesa aspekti. Šāda legīslatīva pieeja nodrošina iespēju

elastīgi reaģēt uz attiecīgo epidemioloģisko situāciju un medicīnas zinātnes un farmakoloģijas attīstību. Taču tā neliedz Ministrijas rīkojumā noteikto pamattiesību ierobežojumu samērīguma izvērtējumu tiesā atsevišķos gadījumos.

88. 2012.gada 25.aprīļa spriedumā Nr.4 As 2/2011 AAT norādīja, *inter alia*, ka atšķirībā no MMR vakcinācijas, 2006.gada Ministrijas rīkojumā bija noteikti juridiski saistoši termiņi un vecuma sliekšņi vakcinācijas pienākuma izpildei attiecībā uz primārās imunizācijas uzsākšanu un/vai revakcināciju pret difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu, poliomielītu, B hepatītu, slimību, ko izraisa b tipa *Haemophilus influenzae* (saskaņā ar 4.panta 1.punktu heksavalentās vakcīnas pēdējā deva ir jāsaņem pirms 18 mēnešu vecuma sasniegšanas). Tāpēc tā bija precīza un pilnīga tiesību norma (*perfektní právní norma*), t.i., par tās neizpildi saskaņā ar MP likumu varēja uzlikt soda naudu.

89. AAT 2013.gada 29.marta spriedumā Nr.8 As 20/2012 par izņēmuma apstākļiem, kas prevalētu pār sabiedrības veselības aizsardzību *Vavříčka* judikatūras izpratnē (skatīt 28.rindkopu iepriekš), atzīmēja, ka prasītājs nav apgalvojis, piemēram, ka vakcinēšanās būtu apdraudējusi viņa vai viņa vecāku kā reliģiozās kopienas dalībnieku statusu vai citādi liegusi paust viņu pārliecību. Prasītāja vecāku atšķirīgais viedoklis nav pietiekams. Pienākumam vakcinēties ir leģitīms mērķis, tas ir, aizsargāt sabiedrības veselību, kas prevalē pār attiecīgo bērnu vecāku atšķirīgo viedokli. Lai arī ikvienam ir tiesības uz savu viedokli un tā brīvu paušanu (Hartas 15. un 16.pants), tas demokrātiskā valstī, kurā pastāv likuma vara, neatļauj neievērot spēkā esošo regulējumu. Ja regulējums netiek ievērots, iestājas tiesībās paredzētās sekas.

2. Konstitucionālās tiesas judikatūra

(a) 2015.gada 27.janvāra spriedums Nr. Pl. ÚS 19/14

90. Tās tiesvedības kontekstā, kas attiecas uz konstitucionālo sūdzību Nr. I. ÚS 1253/14 (skatīt 93.rindkopu tālāk), kurā nepilngadīga bērna vecāki sūdzējās, ka katram ir uzlikts naudas sods 4000 CZK, tāpēc ka viņi atteikušies savam bērnam veikt regulāro vakcināciju, kompetentā palāta plēnumam pārsūtīja vecāku patstāvīgo prasījumu (*akcesorický návrh*) atcelt SVA likuma 46.pantu un MP likuma 29.panta 1.punkta f) apakšpunktu. Vecāki pamatojās uz AAT spriedumu Nr.3 Ads 42/2010 (skatīt 85.rindkopu iepriekš) un norādīja, ka šīs normas ir pretrunā Hartas 4.pantam. Turklāt viņi norādījuši, ka obligātās vakcinēšanas regulējums ir pretrunā Oviedo konvencijas 5., 6. un 26.pantam, tāpēc ka tas nav sabiedrības veselības aizsardzībai nepieciešams pasākums, jo tam nav objektīva pamatojuma, kas būtu iegūts, veicot kompleksu un neatkarīgu analīzi. Atsaucoties uz savām tiesībām uz cieņu un fizisko neaizskaramību, kā arī uz domu un apziņas brīvību, viņi apgalvoja, ka atteikuši vakcinēšanu bērna interesēs, lai aizsargātu viņa veselību. Tādējādi viņiem ir piemērojams izņēmums

Vavrička judikatūras izpratnē (skatīt 28.rindkopu iepriekš). Šajā saistībā viņi norādīja, ka katra cilvēka attieksme pret vakcināciju ir balstīta viņa personīgajā nostājā, nevis objektīvos datos. Tādējādi ir neiedomājami, ka administratīva iestāde varētu izvērtēt vecāku pārliecības “pareizību” vai “pamatotību” šajā saistībā. Atsaucoties uz Oviedo konvencijas 24.pantu, prasītāji norādīja, ka valsts neuzņemas nekādu atbildību par vakcinācijas blaknēm vai kaitējumu veselībai. Attiecīgi nav sabiedrības interešu un indivīda tiesību taisnīga līdzsvara.

91. Ar 2015.gada 27.janvāra spriedumu Nr. Pl. ÚS 19/14 Konstitucionālās tiesa, sanākusi plenārsēdē, noraidīja minēto prasību.

Tā konstatēja, ka obligātās vakcinēšanās regulējums pilnībā ietilpst nacionālā likumdevēja kompetencē. Attiecībā uz normu, ka noteiktus jautājumus var reglamentēt tikai ar Parlamenta aktu (Hartas 4.pants), Konstitucionālā tiesa apstiprināja secinājumus, ko AAT paplašinātā palāta bija paudusi spriedumā Nr. 8 As 6/2011 (skatīt 86.rindkopu iepriekš). SVA likuma 46.panta formulējums bija pietiekami skaidrs un saprotams un pienācīgi noteica visus nepieciešamos parametrus, lai nodrošinātu precīzu regulējumu ar sekundāro tiesību aktu. Šis risinājums ļauj arī ātri reaģēt uz epidemioloģisko situāciju un uz aktuālajām zināšanām medicīnas un farmakoloģijas jomā.

Obligātā vakcinēšana ir iejaukšanās indivīda fiziskajā neaizskaramībā un tādējādi iejaukšanās indivīda tiesībās uz viņa privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Kā šo pamattiesību ierobežojums, vakcinācijas pienākums tika salāgots ar tiesiskajām garantijām, lai mazinātu potenciālu ļaunprātīgu izmantošanu un izslēgtu iespēju, ka medicīniskā intervence notiktu gadījumos, kad neizpildās nosacījumi (46.panta 2. un 3.punkts). Šā ierobežojuma savietojamība ar tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību ir jānosaka ar pārbaudi, kas tiek veikta piecos posmos. Pirmkārt, attiecīgajam jautājumam ir jāattiecas uz ierobežoto tiesību materiāltiesisko tvērumu, kā tas skaidri ir šajā lietā. Otrkārt, ir jākonstatē iejaukšanās attiecīgajās tiesības, kas šajā lietā notika, skarot vakcinētās personas tiesības uz fizisko neaizskaramību, un gadījumā, ja bērns ir jaunāks par piecpadsmit gadiem, notika iejaukšanās viņa vecāku tiesībās lemt par bērna aprūpi un izglītību, un attiecīgā gadījumā pat iejaukšanās tiesībās brīvi paust savu ticību vai pārliecību. Treškārt, ierobežojumam ir jābūt paredzētam ar likumu, kā tas bija, izprotot terminu “likums” materiāltiesiskajā nozīmē, ietverot arī pakārtotos tiesību aktus. Ceturtkārt, ierobežojumam ir jābūt vērstam uz leģitīma mērķa sasniegšanu, šajā gadījumā veselības aizsardzību. Piektkārt, ierobežojumam ir jābūt nepieciešamam, un tas tāds bija, jo no valsts un starptautisko ekspertu sniegtajiem datiem (kuru pārbaude ir likumdevēja un izpildvaras, nevis Konstitucionālās tiesas ziņā) izriet, ka risinājums nodrošināt vispārēju vakcinēšanu pret noteiktām infekcijas slimībām bija ieteicams, un sabiedrības veselības aizsardzības intereses prevalēja pār to prasītāju argumentiem, kas iebilst pret vakcinēšanu.

Obiter dictum, atsaucoties uz Ovjedo konvencijas 24.pantu, Konstitucionālā tiesa uzskatīja, ka, ja valsts piemēro sodu par atteikumu obligāti vakcinēties, tai ir arī jāparedz situācija, ka vakcinācija attiecīgajai personai var radīt kaitējumu veselībai. Tādējādi likumdevējam jāizstrādā regulējums attiecībā uz valsts atbildību, iestājoties šādām sekām, šāds regulējums citās valstīs nav retums.

(b) 2015.gada 17.augusta lēmums Nr. III ÚS 3311/12

92. Ar šo lēmumu Konstitucionālā tiesa noraidīja to vecāku konstitucionālo apelāciju, kam maznozīmīga pārkāpuma procesā uzlikts naudas sods par atteikumu veikt bērna regulāro vakcinēšanu. Tiesa *inter alia* norādīja:

“29. [...] [Š]ī lieta nav [...] ārkārtas lieta, kurā obligāto vakcinēšanu nevar veikt īpašu apstākļu dēļ. Apelācijas iesniedzēja lietā [...] Konstitucionālā tiesa nekonstatēja nekādus ārkārtas iemeslus nesodīt viņus par atteikumu veikt sava [bērna] obligāto vakcinēšanu, pamatojoties uz to, ka sods būtu iejaukšanās viņu domu un apziņas brīvībā. Konstitucionālā tiesa nekonstatēja nekādus ārkārtas vai pārliecinoši un konsekventi norādītus iemeslus, kuru dēļ apelācijas iesniedzēji bija atteikušies veikt sava [bērna] vakcinēšanu un kas fundamentāli liktu ievērot viņu autonomiju, neskatoties uz neapstrīdētajām un nozīmīgajām sabiedrības interesēm veikt vakcināciju.

30. Apelācijas iesniedzēju argumenti [...] palika tikai vispārīgi; apelācijas iesniedzēji [...] rīkojās, pamatojoties uz vispārēju pārliecību par bērna labākajām interesēm. Viņi atteicās veikt vakcināciju, pamatojoties uz viedokli, pie kāda viņi bija nonākuši, (tikai) pētot literatūru un citus resursus. Šādi pasniegtu vispārēju viedokli nevar uzskatīt par unikāliem un konstitucionāli nozīmīgiem iemesliem atteikties veikt vakcināciju. Apelācijas iesniedzēju apgalvojumi nav pietiekami pārliecinoši. Laika gaitā tie pat bija nekonsekventi, jo procesā administratīvajās iestādēs apelācijas iesniedzēji piesauc savus iemeslus [...] kā daudz neatliekamākus nekā procesā administratīvajās tiesās, kur tā vietā, lai atsauktos uz personiskajiem iemesliem, kas noteica atteikšanos no obligātās vakcinācijas, viņu argumentu galvenā nostāja bija vispārēja analīze par [...] obligātās vakcinācijas tiesību aktu atbilstību konstitucionālajai kārtībai. Konstitucionālajā tiesā viņi atkal koncentrējās uz iemesliem atteikties no vakcinācijas savā konkrētajā gadījumā. Taču apelācijas iesniedzēji nenorādīja nekādus būtiskus apstākļus (viņi atzīmēja, ka viņu [bērns] ir veselīgs bērns, kurš tikai retu reizi saslimis ar izplatītajām saslimšanām), lai pamatotu to, ka notikusi iejaukšanās viņu konstitūcijā garantētajās tiesībās un brīvībās.”

(c) 2015.gada 22.decembra spriedums Nr. I. ÚS 1253/14

93. Lietu uzsāka vecāki, kuriem bija uzlikts naudas sods par atteikšanos no vairākām obligātajām vakcīnām savam bērnam. Spriedumā par konstitucionālo pārsūdzību Konstitucionālā tiesa izvērta un paskaidroja savus secinājumus *Vavřička* lietā (skatīt 28.rindkopu iepriekš). Attiecībā uz “sekulārā pārliecībā balstītu iebildumu” tā atzina:

“42. Konstitucionālā sprieduma [*Vavřička* lietā] esamība nosaka šādus vienlaikus izpildāmus postulātus attiecībā uz sekulārā pārliecībā balstītu iebildumu pamatojamību. Tie ir šādi: (1) uz pārliecību pamatos iebildumos ietvertu pretenziju konstitucionālais nozīmīgums, (2) to iemeslu neatliekamība, kurus persona, kam ir

LIETA VAVRĪČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS

attiecīgā pamatbrīvība, norāda kā sava iebilduma pamatojumu, (3) šīs personas pretenziju konsekvence un pārliecība, un (4) sociālā ietekme, kāda konkrētajā lietā var būt sekulārā pārliecībā balstīta iebilduma pieņemšanai.

43. [Vavrička spriedumā] Konstitucionālā tiesa atzina, ka, ja visas iepriekš minētās prasības būtu izpildītas, tad netiktu uzstāts uz konkrētās personas obligātu vakcinēšanos, t.i., par vakcinācijas pienākuma neizpildi netiktu piemērotas sankcijas, kā arī šādā gadījumā pienākuma izpildi nepanāktu ar citiem līdzekļiem. [..]

44. Pretenzijas, kas ir pamatā sekulārā pārliecībā balstītam iebildumam pret obligātu vakcinēšanos, iegūst konstitucionālu dimensiju, jo pastāv kolīzija starp sabiedrības veselības aizsardzību un tās personas veselību, kuras labā piemēro uz pārliecību balstītu iebildumu [..] Tāpat arī nedrīkst ignorēt vecāku pretenziju par iejaukšanos viņu tiesībās veikt vecāku aprūpi [..] [Hartas] 15.panta 1.punkts par pamattiesību subjektu apziņas un pārliecības brīvību neatņemami attiecas uz šo lietu. Tāpat arī nedrīkst ignorēt ļoti biežo argumentu, ka vakcinācija ir iejaukšanās fiziskajā neaizskaramībā [..] Turklāt visas šīs lietas attiecas uz pamattiesībām, kuras var izvērtēt savstarpējā attiecībā (ar mērķi atrast optimālu līdzsvaru).

45. To iemeslu neatliekamība, kas ir pamatā pārliecībā balstītam iebildumam pret obligāto vakcinēšanos, ir nenoliedzami subjektīva pēc būtības. Vispārināmais “šeit un tagad” aspekts ir tas, kas kavē likumā noteiktās kārtības izpildi bez jebkādiem izņēmumiem. Ir grūti definēt iebildumu dažādību; nav šaubu, ka tā potenciāli ietver pārliecību, ka tuvas personas veselībai var tikt nodarīts neatgriezenisks kaitējums. Ja šī persona ir nepilngadīgais, kuru pārstāv likumiskais pārstāvis, ir jāņem vērā specifiskie aspekti šīs personas ieinteresētībai izvairīties no vakcinācijas.

46. Pretenziju, kas ir sekulārā pārliecībā balstīta iebilduma pamatā, pārliecinošais un konsekvents raksturs ir jānovērtē *ad personam*, un tam nevar veikt objektīvā patiesuma pārbaudi; šo pretenziju raksturā nedrīkst iztrūkt elements, kas balstīts vērtībās, un tas nedrīkst būt būtiski pretējs sociālajai videi, bet svarīgākais, ka tam ir jābūt pieņemamai personai, kas šādas pretenzijas izvirzījusi, un šīs personas tuvākajiem. Konstitucionālā tiesa ir iepriekš pieprasījusi [Vavrička lietā], lai iebildumu autors sazinātos ar kompetento valsts iestādi, t.i., lai atturētos no savas pārliecības pamatošanas tikai procesa vēlinās stadijās. Tas vēl joprojām ir spēkā, un šīs personas pārliecības izpausmes nepārprotamībai un atbilstošai (pamatotai) skaidrībai ir jāsauglabājas kā būtiskam aspektam.

47. Visbeidzot, pienācīgi atzīstot gribas izpausmes autonomiju, sekulārā pārliecībā balstīta iebilduma, ja to pieņem, sociālā ietekme nedrīkst pārmērīgi pārsniegt leģitīmo mērķu, kas attiecināmi uz konkrēto tiesību jomu, sfēru. Šajā konkrētajā gadījumā tas nozīmē, *inter alia*, ka ir jāņem vērā vēlmais vakcinācijas aptveres līmenis. Piešķirtais izņēmums nedrīkst būt saistīts ar tādiem secinājumiem, kas atļautu šādam izņēmumam kļūt par normu.

[..]

49. Kas attiecas uz abiem pārliecībā balstīto iebildumu veidiem, t.i., sekulāriem un reliģiskiem iebildumiem, Konstitucionālā tiesa secina, ka laicīgā valstī (Hartas 2.panta 1.punkts) nav iemesla attiekties pret tiem atšķirīgi. [..]

50. [..] [A]tteikšanās no obligātās vakcinēšanās reliģijas un ticības dēļ, ko atkarībā no konkrētiem apstākļiem nevar pilnībā izslēgt, ir jāsauglabā kā ierobežots izņēmums, kura piemērošanai Konstitucionālā tiesa jau ir devusi iespēju, pamatojoties uz spēcīgiem iemesliem, bet ne kā atbrīvojums, kuru automātiski piešķir noteiktai reliģijai vai personu grupai, kas praktizē konkrētu ticību.

51. Viss iepriekšminētais vienādi attiecināms arī gadījumos, kad konkrētai personai ir jāveic obligātā vakcinēšanās un tiek izvirzīti sekulārā pārliecībā balstīti iebildumi [...] [I]zņēmumu no likumā noteiktā pienākuma var apsvērt tikai izņēmuma gadījumos, kas cieši saistīti ar personu, uz kuru attiecas vakcinācijas pienākums, vai personām, kas cieši saistītas ar šo personu (ļoti negatīva reakcija uz iepriekšēju vakcināciju šai personai, šīs personas bērnam u.c.). Pretējs konstatējums būtu pretrunā ar to, ka obligātā vakcinācija veicina sabiedrības veselības aizsardzību un šāda aizsardzība ir vēlamā izvēle, kas noteikta tiesību aktos un ko apstiprinājusi Konstitucionālā tiesa savos spriedumos Nr. Pl. ÚS 19/14 un Pl. ÚS 16/14.”

II. SALĪDZINOŠIE MATERIĀLI

A. Konstitucionālā judikatūra

94. Venēcijas komisijas CODICES datu bāzē ir iekļauti šādi būtiski konstitucionālie spriedumi.

1. Francija

95. Lietā Nr. 2015-458 QPC Konstitucionālā padome izskatīja Kasācijas tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par noteiktu Sabiedrības veselības kodeksa normu atbilstību konstitūcijai. Šīs normas attiecās uz nepilngadīgu bērnu, kuri ir vecāku atbildībā, obligātu vakcināciju pret difteriju, stingumkrampjiem un poliomiēlītu. Pamata procesā pieteicēji apgalvoja, ka obligātās vakcinācijas var būt saistītas ar risku veselībai un pārkāpj konstitūcijā noteikto prasību nodrošināt veselības aizsardzību.

96. 2015.gada 20.marta lēmumā Konstitucionālā padome nolēma, ka attiecīgās normas ir atbilstošas Konstitūcijai. Tā konstatēja, ka, padarot šīs vakcīnas par obligātām, likumdevēja nodoms bija bijis apkarot trīs slimības, kas ir ļoti nopietnas un infekciozas vai kuras nevar izskaust. To nosakot, likumdevējs bija paredzējis, ka šīs vakcinācijas ir obligātas tikai ar nosacījumu, ka nav zināmu medicīnisku kontrindikāciju.

97. Konstitucionālā padome nolēma, ka likumdevējam ir rīcības brīvība veidot vakcinācijas politiku tā, lai aizsargātu personu un sabiedrības veselību. Konstitucionālā padome, kurai nav tādas pašas vispārējas vērtēšanas pilnvaras un lēmuma pieņemšanas pilnvaras kā parlamentam, nevarēja apšaubīt normas, ko pieņēmis likumdevējs, ņemot vērā zinātnes zināšanu stāvokli, vai censties noteikt, vai likumdevēja noteikto veselības aizsardzības mērķi varētu sasniegt ar citiem līdzekļiem, jo likumā paredzētā kārtība nebija acīmredzami nepiemērota sasniedzamajam mērķim.

2. Ungārija

98. 2007.gada 20.jūnija konstitucionālajā spriedumā lietā Nr.39/2007 Konstitucionālā tiesa izskatīja pieteikumu, ko bija iesniedzis laulāts pāris, kurš atteicās vakcinēt savu bērnu un kurš apstrīdēja 1997.gada Veselības likuma, kurā paredzēta obligāta vakcinācija, atbilstību konstitūcijai.

Neizpildes gadījumā tika izdots administratīvs rīkojums veikt attiecīgo vakcināciju, un šis rīkojums bija tieši izpildāms neatkarīgi no apelācijas.

99. Tiesa konstatēja, *inter alia*, ka bērnu veselības aizsardzība pamato obligātu vakcināciju noteiktā vecumā, un pieņēma likumdevēja nostāju, kas balstīta zinātnē, ka vakcinācijas ieguvumi gan personai, gan sabiedrībai pārsniedz iespējamu kaitējumu blakņu dēļ. Tāpēc obligātās vakcinācijas sistēma nepārkāpj bērna tiesības uz fizisku neaizskaramību. Vienlaikus tiesa atzina, ka obligātās vakcinācijas rezultātā nozīmīgāks kaitējums varētu tikt nodarīts vecākiem, kuru reliģiskās pārliecības vai apziņas dēļ nepiekrīt vakcinēšanai. Taču regulējums atbilst prasībām par valsts neitralitāti. Aplūkojamās tiesību normas, kas ir saistošas visiem un aizsargā attiecīgo bērnu, visu pārējo bērnu un, faktiski, visas sabiedrības veselību, ir balstītas dabas zinātņu postulātos, nevis dažādu ideoloģiju patiesības satura pieņemšanā.

100. Taču bija pieļauta konstitūcijai neatbilstoša kļūme pieņemt tiesību aktu, jo likumdevējs nebija nodrošinājis efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli pret atteikumu piešķirt izņēmumu attiecībā pret obligāto vakcināciju. Proti, likuma norma, ar kuru atļauts nekavējoties izpildīt vakcinācijas rīkojumu, nepiešķirot iespēju vērsties pēc tiesību aizsardzības līdzekļa, bija neatbilstoša konstitūcijai un attiecīgi atsaucama.

3. Ziemeļmaķedonija

101. Lietā Nr.U.Br. 30/2014 Konstitucionālā tiesa izskatīja atsevišķu likuma normu, kas attiecas uz bērnu obligāto vakcināciju un šī pienākuma neizpildes sekām, atbilstību konstitūcijai. Aplūkojamajā tiesību aktā bija noteikta obligāta noteikta vecuma personu vakcinācija pret tuberkulozi, difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu, poliomiēlītu, masalām, parotītu, masaliņām, slimībām, ko izraisa b tipa *Haemophilus influenzae*, un B hepatītu. Savā 2014.gada 8.oktobra spriedumā tiesa, *inter alia*, atzina sekojošo.

102. Obligāto vakcināciju nevar apšaubīt, pamatojoties uz konstitūcijā noteiktajām pilsoņu tiesībām un pienākumiem attiecībā uz savas un citu veselības aizsardzību un veicināšanu. Tāpat arī to nevar apšaubīt saistībā ar tiesību normām par vecāku tiesībām un pienākumiem rūpēties par saviem bērniem un audzināt savus bērnus. Vecāku atteikšanās no vakcinēšanas ne tikai apdraudēja viņu bērnu veselību, bet arī citu personu veselību, kas nav vakcinētas medicīnisku kontrindikāciju dēļ, un tādējādi liedza viņiem tiesības uz veselīgu dzīvi.

103. Lai aizsargātu bērna veselību un bērna tiesības uz veselību, kam paredzēta īpaša aizsardzība, ir pamatoti liegt vecākiem brīvību atteikties no vakcinācijas, jo bērnu tiesības uz veselību prevalē pār vecāku tiesībām veikt izvēli.

104. Turklāt likumdevējam nebija liegts reglamentēt sodu politiku attiecībā uz vakcinācijas pienākuma pārkāpumu, nosakot, ka tas ir sodāms ar soda naudu.

105. Tāpat arī likumdevējam nebija šķēršļu noteikt, ka priekšnoteikums uzņemšanai sākumskolā ir vecāku iesniegta izziņa par bērna vakcināciju. Šajā sakarā tiesa īpaši atzīmēja, ka, tā kā visiem bērniem noteiktā vecumā ir tiesības tikt uzņemtiem pirmajā klasē, liels skaits skolēnu tiktu uzņemti no dažādām vietām un vidēm, tādējādi radot noteiktu slimību izplatīšanās risku. Turklāt bija jāatgādina vecākiem, kas atteicās vakcinēt savus bērnus, ka arī citiem vecākiem ir tiesības uz savu bērnu aizsardzību pret nopietnām slimībām un ka nevakcinēti bērni rada lielāku slimības izplatīšanās risku, īpaši bērnu aprūpes iestādēs, skolās un citās izglītības iestādēs.

4. Itālija

(a) Konstitucionālais spriedums Nr.5/2018

106. Šajā spriedumā, kas pieņemts 2017.gada 22.novembrī, Konstitucionālā tiesa vērtēja, vai konstitūcijai atbilst dekrēts-likums, kas pieņemts steidzamības kārtā, lai palielinātu obligāto vakcīnu skaitu no četrām līdz desmit. Saskaņā ar dekrētu-likumu visu desmit vakcīnu saņemšana tika noteikta kā agrīnās bērnu izglītības pakalpojumu saņemšanas priekšnoteikums. Sods par šīs prasības neizpildi bija administratīvais naudas sods. Tas tika apstrīdēts saskaņā ar vairākiem pamatojumiem, tostarp nepamatotu iejaukšanos konstitūcijā garantētajā personas autonomijā. Šis arguments tika noraidīts ar šādu pamatojumu.

107. Tiesa atzīmēja vakcinācijas profilaktisko raksturu, kritiski neapmierinošo vakcinācijas līmeni Itālijā attiecīgajā laikā un pastāvošās tendences, kas liecina, ka vakcinācijas apjoms samazinās. Tika konstatēts, ka tiesību akti atbilst to varas iestāžu rīcības brīvības un politiskās atbildības tvērumā, no kurām sagaida, ka tās novērtēs prioritāro nepieciešamību iejaukties steidzami un pirms iestājas krīzes scenāriji un darīs to, ņemot vērā jaunus datus un jauno epidemioloģisko situāciju. Turklāt tika sagaidīts, ka tās rīkosies atbilstoši piesardzības principam, kas raksturo medicīnas profilaksi un ir būtiski svarīgs attiecībā uz sabiedrības veselību.

108. Norādot, ka pastāvošā populārā uzskata tendencēm, saskaņā ar kurām vakcināciju uzskata par vērtīgu vai bīstamu, nav zinātniska pamata, tiesa atzīmēja, ka medicīnas praksē ieteikums un pienākums ir savstarpēji saistīti jēdzieni un tāpēc sešu vakcīnu statusa maiņa no ieteicamām uz obligātām nav būtiska to statusa maiņa. Tā arī atzina, ka izziņas prasīšana uzņemšanai skolā un naudas soda uzlikšana ir samērīgi pasākumi, ko likumdevējam pieņemt, ja turklāt tas ir paredzējis sākotnējos soļus, kas veicami pirms šādu sodu noteikšanas, t.i., individuālas tikšanās ar vecākiem un aizbildņiem, lai informētu viņus par vakcīnu iedarbīgumu.

109. Tiesa vērsa uzmanību uz tās iedibināto judikatūru, ka vakcināciju jomā ir prasība panākt līdzsvaru starp personas tiesībām uz veselību (tostarp

izvēles brīvību attiecībā uz ārstēšanu) un citu personu līdztekus pastāvošajām un savstarpējām tiesībām un sabiedrības interesēm, kā arī – obligāto vakcināciju gadījumā – bērnu interesēm, kam nepieciešama aizsardzība pat *vis-à-vis* vecākiem, kas nepilda savus aprūpes pienākumus.

110. Kas attiecas uz nepilngadīgu bērnu interesēm, tās ir jānodrošina, pirmkārt, viņu vecākiem izmantojot kopīgas tiesības un pienākumu rīkoties tā, kā ir vislabāk bērnu veselības aizsardzībai. Šāda brīvība tomēr neattiecas uz tādu izvēļu izdarīšanu, kas ir potenciāli kaitīgas nepilngadīgu bērnu veselībai.

111. Likums, ar kuru noteikts ar veselību saistīts pasākums, nav neatbilstošs konstitūcijai, ja pasākums ir paredzēts, lai ne tikai uzlabotu vai saglabātu pasākuma saņēmēja veselību, bet saglabātu arī citu personu veselību; nav paredzams, ka pasākums negatīvi ietekmēs tā saņēmēja veselību, izņemot tās sekas, kas normāli rodas un kā tādas ir panesamas; un attiecībā uz papildu kaitējumu ir paredzēta taisnīgas kompensācijas izmaksa cietušajam papildus un nesaistīti ar citu zaudējumu atlīdzību, ko viņiem varētu būt tiesības saņemt.

112. Tiesa arī atzīmēja, ka vakcinācijas jautājums ir saistīts ar daudzām konstitucionālām vērtībām, kuru līdzāspastāvēšana paver iespēju likumdevēja rīcības brīvībai izvēlēties līdzekļus, ar kuriem nodrošināt efektīvu infekcijas slimību profilaksi. Šī rīcības brīvība ir jāizmanto, ņemot vērā dažādus veselības un epidemioloģiskos apstākļus, ko apstiprinājušas atbildīgās iestādes, un pastāvīgā attīstībā esošos medicīnisko pētījumu atklājumus, kas likumdevējam jāņem vērā, izdarot izvēles šajā jomā.

(b) Konstitucionālie spriedumi Nr.307/1990 un 118/1996

113. Savā agrākajā 1990.gada 14.jūnija spriedumā Nr.307/1990 Konstitucionālā tiesa par neatbilstošu konstitūcijai atzina likumu, ar kuru vakcīna pret poliomiēlītu noteikta kā obligāta, jo nebija paredzēta kompensācija tiem, kam vakcīna ir izraisījusi kaitējumu veselībai, ja neiestājas atbildība par nolaidību.

114. Pēc tam pieņemto tiesību aktu (1992.gada 25.februāra likumu Nr.210) Konstitucionālā tiesa vērtēja 1996.gada spriedumā Nr.118/1996. Tiesa atzīmēja divus veselības aspektus konstitucionālajā likumā: individuālo un subjektīvo aspektu, kas saistīts ar personas pamattiesībām; un sabiedrības un objektīvo aspektu, kas saistīts ar veselību kā sabiedrības interesēm. No riska nodarīt kaitējumu personas veselībai nevar pilnībā izvairīties. Tāpēc likumdevējs bija nodrošinājis līdzsvaru, piešķirot prioritāti veselības kolektīvajam aspektam. Tomēr nevienam nevar lūgt upurēt savu veselību, lai saglabātu citu veselību, nepiešķirot taisnīgu kompensāciju par medicīniskās darbības radīto kaitējumu. Tiesa konstatēja, ka likums neatbilst Konstitūcijai, jo tajā nebija paredzēta kompensācija tiem, kuru veselībai nodarīts kaitējums ar obligāto vakcināciju pirms likuma stāšanās

spēkā. Tiesa saskatīja, ka šāds kaitējums ir pamats kompensācijas prasībai saskaņā ar pašu Konstitūciju, neņemot vērā atbildību par nolaidību.

(c) Konstitucionālais spriedums Nr.268/2018

115.Šis spriedums, kas tika pieņemts 2017.gada 22.novembrī kā spriedums Nr.5/2018 (skatīt 106.rindkopu iepriekš), attiecās uz likumdošanas situāciju, kurā nebija pieejama kompensācija par kaitējumu veselībai, ko izraisījusi vakcinācija, kas bija ieteicama, nevis obligāta. Tiesa saskatīja, ka nav kvalitatīvas atšķirības starp obligātām un ieteiktām vakcinācijām, bet galvenais ir būtiskais mērķis novērst infekcijas slimības, ko sasniedz ar abu veidu vakcinācijām. Tāpēc kompensācijas neparedzēšana ir neatbilstoša konstitūcijai.

5. Moldovas Republika

116.Savā 2018.gada 30 oktobra spriedumā Nr.26 Konstitucionālā tiesa izskatīja sūdzību par atsevišķām tiesību normām, ar kurām noteikts, ka regulāra profilaktiskā vakcinācija ir priekšnoteikums bērnu uzņemšanai pulciņos un izglītības un rekreācijas iestādēs, sūdzībā norādot, ka tas ierobežo bērnu piekļuvi izglītībai.

117.Cita starpā tiesa atzīmēja, ka leģitīmie mērķi, kurus cenšas sasniegt ar apstrīdētajām normām, ir bērnu veselības un sabiedrības veselības aizsardzība pret smagām slimībām, kas izplatījās vairāk, kad vakcinācijas līmenis bija zemāks. Piekļuves ierobežošana uz noteiktu laiku (līdz vakcinēšanai) nevakinētiem bērniem, kam nebija kontrindikāciju, ir mazāk aizsvarošs līdzeklis attiecībā uz tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un izglītību un efektīvi sasniedz noteiktos mērķus.

118.Tiesa līdzsvaroja veselības aizsardzības principu ar principiem, kas nosaka piekļuvi izglītībai un privātās dzīves neaizskaramību. Atteikums vakcinēt bērnus bez kontrindikācijām var ne tikai būt iemesls viņu izslēgšanai līdz vakcinācijas veikšanai, bet arī pakļaut viņus inficēšanās riskam. Kaitējums viņu veselībai negatīvi ietekmē arī citas viņu tiesības, kādas viņiem piemīt.

119.Arī bērni ar kontrindikācijām, kuriem gan ir tiesības tikt uzņemtiem, tiek pakļauti riskam inficēties ar pārnēsājamu slimību no nevakinētiem bērniem, kam nav kontrindikāciju. Nevar ignorēt personas rīcības sekas attiecībā uz nevainīgiem līdzcilvēkiem. Šajā kontekstā personas tiesības netiek izmantotas eksistenciālā vakuumā, bet gan organizētā sabiedrībā.

120.Tādu vecāku bērniem, kas nevēlas viņus vakcinēt, nepastāvot nekādām kontrindikācijām, ir alternatīvas mācīšanās iespējas. Turklāt, vērtējot brīvā laika pavadīšanas iespējas šīs kategorijas bērniem, sociālās privātās dzīves baudīšana nav centrālais aspekts viņu tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

121. Atšķirīgā attieksme pret vakcinētiem bērniem salīdzinājumā ar tiem, kurus varētu vakcinēt, bet kuri nav vakcināti, ir objektīvi pamatota un samērīga.

6. Serbija

122. Lietā Nr. IUz-48/2016 Konstitucionālā tiesa izskatīja vairākas sūdzības par atsevišķu tiesību normu par obligātu vakcināciju konstitucionalitāti un atbilstību Serbijas ratificētajiem starptautiskajiem līgumiem.

123. Vērtējot, vai demokrātiskā sabiedrībā nepieciešami pasākumi, kas paredzēti ar apstrīdētajām normām, tiesa atzīmēja, ka pieejamajos 2015. gada datos par vakcināciju, kas iekļautas imunizācijas grafikā, redzams, ka vakcinācijas līmenis ir zemākais desmit gadu laikā. Tas paaugstina tādu infekciju slimību epidēmiju risku, kas gadu desmitiem novērstas ar vakcināciju, jo epidēmijas uzliesmojuma novēršanai nepieciešams augsts kolektīvās imunitātes līmenis. Ņemot vērā visus apstākļus, tostarp ikviena pienākumu ievērot sabiedrības intereses un neapdraudēt citu personu veselību, tiesa konstatēja, ka nepieciešamības kritērijs ir izpildīts.

124. Vērtējot argumentu, ka salīdzinājumā ar vakcinētajiem bērniem tie, kas paliek nevakcināti, tiek diskrimināti, jo viņiem liegtas konstitūcijā garantētās tiesības uz izglītību, tiesa konstatēja, ka tas, ka priekšnoteikums, lai bērni apmeklētu izglītības iestādes, ir viņu vakcinācija, konstitucionālā izpratnē nav uzskatāma par diskrimināciju attiecībā uz tiesībām uz izglītību. Tas tā ir, jo vakcinācija attiecas uz visiem bērniem noteiktā vecuma grupā, ja viņiem nav ar veselību saistītu kontrindikāciju. Tā kā šis pienākums attiecas vienādi uz visām personām, kas pieder noteiktajai grupai, tad tos, kas šo pienākumu neievēro, nevar uzskatīt par diskriminētiem *vis-à-vis* tiem, kas to dara, jo viņu situācija nav tāda pati vai līdzīga.

7. Slovākija

125. Atbilstošā judikatūra ir norādīta 229. rindkopā.

8. Slovēnija

126. 2004. gada 12. februāra spriedumā lietā Nr. U-I-127/01 Konstitucionālā tiesa apstiprināja, ka konstitūcijai atbilst obligātās vakcinācijas sistēma pret tuberkulozi, difteriju, stingumkrampjiem, garo klepu, bērnu paralīzi, masalām, parotītu, masaliņām un B hepatītu. Taču tā konstatēja trūkumus esošajās normās un to piemērošanas mehānismā, ciktāl tas attiecas uz personas iespējām pieprasīt izņēmumu no vakcinācijas pienākuma, pamatojoties uz medicīniskām kontrindikācijām.

127. Turklāt tiesa konstatēja vēl citu trūkumu, kas saistīts ar to, ka tiesību aktos nav reglamentētas tiesības uz kompensāciju par kaitējumu veselībai, ko izraisījušas vakcinācijas blaknes. Jo īpaši saskaņā ar solidaritātes

principu, kas pats par sevi ir pamats vakcinācijas noteikšanai par obligātu, Valstij, kas nosaka šādu līdzekli visu labā, ir jābūt pienākumam maksāt kompensāciju tiem, kas piedzīvojuši kaitīgas blaknes.

B. Apvienotā Karaliste

128.Lietā par vietējo iestāžu aprūpē nodota bērna vakcināciju, neskatoties uz vecāku iebildumiem (*Par H (Bērns)(Vecāku atbildība: vakcinācija)*, [2020] EWCA Civ 664), 2020.gada 22.maija Apelācijas tiesas spriedumā secināts:

“(i) Lai gan vakcinācijas nav obligātas, zinātniskie pierādījumi tagad skaidri parāda, ka vakcinācija saskaņā ar Anglijas Sabiedrības veselības vadlīnijām ir atbilstoša bērna labākajām medicīniskajām interesēm, ja konkrētajā gadījumā nav specifisku kontrindikāciju.

(ii) Saskaņā ar [piemērojamo likuma normu] vietējā iestāde, kas veic aprūpi, var organizēt un piekrist tās aprūpē esošā bērna vakcinācijai, ja tā ir pārliecinājusies, ka tas atbilst konkrētā bērna labākajām interesēm, neskatoties uz vecāku iebildumiem.

(iii) Standarta vai regulāro vakcināciju veikšanu nevar uzskatīt par “nopietnu” vai “smagu” jautājumu. Izņemot gadījumus, kad ir nopietnas pazīmes, kas liecina, ka vakcinācija var neatbilst bērna labākajām interesēm, kas nav parasta parādība, vietējai iestādei nav nedz nepieciešams, nedz piemēroti katrā gadījumā, kad vecāks iebilst pret ierosināto sava bērna vakcināciju, iesniegt jautājumu izskatīšanai Augstajai tiesai. Šāda rīcība tērē vietējās iestādes ierobežoto laiku un resursus, prasa iegūt nevajadzīgus medicīnas ekspertu pierādījumus un tērēt Augstās tiesas laiku, ko varētu lietderīgāk izmantot, lai risinātu steidzamas un nopietnas lietas, kas vienmēr gaida lēmumu Ģimenes nodaļā.

(iv) Vecāku viedokļi par imunizāciju vienmēr ir jāņem vērā, bet jautājums nav jāizlemj, pamatojoties uz vecāku uzskatu, ja vien šis uzskats nav nozīmīgs attiecībā uz bērna labklājību.”

III. STARPTAUTISKĀS UN EIROPAS TIESĪBAS UN PRAKSE

A. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām

129.Pakta, kas ir daļa no Čehijas Republikas tiesību sistēmas (Ārlietu ministra rīkojums Nr.120/1976 Coll., saistībā ar Konstitucionālā likuma Nr.4/1993 Coll. 1. pantu), attiecīgajā daļā noteikts:

12. pants

“1. Šā pakta dalībvalstis atzīst katra cilvēka tiesības sasniegt visaugstāko fiziskās un psihiskās veselības līmeni.

2. Pasākumos, kas šā pakta dalībvalstīm jāveic minēto tiesību pilnīgai īstenošanai, ietilpst pasākumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu:

[..]

(c) epidēmisko un endēmisko slimību, arodslimību un citu slimību profilaksi un ārstēšanu un to apkarošanu;

[..]”

130. Vispārējā komentārā Nr.14 par tiesībām uz visaugstāko sasniedzamo veselības līmeni, kas publicēts 2000.gada 11.augustā (E/C.12/2000/4), ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja atzīmēja, ka, *inter alia*:

“[12. panta 2. punkta c) apakšpunkts. Tiesības uz slimību profilaksi, ārstēšanu un kontroli]

16. [..] Slimību kontrole norāda uz [..] imunizācijas programmu un citu infekcijas slimību kontroles stratēģiju īstenošanu vai uzlabošanu.

[..]

[Īpaši juridiskie pienākumi]

36. Pienākuma izpildei nepieciešams, lai dalībvalstis, *inter alia*, pietiekami atzītu tiesības uz veselību nacionālajās politikās un tiesību sistēmās, vēlams, paredzot tās tiesību aktos, un pieņemtu nacionālo veselības politiku ar precīzu plānu tiesību uz veselību īstenošanai. Valstīm ir jānodrošina veselības aprūpe, tostarp imunizācijas programmas pret galvenajām infekcijas slimībām [..].

[..]

[Galvenie pienākumi]

44. Komiteja arī apstiprina, ka salīdzināmas prioritātes pienākumi ir:

[..]

(b) Nodrošināt imunizāciju pret galvenajām infekcijas slimībām, kādas sabiedrībā sastopamas;

(c) Veikt pasākumus, lai novērstu, ārstētu un kontrolētu epidēmiskās un endēmiskās slimības.”

131. Noslēguma secinājumos, kas ir daļa no valstu periodiska izvērtējuma, ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja ir atkārtoti uzsvērusi pēc iespējas augstākas iedzīvotāju procentuālās daļas profilaktiskās vakcinācijas pienākumu (skatīt, piemēram 2010.gada 7.jūnija secinājumus par Kazahstānu (E/C.12/KAZ/CO/1), § 4). Tā ir arī kritizējusi pazemināto vakcinācijas līmeni (skatīt, piemēram, 2013.gada 13.decembra secinājumi par Ēģipti (E/C.12/EGY/CO/2-4), § 21) un aicinājusi mainīt šo negatīvo tendenci (skatīt, piemēram, 2014.gada 13.jūnija secinājumi par Ukrainu (E/C.12/UKR/CO/6), § 19).

B. Apvienoto Nāciju Bērnu tiesību konvencija

132. Arī šī Konvencija ir daļa no Čehijas Republikas tiesību sistēmas (Federālās Ārlietu ministrijas rīkojums Nr.104/1991 Coll., saistībā ar Konstitucionālā likuma Nr. 4/1993 Coll. 1.pantu).

3.panta 1.punktā ir noteikts:

“Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna labākajām interesēm.”

24. pantā ir attiecīgi noteikts:

“1. Dalībvalstis atzīst ikviena bērna tiesības uz visaugstvērtīgāko pieejamo veselības standartu [...] Dalībvalstis cenšas nodrošināt, lai nevienam bērnam netiktu atņemtas tiesības uz [...] veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.

2. Dalībvalstis cenšas panākt šo tiesību pilnīgu īstenošanu un veic attiecīgus pasākumus, lai

(a) pazeminātu zīdaiņu un bērnu mirstības līmeni;

(b) nodrošinātu nepieciešamās medicīniskās palīdzības sniegšanu un visu bērnu veselības aprūpi, īpaši pievēršot uzmanību primārās veselības aprūpes attīstībai;

(c) apkarotu slimības [...], tostarp primārajā veselības aprūpē [...];

[..]

(e) nodrošinātu visu sabiedrības grupu, jo īpaši vecāku un bērnu, informētību par bērnu veselību un ēdināšanu, [...] kā arī izglītības pieejamību šajos jautājumos un atbalstu šādu pamatzināšanu izmantošanā; [...];

(f) attīstītu profilaktisko veselības aprūpi [...].”

133.Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Bērnu tiesību komitejas Vispārīgo komentāru Nr.15 saistībā ar bērnu tiesībām baudīt augstāko sasniedzamo veselības standartu, kas publicēts 2013.gada 17.aprīlī (CRC/C/GC/15), šīs tiesības īstenošana paredz pret izplatītām bērnu slimībām vērstas imunizācijas vispārēju pieejamību.

134.Noslēguma secinājumos, kas ir daļa no valstu periodiska izvērtējuma, ANO Bērnu tiesību komiteja bieži uzsver nepieciešamību stiprināt bērnu vakcinācijas sistēmu, tostarp palielinātu vakcinācijas aptveri, un iesaka visu bērnu pilna apjoma vakcināciju. Attiecībā uz Čehijas Republiku 2003.gada 18.marta secinājumos Komiteja atzīmēja, ka vakcinācijas aptvere ir teicama (CRC/C/15/Add.201, § 3).

C. Pasaules Veselības organizācijas (PVO) dokumenti

135.Savā “Globālajā vakcinācijas rīcības plānā”, kas publicēts 2013.gadā, PVO rekomendē sasniegt vismaz 90 % nacionālo aptveri visām vakcīnām, kas ietilpst nacionālajās imunizācijas programmās. Attiecībā uz vakcīnāciju kopumā tās komentāri ir šādi:

“Pārliecinoši pierādījumi uzskatāmi parāda ieguvumus no imunizācijas kā viena no zināmajiem veiksmīgākajiem un izmaksu ziņā efektīvākajiem veselības pasākumiem. Vairāku pēdējo desmitgažu laikā ar imunizāciju ir panākts daudz, tostarp baku izskaušana, kas ir sasniegums, kuru dēvē par vienu no cilvēces lielākajām uzvarām. Vakcīnas ir izglābušas neskaitāmas dzīvības, par 99 procentiem samazinājušas poliomiēlīta globālo izplatību un samazinājušas saslimšanu, invaliditāti un nāves gadījumus, ko izraisa difterija, stingumkrampji, garais klepus, masalas, slimības, ko izraisa b tipa *Haemophilus influenzae*, un epidēmiskais meningokoka A grupas meningīts.

[..]

Imunizācija ir pamatkomponents cilvēka tiesībās uz veselību un individuāla, sabiedrības un valdības atbildība, un jāatzīst kā tāda. Saskaņā ar aplēsēm vakcinācija katru gadu novērš 2,5 miljonus nāves gadījumu. Iegūstot aizsardzību pret slimībām, ko var novērst ar vakcīnām, imunizētiem bērniem ir iespēja attīstīties un labākas izredzes īstenot visu savu potenciālu. Šīs priekšrocības vēl vairāk palielina vakcinācija pusaudžu un pieaugušā vecumā. Kā daļa no visaptverošas slimību profilakses un kontroles pasākumu pakotnes vakcīnas un imunizācija ir būtisks ieguldījums valsts un pasaules nākotnē.

[..]

Iepriekšējais gadsimts daudzējādā ziņā bija ārstniecības gadsimts, un tā rezultātā būtiski tika samazināta saslimstība un mirstība, antibiotiku atklāšanai un lietošanai kalpojot par vienu no nozīmīgākajiem veselības izmaiņu līdzekļiem. Šis gadsimts solās būt vakcīnu gadsimts ar potenciālu izskaust, likvidēt vai kontrolēt virkni nopietnu, dzīvību apdraudošu un novājinošu infekcijas slimību, imunizācijai ieņemot centrālo lomu profilakses stratēģijās.”

136. Viens no PVO Globālās imunizācijas vīzijas un stratēģijas galvenajiem mērķiem ir imunizēt “vairāk cilvēku pret vairāk slimībām”.

D. Eiropas Sociālā harta

137. Sociālā harta stājās spēkā attiecībā uz Čehijas Republiku 1999.gada 3.decembrī (Ārlietu ministrijas paziņojums Nr.14/2000, Starptautisko līgumu krājums). Tā ir daļa no Čehijas Republikas tiesību sistēmas un konflikta gadījumā prevalē pār likumiem (Konstitūcijas 10.pants). Attiecīgajā normā teikts:

11. pants. Tiesības uz veselības aizsardzību

“Lai nodrošinātu efektīvu tiesību uz veselības aizsardzību īstenošanu, Līgumslēdzējas puses apņemas vai nu tieši, vai sadarbībā ar sabiedriskajām vai privātajām organizācijām veikt attiecīgus pasākumus, *inter alia*:

[..]

3. cik vien iespējams nepieļaut iespējamo epidēmisko, endēmisko un citu slimību izraisīšanos.”

138. Lietā *Médecins du Monde – International pret Franciju* (kolektīvā sūdzība Nr.67/2011, 2012.gada 11.septembra lēmums par būtību) Eiropas Sociālo tiesību komiteja skaidroja, *inter alia*:

“160. 11.panta 3.punktā ir noteikta prasība valstīm nodrošināt augstu imunizācijas līmeni, lai ne tikai mazinātu šo slimību gadījumu skaitu, bet arī neitralizētu vīrusu rezerves un tādējādi sasniegtu [PVO] noteiktos mērķus. Komiteja uzsver, ka liela mēroga vakcinācija tiek atzīta par efektīvāko un ekonomiskāko līdzekli infekcijas un epidēmiju slimību apkarošanai (skatīt secinājumus XV-2, Beļģija, 11.panta 3.punkts). Tas attiecas uz sabiedrību kopumā [..]”

139. Ja vakcinācijas aptvere Eiropas Padomes dalībvalstī ir pārāk maza, Komiteja konstatēs, ka situācija neatbilst Hartas 11.panta 3.punktam (skatīt, piemēram, Secinājumus XV, Beļģija, 2001.gada 31.decembris) vai izteiks

attiecīgajai valstij brīdinājumu. Komiteja par atskaites kritērijiem uzskata PVO mērķus.

140.2010.gada 2.janvāra secinājumos (XIX-2/def/CZE/11/3/EN) par Čehijas Republikas pārskati Komiteja līdz pieprasītās informācijas saņemšanai secināja, ka situācija Čehijas Republikā, tostarp attiecībā uz imunizācijas jautājumiem, ir atbilstoša Hartas 11.panta 3.punktam.

E. Konvencija par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā: Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu (Ovjedo konvencija)

141.Ovjedo konvenciju atvēra parakstīšanai 1997.gada 4.aprīlī, un attiecībā uz Čehijas Republiku tā stājās spēkā 2001.gada 1.oktobrī (Ārlietu ministrijas paziņojums Nr.96/2001, Starptautisko līgumu krājums). Tā ir daļa no Čehijas Republikas tiesību sistēmas un konflikta gadījumā prevalē pār likumiem (Konstitūcijas 10.pants). Attiecīgajā daļā teikts:

5. pants. Vispārīgs noteikums

“Jebkādu ar veselību saistītu darbību drīkst veikt tikai ar attiecīgās personas brīvprātīgu un apzinātu piekrišanu.

Šai personai iepriekš jāsaņem adekvāta informācija par šīs darbības mērķi un būtību, kā arī par tās sekām un risku.

Attiecīgā persona var jebkurā laikā brīvi atsaukt piekrišanu.’

6. pants. To personu aizsardzība, kuras nav spējīgas dot piekrišanu

“[..]

2. Ja saskaņā ar tiesību aktiem nepilngadīga persona nevar dot piekrišanu ar veselību saistītas darbības veikšanai, tad šo darbību var veikt tikai ar nepilngadīgās personas pārstāvja vai likumā noteiktas iestādes, personas vai instances atļauju.

Nepilngadīgā viedoklim atbilstoši viņa vecumam un brieduma pakāpei jāpiešķir arvien lielāka nozīme lēmuma pieņemšanā.

[..]”

24. pants. Pārmērīga kaitējuma kompensācija

“Personai, kurai medicīniskas iejaukšanās dēļ nodarīts pārmērīgs kaitējums, ir tiesības saņemt taisnīgu kompensāciju saskaņā ar tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem un procedūrām.”

26. pants. Tiesību ierobežojumi

“1. Šajā Konvencijā paredzēto tiesību un aizsardzības pasākumu piemērošanu nedrīkst nekādi ierobežot, ja vien šādi ierobežojumi nav paredzēti tiesību aktos un nepieciešami demokrātiskas sabiedrības sabiedriskās drošības interesēs, lai novērstu noziegumus, aizsargātu sabiedrības veselību vai citu cilvēku tiesības un brīvības.

[..]”

F. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas (PACE) 1317.rekomendācija (1997) “Vakcinācija Eiropā”

142.1997.gada 19.martā pieņemtās rekomendācijas attiecīgajās sadaļās teikts:

“5. Asambleja uzskata, ka centieniem paaugstināt imunizācijas līmeni nebūtu jākoncentrējas tikai uz valstīm, kurās notiek pāreja. Pēdējo gadu laikā ir pastāvīgi pazeminājies iedzīvotāju imunizācijas līmenis Rietumeiropā. Zemā pilnībā vakcinēto cilvēku procentuālā daļa apvienojumā ar infekcijas slimību uzliesmojumiem tajā pašā ģeogrāfiskajā zonā rada bažas par liela mēroga epidēmijām arī Rietumeiropā.

6. Tāpēc Asambleja iesaka Ministru komitejai aicināt dalībvalstis:

6.1. izstrādāt vai atkārtoti aktivizēt sabiedrības vakcinācijas programmas kā efektīvāko un ekonomiskāko līdzekli infekcijas slimību profilaksei un organizēt efektīvu epidemioloģisko uzraudzību;

[..]

7. Asambleja arī aicina Ministru komiteju:

7.1. noteikt saskaņotu Eiropas mēroga iedzīvotāju imunizācijas politiku sadarbībā ar visiem attiecīgajiem partneriem, piemēram, PVO, UNICEF un Eiropas Savienību, ar mērķi izstrādāt un ievērot kopīgus vakcīnu kvalitātes standartus un nodrošināt adekvātu vakcīnu piegādi ar samērīgām izmaksām;

7.2. aicināt dalībvalstis ratificēt Eiropas Padomes Eiropas Sociālo hartu, īpaši 11.pantu, kas nodrošina “Tiesības uz veselības aizsardzību”, un dot norādījumus Hartas uzraudzības institūcijām pievērst pienācīgu uzmanību šīs apņemšanās izpildei.”

G. PACE 1845.rezolūcija (2011) “Pamattiesības un atbildība”

143.2011.gada 25.novembrī pieņemtās rekomendācijas attiecīgajās sadaļās teikts:

“1. Tiesības, pienākumus un atbildību nevar nošķirt citu no cita. Dzīvot kā sabiedrības loceklim nenovēršami nozīmē pienākumus un atbildību, kā arī tiesības.

[..]

4. Daži pienākumi ir jau noteikti starptautiskajos cilvēktiesību instrumentos un nacionālajā tiesiskajā kārtībā. Šie pienākumi norāda uz nerakstītas pamata atbildības pastāvēšanu.

5. Uz pienākumiem, kas noteikti ar likumu, attiecas samērīguma princips. Ja personai vispārēju interešu labā nosaka slogu, ir jāpanāk taisnīgs līdzsvars starp dažādām iesaistītajām interesēm.

6. Tāpat arī atbildība nekad nedrīkst būt tik smaga, ka tās uzņemšanās apdraudētu personas tiesības, īpaši pamattiesības. Atbildībai vienmēr jāsiglabājas samērīgai.

[..]

8. Asambleja:

8.1. nosaka šādu pamata atbildības kopumu:

8.1.1. visām personām ir vispārēja pamata atbildība [...] ievērot citu tiesības, vienlaikus īstenojot pašam savas tiesības;

8.1.2. turklāt, visām personām ir īpaša pamata atbildība respektēt un aizsargāt cilvēka dzīvību, [...] izrādīt solidaritāti, atbildīgi rīkoties attiecībā pret bērniem, [...];

8.2. uzsver, ka šo pamata atbildību nekad nevar tulkot kā tādu, kas mazina, ierobežo vai pārkāpj [Konvencijā], pārskatītajā Eiropas Sociālajā hartā [...] un citos starptautiskos un reģionālos cilvēktiesību instrumentos ietvertās tiesības un brīvības;

8.3. aicina Eiropas Padomes dalībvalstis samērīgi ņemt vērā šo vispārējo un konkrēto pamata atbildību, rīkojoties attiecībā pret personām.”

H. Eiropas Savienības tiesības

144. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas XIV sadaļas Trešajā daļā aplūkota sabiedrības veselība. Tā attiecīgajā daļā teikts:

168.pants

“1. Nosakot un īstenojot visu Savienības politiku un darbības, ir jānodrošina augsts cilvēku veselības aizsardzības līmenis.

Savienības rīcība papildina dalībvalstu politiku un ir vērsta uz to, lai uzlabotu sabiedrības veselību, veiktu slimību profilaksi un novērstu draudus fiziskajai [...] veselībai. Šāda rīcība ir arī cīņa pret slimībām, kas visvairāk apdraud veselību, [...] izplatīšanos un profilaksi, kā arī informēšanu un izglītošanu veselības jautājumos, un nopietnu pārrobežu veselības apdraudējumu pārraudzība, laicīga brīdināšana par tiem un šo draudu apkarošana.

[..]

2. Savienība veicina dalībvalstu sadarbību šajā pantā minētajās jomās [...]. Tā jo īpaši veicina dalībvalstu sadarbību, lai uzlabotu pārrobežu reģionu veselības aprūpes pakalpojumu sistēmu savstarpēju papildināšanos.

[..]

3. Savienība un dalībvalstis veicina sadarbību ar trešām valstīm un kompetentām starptautiskām organizācijām sabiedrības veselības jomā.

[..]

5. Eiropas Parlaments un Padome [...] var paredzēt arī veicināšanas pasākumus, lai [...] apkarotu galvenos pārrobežu draudus veselībai, un var paredzēt pasākumus attiecībā uz [...] nopietnu pārrobežu draudu veselībai apkarošanu.

145. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 35.pantā par veselības aprūpi IV sadaļā “Solidaritāte” ir noteikts:

“Ikvienai personai ir tiesības uz profilaktisko veselības aprūpi un ārstniecību saskaņā ar nosacījumiem, kuri paredzēti valstu tiesību aktos un praksē. Nosakot un īstenojot visu Savienības politiku un darbības, ir jānodrošina augsts cilvēku veselības aizsardzības līmenis.”

146. Atbildot uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedza Slovērijas Augstākā tiesa saistībā ar tiesvedību par vecāku pienākumu veikt savu nepilngadīgo bērnu vakcināšanu pret noteiktām slimībām, Eiropas

Savienības tiesa izdeva 2014.gada 17.jūlija rīkojumu lietā *Milica Široká v Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky* (Lieta C-459/13, EU:C:2014:2120, 25.punkts), nosakot, ka:

“[...] nav pierādījumu, kas liecinātu, ka pamata tiesvedības mērķis, kas attiecas uz nepilngadīgu bērnu vakcināciju pret noteiktām slimībām, būtu saistīts ar Savienības tiesību normas interpretāciju vai piemērošanu, izņemot tās, kas ir noteiktas Hartā. No tā izriet, ka galvenā tiesvedība neveido situāciju, kurā Savienības tiesības īsteno Hartas 51.panta 1.punkta izpratnē.”

147.2005.gadā tika izveidots Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs. Tā uzdevums ir konstatēt un novērtēt pašreizējos un jaunos draudus, ko cilvēku veselībai rada infekcijas slimības, un informēt par tiem.

148.2014.gada 1.decembrī Eiropas Savienības Padome pieņēma secinājumus par vakcināciju kā efektīvu rīku sabiedrības veselības nodrošināšanai, atzīmējot, *inter alia*, ka:

“[...] infekciju slimības, tostarp dažas atkārtoti parādījušās slimības, piemēram, tuberkuloze, masalas un parotīts, vēl joprojām rada izaicinājumu sabiedrības veselībai un var izraisīt lielu inficēšanos un nāves gadījumu skaitu, un nesēnās infekcijas slimību, piemēram, poliomiēlīta, putnu gripas H5N1 un H7N9 [...] un Ebola vīrusa, parādīšanās un uzliesmojumi ir pierādījuši, ka nedrīkst zaudēt modrību arī attiecībā uz slimībām, kas šobrīd nav sastopamas Savienības teritorijā.

[..]

Par vakcinācijas programmām ir atbildīga katra dalībvalsts atsevišķi [...], un ES pastāv dažādas vakcinācijas shēmas [...]

[D]audzas vakcīnas, ko izmanto sabiedrības vakcinācijas programmās, ir varējušas novērst cilvēku saslimšanu un vienlaikus pārtraukt patogēnu cirkulāciju ar tā dēvēto “kollektīvo imunitāti”, veicinot veselākas globālās sabiedrības veidošanos. Sabiedrības imunitāti tāpēc var uzskatīt par nacionālo vakcinācijas plānu mērķi.”

149.2018.gada 19.aprīlī pieņemtajā Eiropas Parlamenta rezolūcijā par vilcināšanos vakcinēties un vakcinēšanās līmeņa pazemināšanos Eiropā dalībvalstis ir aicinātas nodrošināt pietiekamu veselības aprūpes darbinieku vakcināciju, īstenojot efektīvus pasākumus nepatiesas informācijas izplatīšanas novēršanai un pasākumus zāļu pieejamības uzlabošanai. Tajā arī Komisija aicināta veicināt saskaņotāku vakcinācijas grafiku visā Eiropas Savienībā.

150.2018.gada 7.decembrī Eiropas Savienības Padome pieņēma ieteikumu par pastiprinātu sadarbību, kas vērsta pret vakcīnnovēršamām slimībām. Ieteikumā vakcinācija atzīta par vienu no spēcīgākajiem un izmaksu ziņā lietderīgākajiem sabiedrības veselības aizsardzības pasākumiem, kādi 20. gadsimtā izstrādāti, un tā joprojām ir galvenais infekcijas slimību primārās profilakses instruments. Turklāt līdz ar citiem ieteikumiem dalībvalstīm tajā ietverts:

“1. Izstrādāt un ieviest nacionāla un/vai reģionāla līmeņa vakcinācijas plānus – kā attiecīgā gadījumā vajadzīgs –, kuru nolūks būtu palielināt vakcinācijas aptveri tā, lai līdz 2020. gadam sasniegtu PVO Eiropas vakcinācijas rīcības plāna mērķus un uzdevumus. Šajos plānos varētu iekļaut, piemēram, noteikumus, kas attiektos uz

LIETA VAVRĪČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS

ilgtspējīgu finansējumu un apgādi ar vakcīnām, dzīvescikla pieeju vakcinācijā, spēju reaģēt ārkārtas situācijās un uz komunikācijas un popularizēšanas pasākumiem.

2. Lai Eiropas Savienībā izskaustu masalas, tiek ties līdz 2020.gadam panākt, ka vakcinācijas aptvere sasniedz 95% – jo īpaši attiecībā uz masalām – un ar divām vakcīnām devām tiek vakcinēta attiecīgā bērnu mērķgrupa, un strādāt pie tā, lai visās citās vecuma grupās tiktu likvidēta imunizācijas aptverstarpība.

3. Ieviest regulāras vakcinācijas statusa pārbaudes un regulāras vakcinēšanās iespējas dažādos mūža posmos, šādā nolūkā izmantojot regulāros apmeklējumus primārajā aprūpes sistēmā un papildu pasākumus, ko veiktu, piemēram, pirms skolas gaitu sākuma, darba vietā vai aprūpes iestādēs – atbilstoši valsts spējām.

151.2018.gada Eiropas Komisijas ziņojumā par situāciju saistībā ar uzticēšanos vakcīnām ES ietverti šādi novērojumi:

“Augsta uzticēšanās vakcinēšanas programmām ir izšķiroši svarīga, lai saglabātu augstu aptveres līmeni, īpaši tādā līmenī, kas pārsniedz kolektīvajai imunitātei nepieciešamo. Taču vakcīnu kavēšanās un atteikumi visā Eiropas Savienībā (ES) veicina imunizācijas līmeņa pazemināšanos vairākās valstīs un izraisa slimību uzliesmojumu palielināšanos. Nesenie masalu uzliesmojumi, kas bija lielākie ES septiņu gadu laikā, uzskatāmi parāda aptveres samazināšanās tūlītējo ietekmi uz slimības uzliesmojumiem.”

IV. EKSPERTU MATERIĀLI, UZ KURIEM ATSAUCĀS VALDĪBA

152.2015.gada 6.novembrī Čehijas Vakcinoloģijas savienība (*Česká vakcinologická společnost*), kas ir galvenā konsultatīvā iestāde Valsts vakcinācijas politikas jomā Čehijas Republikā, un Čehijas Pediatru savienība (*Česká pediatrická společnost*) sniedza kopīgu paziņojumu saistībā ar šo tiesvedību Tiesā. Viņi un arī Bērnu un jauniešu ģimenes ārstu asociācija (*Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost*), un Čehijas Medicīnas palāta (*Česká lékařská komora*) ar rezolūciju atbalstīja pašreiz pastāvošās obligātās vakcinācijas sistēmas saglabāšanu Čehijas Republikā. Tika atzīmēts, *inter alia*, ka vakcinācija nešaubīgi ir viens no efektīvākajiem sabiedrības veselības profilakses līdzekļiem un ka kopš obligātās vakcinācijas ieviešanas ir radikāli samazinājusies saslimstība ar vakcīnregulējamām slimībām un šo slimību izraisītie nāves gadījumi. Ar galveno mērķi aizsargāt bērnus, kas slimo ar smagām hroniskām slimībām un kam vakcinācija ir neefektīva vai kontrindicēta, tā nodrošina augstu globālo vakcinācijas aptveri un novērš cilvēku nāves un ekonomiskus zaudējumus.

Jebkāda imunizācijas grafika neievērošana ir bīstama gan nevakcinētām personām, jo tā paaugstina veselības kaitējuma un pat nāves risku, ko ārkārtas gadījumos izraisa novēršamas infekcijas slimības risku, gan sabiedrībai kopumā, ja nav pienācīgi vakcinēts lielāks bērnu īpatsvars. Ja vakcinācijas aptvere pat nedaudz samazinās un pieaug tādu iedzīvotāju procentuālais skaits, kam nav imunitātes, var atkārtoti izraisīties pat tādu slimību, kas mūsdienās jau vairs nav izplatītas, uzliesmojumi.

153. Čehijas Republikas galvenā medicīnas amatpersona (*Hlavní hygienik České republiky*) sniedza atzinumu saistībā ar esošo tiesvedību Tiesā. Viņš atsaucās uz “kolektīvās imunitātes” jēdzienu kā īpašu imunitātes parādību, kas rodas, kad pret konkrētu slimību ir vakcinēta būtiska iedzīvotāju daļa, tādējādi nodrošinot netiešu aizsardzību personām, kas nav vakcinētas vai kam nav izstrādājusies ar vakcināciju iegūtā imunitāte. Šādas aptveres dramatiska samazināšanās, piemēram, līdz mazāk nekā 95 % attiecībā uz masalām, nozīmētu, ka kolektīvās imunitātes sliekšnis netiktu sasniegts, infekciju pārnese sabiedrībā varētu palielināties un jaunu slimības gadījumu skaits varētu pieaugt.

154. 2010. gadā tika izveidota Nacionālā Imunizācijas komisija (*Národní imunizační komise*) (“NIK”) kā Ministrijas konsultatīvā iestāde ar galveno uzdevumu noteikt infekcijas slimības, kuru uzliesmojumu varētu ietekmēt ar vakcināciju, noteikt optimālo vakcinācijas politikas stratēģiju Čehijas Republikā, noteikt Valsts prioritātes vakcinācijas jomā un apspriest priekšlikumus vakcinācijas stratēģijas grozīšanai. NIK sastāvā ir Ministrijas un virknes zinātnes savienību pārstāvji ar atbilstošām zināšanām. Tai ir pilnvaras lūgt citu ārējo ekspertu sadarbību. Tās sanāksmju protokolus publicē Ministrijas tīmekļa vietnē.

155. 2015. gadā speciālā informācijas biļetena izdevumā Valsts Zāļu kontroles aģentūra (skatīt 78. rindkopu iepriekš) aplūkoja vakcīnu negatīvās blaknes, par kurām ziņots 2014. gadā. Lielākā to daļa bija bijusi sagaidāmā reakcija, kas jau norādīta attiecīgo zāļu aprakstos.

156. 2015. gada jūnijā Ministrija izveidoja Vakcinācijas darba komisiju (*Pracovní komise pro problematiku očkování*), lai nodrošinātu plašu platformu ekspertu un sabiedrības diskusijām par vakcinācijas stratēģiju Čehijas Republikā, un iekļāva tās sastāvā Čehijas Cilvēktiesību līgu un ROZALIO, kas ir trešā persona Tiesā šajā lietā.

157. 2012. gadā visu Eiropas Savienības dalībvalstu un Īslandes un Norvēģijas nacionālo imunizācijas jomas ekspertu tīkls *Vaccine European New Integrated Collaboration Effort* (VENICE) publicēja pētījumu “Obligātā un ieteicamā vakcinācija ES, Īslandē un Norvēģijā: VENICE 2010. gada nacionālo vakcinācijas programmu ieviešanas pētījuma rezultāti”. Šajā pētījumā, *inter alia*, sniegts pārskats par vakcinācijas situāciju attiecīgajās valstīs. Vēl vienu pārskatu par šo situāciju sniedza Čehijas Parlamentārais institūts 2014. gada jūnija ziņojumā. Saskaņā ar šiem avotiem piecpadsmit valstīs nav noteiktas obligātas vakcinācijas, un četrpadsmit valstīs tiek prasīts veikt vienu vai vairākas vakcinācijas. Astonās no šīs otrās grupas valstīm vakcinācija ir obligāta pret tādu pašu vai lielāku slimību skaitu nekā Čehijas Republikā. Lai gan dažās valstīs bērnu vakcinācija kopumā nav obligāta, to var noteikt īpašos gadījumos vai nu kolektīvi reaģējot uz ārkārtas situāciju, vai citos apstākļos. Kas attiecas uz stingru atbildību par vakcinācijas izraisītu kaitējumu veselībai, saskaņā ar 2012. gadā publicēto PVO pētījumu tikai deviņpadsmit valstīs pasaulē ir

speciālas kompensācijas shēmas, un trīspadsmit no šīm valstīm ir Eiropas Padomes dalībvalstis.

JURIDSKAIS ASPEKTS

I. SĀKOTNĒJIE APSVĒRUMI

158. Visupirms Tiesa norāda, ka šī lieta attiecas uz standarta un regulāru bērnu vakcinēšanu pret slimībām, kas medicīnas zinātnē ir labi zināmas. Šie seši iepriekš norādītie iesniegumi tika iesniegti laikposmā no 2013. līdz 2015. gadam un attiecas uz Valsts-atbildētājas politiku noteikt attiecīgo vakcīnu kopumu par obligātu.

II. IESNIEGUMU APVIENOŠANA

159. Ņemot vērā to līdzīgo tēmu, Tiesa uzskata par piemērotu izskatīt iesniegumus kopā vienā spriedumā (Tiesas Reglamenta 42.punkta 1.daļa).

III. IESPĒJAMĀS KONVENCIJAS 8. PANTA PĀRKĀPUMS

160. Iesniedzēji sūdzējās, ka naudas soda uzlikšana Vavrička kungam un atteikums uzņemt pirm skolā iesniedzējus-bērņus tāpēc, ka viņu vecāki nav izpildījuši likumā noteikto pienākumu vakcinēt bērņus saskaņā ar paredzēto vakcinācijas grafiku, ir patvarība. Viņi atsaucās uz Konvencijas 8.pantu, kura attiecīgajā daļā ir teikts:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās [...] dzīves [...] neaizskaramību.

2. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

A. Pieņemamība

1. Vavrička kunga iesniegums

161. Saistībā ar iesniedzējam uzliktā naudas soda apmēru Valdība norādīja, ka tas bija samērā neliels (vienāds ar 110 EUR attiecīgajā laikā). Tāpēc iesniedzējs nebija cietis būtisku kaitējumu Konvencijas 35.panta 3.punkta b) apakšpunkta izpratnē. Turklāt viņi uzskatīja, ka ir izpildīti arī pārējie nosacījumi šīs normas piemērošanai, tādēļ iesniegums bija kopumā nepieņemams.

162. Iesniedzējs argumentēja, ka attiecīgajā laikā viņš bija bezdarbnieks, viņam nebija ienākumu un norisinājās viņa laulības šķiršanas process. Naudas soda summa bija lielāka par pusi no likumā noteiktās minimālās

mēnešalgas tajā laikā. Papildus finanšu slogam, ko tas viņam bija radījis, viņš bija satraukts par nenoteiktību attiecībā uz citiem līdzekļiem, ko iestādes piemērotu, reaģējot uz to, ka viņš nav ievērojis savu bērnu vakcinācijas grafiku.

163. Tiesa izvērtēs Valdības iebildumu, ciktāl tas attiecas uz iesniedzēja sūdzību, pamatojoties uz 8.pantu. Tā uzskata, ka šis iebildums nav pieņemams. Šis iesniegums kopā ar citiem tagad tiek izskatīts Tiesas Lielajā palātā, jo tika uzskatīts, ka tas tiešām rada nopietnus jautājumus, kas skar Konvencijas vai tās Protokolu interpretāciju, un tāpēc nodots [izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā] saskaņā ar Konvencijas 30.pantu, nevienai no pusēm neizmantojot savas tiesības iebilst pret to. Turklāt, Vavřička kunga iesniegums attiecas uz nozīmīgu aspektu, jo naudas sods par vakcinācijas pienākuma neizpildi tika uzlikta tikai viņam vienam. Tāpēc Tiesa uzskata, ka 35.panta 3.punkta b) apakšpunktā noteiktie nosacījumi nav izpildīti, jo jebkurā gadījumā Konvencijā un tās Protokolos noteikto cilvēktiesību ievērošanai ir nepieciešams izskatīt šo Vavřička kunga iesnieguma daļu pēc būtības.

164. Valdības iebildumi saskaņā ar Konvencijas 35.panta 3.punkta b) apakšpunktu, ciktāl tie attiecas uz iesniedzēja sūdzību saskaņā ar 8.pantu, ir attiecīgi noraidāmi.

2. *Brožík kunga un Dubský kunga iesniegumi*

165. Attiecībā uz viņu iesniegumiem kopumā Valdība atsaucās uz nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizlietošanu, norādot, ka lēmums pēc būtības šajā lietā ir pieņemts ar Hradec Králové Reģionālās tiesas 2016.gada 10.maija spriedumu (skatīt 55.rindkopu) un ka iesniedzēji varēja un tiem vajadzēja turpināt šo lietu, iesniedzot kasācijas sūdzību un konstitucionālo pārsūdzību.

166. Atbildē uz šo iesniedzēji norādīja, ka viņu iesniegumi attiecas uz viņu 2014.gada 18.jūlija lūgumu Reģionālajai tiesai noteikt pagaidu aizsardzības pasākumu un šī procesa iznākumu. Šajā sakarā galīgais lēmums nacionālā līmenī bija tas, kuru pieņēma Konstitucionālā tiesa 2014.gada 23.oktobrī (skatīt 54.rindkopu). Tā kā šis lēmums bija galīgs un nepārsūdzams, prasība par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu bija nešaubīgi apmierināta.

167. Tiesa sāks ar Valdības iebilduma izskatīšanu, ciktāl tas attiecas uz iesniedzēju sūdzību, pamatojoties uz 8.pantu. Lai aplūkotu gan iebildumu, gan iesniedzēju atbildi perspektīvā, Tiesa atzīmē, ka savās iesniegumu veidlapās iesniedzēji atsaucās uz Konvencijas 6.panta 1.punktu un vērsa savas sūdzības pret to, ka tika noraidīts viņu iesniegums par pagaidu pasākumu lietas izskatīšanas pēc būtības procesā. Paredzot, ka pēdējā no pieminētajām tiesvedība turpinātos ilgāk par viņu pirmsskolas vecumu un ka tās iznākums vairs nekādi nemainītu faktu, ka viņiem liegts apmeklēt pirmsskolu, iesniedzēji apgalvoja, ka, nenosakot viņiem pagaidu pasākumu,

nacionālās tiesas faktiski bija liegušas viņiem efektīvu tiesību aizsardzību saskaņā ar 13.pantu attiecībā uz to, ko viņi uzskatīja par savu tiesību pārkāpumu saskaņā ar Konvencijas 8. un 14.pantu un 1.protokola 2.pantu.

168.Tiesa jau ir klasificējusi šīs sūdzības kā, *inter alia*, attiecināmas uz Konvencijas 8.pantu un uz šiem pamatiem abi iesniegumi tika nosūtīti, pret ko pusēm nebija iebildumu.

169.Tiesa atkārtoti, ka tā nosaka lietas faktu klasificēšanu atbilstoši tiesībām un ka tai nav saistoša klasifikācija, kādu norādījis iesniedzējs vai Valdība (skatīt, piemēram, *Molla Sali pret Grieķiju* [LP], Nr.20452/14, § 85, 2018.gada 19. decembrī un arī *Radomilja un citi pret Horvātiju* [LP], Nr.37685/10 un 22768/12, §§ 123-26, 2018.gada 20.martā). Ņemot vērā Tiesas interpretāciju attiecībā uz visu to iesniedzēju sūdzību priekšmetu, kas pamatotas ar 8.pantu un kas precīzāk aplūkots turpinājumā, tā uzskata, ka Valdības apgalvojums par iespēju neizsmelšanu saistībā ar *Brožik* un *Dubský* lietām rada jautājumus, kas ir cieši saistīti ar tās viņu sūdzības, kas pamatota ar 8. pantu, būtību.

170.Attiecīgi, ciktāl tas attiecas uz šo aspektu šajos divos iesniegumos, Valdības iebildums ir jāpievieno sūdzības, kas iesniegta saskaņā ar 8. pantu, izskatīšanai pēc būtības.

3. Secinājums saistībā ar visiem iesniegumiem

171.Tiesa atzīmē, ka iesniedzēju 8.panta sūdzības pantu nav acīmredzami nepamatotas Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tā arī atzīmē, ka tās nav nepieņemamas saskaņā ar citiem pamatiem. Tāpēc tās ir jāatzīst par pieņemamām.

B. Būtība

1. Pušu apgalvojumi

(a) Iesniedzēji

172.Iesniedzējs Vavrička sūdzējās par to, ka naudas soda uzlikšana viņam par savu bērnu nevakcinēšanu saskaņā ar piemērojamo grafiku ir patvarība. Iesniedzēji-bērni sūdzējās, ka atteikums uzņemt viņus pirmskolā tāpēc, ka viņu vecāki nebija izpildījuši to pašu pienākumu, ir patvarība.

173.Kas attiecas uz 8.panta piemērojamību, iesniedzēji atsaucās uz savām tiesībām uz pieņemt patstāvīgus lēmumus par savu veselību un – Vavrička lietas gadījumā – par savu bērnu veselību. Iesniedzēji-bērni atsaucās arī uz savām tiesībām uz personisko attīstību pirmskolas apmeklēšanas kontekstā. Iesniedzēji atsaucās arī uz vecāku tiesībām aprūpēt savus bērnus atbilstoši saviem uzskatiem, pārliecībai un apziņai un ievērojot bērnu labākās intereses. Šajā sakarā viņi norādīja, ka bērna vecāku veiktā bērna sākotnējā novērtēšana un aizsardzība atbilst bērna labākajām interesēm, pieļaujot Valsts iejaukšanos tikai kā pēdējo līdzekli patiešām ārkārtas apstākļos.

174. Viņi arī norādīja, ka, tā kā vakcinācijas pienākuma precīza kārtība bija noteikta pakārtotajā tiesību aktā (Ministrijas rīkojumā), to nevar uzskatīt par “noteiktu ar likumu” 8.panta izpratnē.

175. Turklāt viņu skatījumā vakcinācijas grafika noteikšanas process nebija caurredzams, tam trūka pienācīgas analīzes un publiskas apspriešanas, kā arī to ietekmēja interešu konflikts attiecībā uz atsevišķiem iesaistīto oficiālo iestāžu pārstāvjiem. Īpaši, atsaucoties uz Ministrijas 2020.gada 7.februāra atbildi uz viņu pieprasījumu, iesniedzēji apgalvoja, ka iestādes nav sniegušas viņiem pietiekamu informāciju, kas pierādītu, ka esošās obligātās vakcinācijas faktiski bija nepieciešamas un pamatotas. Turklāt, nosakot vakcinācijas politiku, Ministrija bija izmantojusi neierobežotu rīcības brīvību.

176. Papildus tam iesniedzēji apgalvoja, ka sistēma ar obligātu vakcināciju motivēja iesniegt krāpniecisku ziņojumu par vakcinācijas statusu. Sistēmās, kurās vakcinēšanās ir brīvprātīga, šāda problēma neveidojās, un tāpēc tika sniegti ticamāki statistikas dati par vakcīnu saņemšanu. Savukārt šos datus varēja izmantot, lai labāk un efektīvāk pielāgotu sistēmu.

177. Attiecībā uz to, ka Valdība balstījās uz zinātnieku aprindām, kas specializējušies vakcinācijas jomā Čehijas Republikā, vai PVO autoritāti (skatīt 152.rindkopu *et seq.* iepriekš), iesniedzēji norādīja, ka tās lielā mērā saņem finansējumu no farmācijas korporācijām. Īpaši iesniedzēji nepiekrita jautājumos, piemēram, par vakcinācijas ietekmi mirstības samazināšanā, jaundzimušo neaizsargātību pret infekcijām, vakcinēšanās neveikšanas negatīvo ietekmi un dažu paredzēto vakcīnu efektivitāti. Turklāt viņi pievērsās dažādiem vakcinācijas sistēmas funkcionēšanas un attīstības aspektiem, piemēram, tam, kā Čehijas Republikā tiek interpretēts kritērijs par pastāvīgu vakcinācijas kontraindikāciju. Turklāt iesniedzēji norādīja, ka, ciktāl obligāto vakcīnu potenciālās blaknes bija nozīmīgas vakcīnu nepieciešamības un pamatotības vērtējumā, tām būtu jāietver ne tikai tūlītējas blaknes, bet arī ilgtermiņa blaknes, ko rada vakcinētās personas vispārēja imunitātes pavājināšanās pret dažādām slimībām.

178. Piekļuves pirmsskolām liegums kā soda veids par to, ka bērni nav vakcināti, nebija pamatots. Atteikums uzņemt pirmsskolā nozīmēja, ka iesniedzēju-bērnu ģimenēm bija par saviem līdzekļiem jānodrošina viņu aprūpe, kas bija ietekmējis ģimeni kopumā gan finansiāli, gan sociāli. Pirmsskolas izglītības liegšana iesniedzējiem-bērniem nostādīja viņus daudz sliktākā situācijā turpmākajā izglītībā. Tas bija īpaši nozīmīgi iesniedzējai Novotná, kas bija ieinteresēta izvēlēties konkrētu izglītības modeli.

179. Iesniedzēji apgalvoja, ka *Vavřička* judikatūrā paredzētais izņēmums attiecībā uz vakcinācijas pienākumu (skatīt 28. un 93.rindkopu iepriekš) gandrīz nekad netiek piešķirts saistībā ar uzņemšanu pirmsskolā. Turklāt iesniedzējs *Vavřička* apgalvoja, ka viņa lietā to ar atpakaļejošu spēku bija noteikusi Konstitucionālā tiesa. Pamatojoties uz šo, viņš norādīja, ka likums attiecīgajā laikā bija nekvalitatīvs un ka viņš nevarēja to pienācīgi izmantot.

180. Kas attiecas uz iesniedzēja Vavřička attieksmes konsekvenci vakcinācijas jautājumā, ņemot vērā, ka viņš bija vakcinējis savus bērnus pret visām slimībām, izņemot poliomiēlītu, B hepatītu un stingumkrampjiem, viņš ar advokāta starpniecību norādīja, ka viņam ir tiesības laika gaitā mainīt savu pārliecību. Konstitucionālā tiesa atzina, ka nozīme ir tam, vai pārliecība saglabājas nemainīga attiecīgā procesa laikā, kas viņa lietā tāda bija.

181. Turklāt iesniedzēji apgalvoja, ka visi pieejamie tiesas vērtējumi bija tikai formāli un neietvēra vakcinācijas pienākuma racionalitātes un samērīguma reālu izskatīšanu pēc būtības.

182. Turklāt attiecīgajā laikā likumā nebija paredzēti līdzekļi kompensācijas pieprasīšanai par nejaušu vakcīnas izraisītu kaitējumu veselībai. Saskaņā ar vēlāk ieviesto kompensācijas mehānismu kompensācija bija pieejama tikai, ja nodarīts “īpaši smags kaitējums veselībai”, kas bija pārmērīgi augsts sliekšnis (skatīt 84.rindkopu iepriekš).

183. Pretēji iesniedzējiem-bērniem, kam vakcinēšanās bija priekšnoteikums uzņemšanai pirmskolā, pirmskolas darbiniekiem pieņemšanai darbā šāda priekšnoteikuma nebija. Dažas no likumā noteiktajām vakcīnām attiecās uz slimībām, kas nav transmisīvas vai nav transmisīvas pirmskolas vidē.

184. Iesniedzēju skatījumā citu bērnu veselības aizsardzības mērķi varētu sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, nevakcinēto bērnu izslēgšanu no izglītības iestādēm tikai gadījumā, ja draud vai ir noticis kādas attiecīgās slimības uzliesmojums.

185. Iesniedzēji atzina, ka vakcinācija ir saistīta ar vispārējas intereses jautājumiem, sociālo solidaritāti un kopīgu atbildību. Problēma bija saistīta ar samērīgumu. Brīvprātīgas vakcinēšanās modelis bija balstīts uz pozitīvu motivāciju un tāpēc bija gan kopumā efektīvāks, gan samērīgāks par obligāto modeli, kas balstīts piespiešanā un kas pastāvēja Čehijas Republikā, un kuru viņi uzskatīja par nepieņemamu.

186. Tādējādi demokrātiskā sabiedrībā nebija nepieciešama iejaukšanās iesniedzēju 8.pantā paredzētajās tiesībās.

(b) Valdība

187. Valdība uzsvēra, ka ir svarīgi precizēt, kas ir iesniedzējs katrā lietā – bērns vai vecāks –, lai noteiktu, vai un kādā mērā jautājumi, par kuriem ir sūdzība, ietilpst Tiesas *ratione personae* jurisdikcijā.

188. Attiecībā uz jautājumu par bērna labākajām interesēm, kuras skar tādas lietas kā šīs, Valdība uzskatīja, ka tas tika atspoguļots bērna tiesībās baudīt labāko pieejamo veselības standartu Bērnu tiesību konvencijas 24.panta izpratnē. Individuālās lietās bērna labākās intereses ir jāvērtē, ņemot vērā vecāku iebildumus, kas jāvērtē atbilstošā procesā, noslēgumā pielietojot tiesas kontroles elementu.

189. Līdz ar to nav iespējams *a priori* pieņemt, ka vecāku intereses ir identiskas bērnu interesēm. Pastāv vismaz potenciāls konflikts attiecīgo interešu starpā.

190. Atbildot uz iesniedzēja Roleček argumentu, ka sakarā ar viņa neuzņemšanu pirmskolā viņa mātei bija jāpaliek mājās ar viņu un rezultātā tika skarta viņu ģimenes dzīve, Valdība atzīmēja, ka tas, ka ģimenes locekļiem bija jāpavada laiks kopā šādā veidā, nevar būt iejaukšanās tiesībās uz ģimenes dzīves neaizskaramību.

191. Turklāt Valdība norādīja, ka šo iesniegumu parametri aprobežojas ar faktiem, kas tieši skar iesniedzējus, un neietver citus Čehijas vakcinācijas shēmas aspektus, tāpēc ka tā ir laika gaitā pilnveidojusies.

192. Tomēr Valdība neapstrīdēja, ka sešu iesniegumu fakti iekļaujas tiesību uz privāto dzīvi tvērumā, un atzina, ka attiecībā uz iesniedzēju Vavřička viņam uzliktais naudas sods ir bijusi iejaukšanās šajās tiesībās.

193. Attiecībā uz iesniedzējiem-bērniem, neatkarīgi no nelielām atšķirībām viņu Tiesā iesniegto un ar 8.pantu pamatoto sūdzību formulējumā, ņemot vērā, ka faktiskās sekas viņiem bija neuzņemšana pirmskolā, viņu visu stāvoklis ir faktiski vienāds. Šāda attiecīga tiesiskā regulējuma esamība pati par sevi neveido iejaukšanos 8.panta tiesībās. Šajā sakarā Valdība vēlējās nošķirt iesniedzēju-bērnu lietas no citām, piemēram, *Dudgeon pret Apvienoto Karalisti* (1981.gada 22.oktobris, § 41, A sērijas Nr.45), *Norris pret Īriju* (1988.gada 26.oktobris, § 38, A sērijas Nr.142) un *Modinos pret Kipru* (1993.gada 22.aprīlis, § 29, A sērijas Nr.259), tādā ziņā, ka likumiskie ierobežojumi, kas noteikti iesniedzējiem-bērniem, nav absolūti, bet uz tiem attiecināmi izņēmumi un tos piemēro tikai ierobežotā laikposmā (līdz obligātā skolas vecuma sasniegšanai – skatīt 82.rindkopu iepriekš).

194. Turklāt iemesls iesniedzēju-bērnu neuzņemšanai pirmskolā bija tas, ka viņu vecāki nebija izpildījuši likumā noteiktu pienākumu, pamatojoties uz subjektīviem vecāku izvirzītiem iemesliem. Ir apšaubāmi, vai iesniedzēju labākajām interesēm atbilda tas, ka viņu vecāki liedza viņiem apmeklēt pirmskolu un pavadīt laiku kopā ar viņu vecuma bērniem. Valdība norādīja, ka atšķirībā no lietas *Boffa un citi pret Sanmarīno* (Nr.26536/95, Komisijas 1998.gada 15.janvāra lēmums, Lēmumi un ziņojumi (DR) Nr.92-B, 27.lpp.), šie iesniedzēji ir bērni un viņu lietas pamatā ir viņu neuzņemšana bērnu aprūpes iestādē, nevis naudas sods vai kāda cita veida sankcijas. Turklāt pirmskolas apmeklējums ir sabiedriska aktivitāte, un kā tāda tā nav iekļauta Konvencijas 8.panta tvērumā. Turklāt pastāvēja alternatīvi personības attīstīšanas veidi, un tas, ka iesniedzēji-bērni nevarēja apmeklēt pirmskolu, nebija būtiska iejaukšanās viņu tiesībās uz attīstību un izglītību. Līdz ar to Valdības ieskatā nebija notikusi iejaukšanās iesniedzēju-bērnu 8.panta tiesībās.

195. Ja Tiesa tomēr konstatētu, ka iejaukšanās ir notikusi, Valdība uzskata, ka tā ir pienācīgi "paredzēta likumā". Nacionālo tiesisko regulējumu veidoja noteikumi par pienākumu vakcinēties kopsakarā ar

noteikumiem par atbildību par pārkāpumu, ja šis pienākums netiek pildīts, un arī noteikumiem, kas regulē uzņemšanu bērnu aprūpes iestādēs. Šīm normām piemita “likuma” īpašības Tiesas judikatūras izpratnē, jo to avots ir pakārtotie tiesību akti un tos izskata tiesa. Turklāt šīs tiesību aktos paredzētās kārtības atbilstību konstitūcijai ir vairākkārtīgi vērtējusi un apstiprinājusi AAT un Konstitucionālā tiesa.

196. Nebija faktiska strīda par apstrīdētās iejaukšanās mērķa leģitimitāti, kas bija sabiedrības vispārējas intereses aizsargāt sabiedrības veselību, kā arī aizsargāt citu personu tiesības un brīvības. Proti, vakcinācija aizsargāja gan vakcinētās, gan citas personas, īpaši neaizsargātās personas, kuras pašas vakcinēties nevar vai kuru imunizācija ir bijusi neefektīva. Lai gan dažās valstīs vakcinācija ir brīvprātīga, bet citās obligāta, pamatā esošais mērķis ir vienāds, un vakcinācija ir drošākais un izmaksu ziņā efektīvākais veids, kā to sasniegt.

197. Saistībā ar jebkādas iejaukšanās nepieciešamību *in abstracto* Valdība atsauca uz savu pozitīvo pienākumu saskaņā ar Konvenciju veikt pasākumus dzīvības aizsardzības jomā un norādīja uz saviem līdzīgiem pienākumiem saskaņā ar citiem starptautisko tiesību instrumentiem. Proti, valstīm ir pozitīvs pienākums īstenot efektīvu sabiedrības veselības politiku, lai apkarotu nopietnas un infekciozas slimības un aizsargātu to personu dzīvību un fizisko neaizskaramību, kas atrodas attiecīgās valsts jurisdikcijā. Šajā sakarā ir būtiski, ka slimības, pret kurām vakcinācija bija obligāta, ir nopietnas un lielākoties ļoti infekciozas. Šo slimību izplatīšanās risku palielināja pašreizējais augstais migrācijas līmenis. Tā kā šīs slimības tagad tiek efektīvi kontrolētas, sabiedrības un mēdiju uzmanība bija novērsusies no slimību profilakses uz vakcīnu drošību. Tas varēja potenciāli kropļot realitātes uztveri un radīt nepatiesu informāciju par vakcīnām, kas savukārt varētu pazemināt vakcinācijas līmeni un izraisīt iepriekš kontrolētu vakcīnovēršamo slimību iespējamu atgriešanos. Vilcināšanos vakcinēties atzīst par nopietnu globālu problēmu. Vakcinēšanās noteikšana par obligātu bija dabiska atbildes reakcija, jo bija pierādīts, ka tā uzlabo vakcinācijas aptveri. Šo pieeju izmantoja citas Eiropas valstis.

198. Čehijas Republikā vakcīnas bez maksas nodrošināja valsts. Vakcinācijas pienākums bija primāri vērsts uz bērniem, jo viņi ir visneaizsargātākie. Pirmskolas apstākļos viņi bija nenovēršami pakļauti augstākam inficēšanās riskam. Tāpēc vakcinācija agrīnā vecumā bija priekšnoteikums vakcinācijas politikas vispārējo mērķu sasniegšanai. Šajā sakarā Valdība atzina, ka ne visas vakcīnas, kas Čehijas Republikā bija obligātas, bija paredzētas kolektīvās imunitātes sasniegšanai, un piekrita, ka kolektīvās imunitātes sliekšņa līmeņi atšķiras atbilstoši attiecīgās slimības specifikai.

199. Vakcinācijas pienākums nebija izpildāms piespiedu kārtā, un jebkādas sankcijas par tā neievērošanu bija tikai administratīvas, paredzot kā pēdējo iespēju uzlikt tikai naudas sodu un darīt to tikai vienreiz.

200. Vakcinācijas pienākuma tvērumu nosaka Ministrija saskaņā ar epidemiologu konsultatīvās padomes un, sākot ar 2010.gadu, NIK rekomendāciju (skatīt 154.rindkopu iepriekš). Saskaņā ar Eiropas Farmaceutisko uzņēmumu un asociāciju federācijas Informācijas izpaušanas kodeksa un PVO prasībām katras NIK sanāksmes sākumā katram tās loceklim bija jāsniedz paziņojums par jebkādiem interešu konfliktiem, kas šai personai varētu būt saistībā ar jebkuru sanāksmes darba kārtības punktu. Attiecībā uz NIK sastāvu, tas, ka tajā bija tikai amatpersonas un eksperti, atbilda prevalējošajai praksei Eiropas valstīs.

201. Valdība noraidīja iesniedzēju kritiku par to, ka Čehijas vakcinācijas shēma nav balstīta pienācīgā zinātniskā analizē. Proti, kopš 1960.gada ir veikti publiski pieejami seroloģiskie pētījumi. Gan shēmas tvērumu, gan parametrus pastāvīgi pārskata, un ir ieviesti visaptveroši mehānismi, lai uzraudzītu zāļu, tostarp vakcīnu, nevēlamo ietekmi.

202. Vakcināciju varēja veikt tikai pēc piemērotības pārbaudes, un bija gan likumā, gan tiesu praksē paredzēti izņēmumi. Pēdējos bija noteikusi Konstitucionālā tiesa *Vavříčka* lietā (skatīt 28.rindkopu iepriekš), un tas nebija jāievieš ar tiesību aktu. Lai gan patiesībai atbilda tas, kas nebija konkrētu piemēru, kurus varētu minēt saistībā ar judikatūras iedibinātu pārlicēbā balstīta iebilduma piemērošanu uzņemšanai pirmskolā, izņēmums ir piemērojams šajā kontekstā, īpaši tad, ja attiecīgā bērna ģimenē ir bijuši gadījumi, kad vakcinācija izraisa negatīvu ietekmi uz veselību.

203. Turklāt tiesību aktos bija paredzētas zināmas iespējas vecākiem izvēlēties lietojamās vakcīnas un attiecīgos datumus noteiktā vakcinācijas grafika robežās. Turklāt pieredze liecināja, ka izveidotā vakcinācijas politika faktiski bija sekmīga, un visas attiecīgās Čehijas ekspertu organizācijas skaidri atbalsta tās saglabāšanu (skatīt 152.rindkopa *et seq.* iepriekš). Jebkādiem naudas sodiem vai neuzņemšanai pirmskolā saistībā ar vakcinācijas pienākuma nepildīšanu ir jābūt balstītiem argumentētā lēmumā, ko vairākos jurisdikcijas līmeņos izvērtējusi tiesa. Tā kā Eiropā noteikti nebija vienprātības par obligātu vakcinēšanos, dalībvalstīm bija piešķirta plaša rīcības brīvība. Papildu iemesls plašas rīcības brīvības piešķiršanai bija tas, ka šis jautājums ir saistīts ar nacionālo iestāžu veiktu ekspertu un zinātnisko datu izvērtēšanu.

204. Kas attiecas uz sešiem iesniegumiem *in concreto*, Valdība uzsvēra, ka, tā kā nevienā gadījumā vakcinēšana nav veikta pret vecāka gribu, nav notikusi iejaukšanās nevienas personas fiziskajā neaizskaramībā. Neviens no iesniedzējiem nacionālajā līmenī nav pierādījis, ka ir izpildīts kāds no kritērijiem, lai piemērotu izņēmumu no vakcinācijas pienākuma, pamatojoties uz ticību, pārlicēbību vai citu iemeslu. Iesniedzēji drīzāk ir balstījušies tikai vispārīgi noliedzošā attieksmē pret vakcinēšanos. Proti, tiesvedībās, ko ierosināja iesniedzēji Novotná, Hornych un Roleček, AAT ir īpaši atzīmējusi, ka viņi nav atsaukušies ne uz kādām pamattiesībām vai pamatbrīvībām, kā arī nav balstījušies nekādos izņēmuma apstākļos.

205. Lai gan patiesībai atbilst tas, ka vakcinēšanās prasība netiek piemērota pirmskolas darbinieku pieņemšanai darbā, uz šādām personām attiecas vispārējais vakcinācijas pienākums, kas piemērojams visiem Čehijas Republikas teritorijā dzīvojošajiem. Tāpēc ir ļoti maza varbūtība, ka šādi darbinieki iepriekš nav saņēmuši regulārās vakcīnas vai revakcināciju atbilstoši šim pienākumam.

206. Kas attiecas uz iespēju pieprasīt kompensāciju par kaitējumu veselībai atbilstoši piemērojamajiem noteikumiem un standartiem veiktas vakcinācijas dēļ, Valdība apstiprināja, ka nav normu, kurās paredzēta kompensācijas piešķiršana par šādu kaitējumu, kas radies pēc 2013. gada 31. decembra. Taču uz kaitējumu, kas radīts pirms šī datuma, attiektos iepriekšējais tiesiskais regulējums, kurā kompensācija bija paredzēta. Jaunajā tiesību aktā, kas pieņemts 2020. gadā, šāds noteikums atkal bija paredzēts (skatīt 84. rindkopu iepriekš). Šie tiesiskā regulējuma grozījumi tika veikti, jo saskaņā ar sākotnējo režīmu par kaitējumu pacienta veselībai pie stingras atbildības varēja saukt veselības aprūpes sniedzēju, kas veica vakcināciju. Taču, tā kā atbildība bija saistīta pamatā ar sabiedrības interesēm, tā būtu jāuzņemas valstij.

207. Turklāt jebkādu kaitīgu vakcinācijas blakņu ārstēšanas izdevumus segtu valsts veselības apdrošināšana. Tomēr nopietnas blaknes, t.i., tādas, kas ietekmē veselību mūža garumā, bija retas, nepārsniedzot sešus gadījumus gadā uz 100 000 vakcinātiem jaundzimušajiem.

208. Lai gan judikatūrā noteiktu izņēmumu attiecībā uz vakcinācijas pienākumu, pamatojoties uz ticības vai pārliecības brīvības tiesībām, Konstitucionālā tiesa pirmoreiz bija atzinusi *Vavřička* lietā, tas nenozīmē, ka nacionālo tiesu veiktā esošo tiesību aktu interpretācija un piemērošana ir patvaļīga. Iesniedzēja Novotná gadījumā tas, ka lēmums par viņas neuzņemšanu pirmskolā tika pieņemts atkārtotā procesā pēc tam, kad sākotnēji viņa bija uzņemta un faktiski bija apmeklējusi skolu divus gadus, ir jāvērtē, ņemot vērā faktu, ka sākotnēji uzņemšana bija notikusi, pamatojoties uz viņas sniegto nepareizo informāciju. Sniedzot šo informāciju, viņa uzņemas risku, ka pēc šī fakta atklāšanās lēmumu par uzņemšanu varētu pārskatīt. Iesniedzēja Hornych gadījumā informācijā, ko viņa vecāki sniedza pieteikumā pirmskolai, bija līdzīga anomālija. Visbeidzot, iesniedzēja Novotná gadījumā Valdība apgalvoja, ka konkrēta veida pirmskolas apmeklēšana faktiski nebija priekšnoteikums uzņemšanai sākumskolā, kurā tiek izmantota tā pati mācīšanas metodoloģija. Jebkurā gadījumā iesniedzēju-bērnu neuzņemšana pirmskolā neliedza viņiem attīstīt sociālās attiecības citos apstākļos un kontekstos.

209. Pamatojoties uz Konstitucionālās tiesas judikatūru, Valdība secināja, ka vakcinācija kā imunizācijas instruments atsevišķu slimību profilaksei kopumā ir sociāls ieguvums, kas paredz sabiedrības locekļu kopīgu atbildību un katras personas sociālo solidaritāti, uzņemoties minimālu risku, lai aizsargātu sabiedrības veselību.

2. Trešo pušu paskaidrojumi

(a) Francijas valdība

210. Francijas valdība uzsvēra, ka ir svarīgi, lai valstis varētu pieņemt sabiedrības veselības politiku, lai apkarotu nopietnas un infekciozas slimības, kā to skaidri pierāda COVID-19 pandēmija.

211. Francijā 2017. gada 30. decembra likumā ir noteikta obligāta bērnu vakcinēšana pret vienpadsmit slimībām līdz 24 mēnešu vecumam. Iepriekš obligāta bija vakcinēšana pret trim no šīm slimībām; pret pārējām astoņām tā bija tikai ieteicama. Ar vienu izņēmumu slimību saraksts ir identisks Čehijas Republikas sarakstam. Saskaņā ar Francijas likumu šis pienākums neattiecas uz personām ar medicīniskām kontrindikācijām. 2017. gada 30. decembra likumā potenciālā sankcija par vecāka pieļautu bērna vakcinācijas pienākuma neizpildi tika paaugstināta no cietumsoda uz laiku līdz sešu mēnešiem un naudas soda līdz 3750 EUR līdz cietumsodam uz laiku līdz diviem gadiem un naudas sodam līdz 30 000 EUR. Vakcinācijas pienākuma izpilde ir priekšnoteikums uzņemšanai bērnu aprūpes iestādēs un pakalpojumu saņemšanai, kā arī uzņemšanai izglītības sistēmā (*collectivité*). Ja nepieciešamā vakcinēšana nav veikta, bērnu var uzņemt provizoriski ar nosacījumu, ka pilna vakcinēšana tiek veikta trīs mēnešu laikā. Lai turpinātu apmeklēt iestādi, katru gadu ir jāpierāda, ka ir izpildīts vakcinācijas pienākums.

212. Atzīstot, ka obligātā vakcinēšanās ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, Francijas valdība uzsvēra, ka tas kalpo legītimam mērķim aizsargāt veselību. Iejaukšanās nepieciešamība ir jāvērtē, ņemot vērā valsts pozitīvos pienākumus aizsargāt tās jurisdikcijā esošo personu dzīvību un fizisko neaizskaramību. Šo pienākumu nozīmi nesē ir uzsvēris Eiropas Padomes ģenerālsēkretārs dokumentā "Rokasgrāmata dalībvalstīm: Demokrātijas, likuma varas un cilvēktiesību ievērošana COVID-19 epidemioloģiskās krīzes laikā". Tā kā jautājums ir par konkurējošām Konvencijā paredzētajām tiesībām un Eiropā nav vienprātības par obligāto vakcināciju, Francijas valdība aicināja Tiesu atzīt, ka sabiedrības veselības politikas un ļoti nopietnu slimību izplatīšanās novēršanas jautājumos valstīm ir plaša rīcības brīvība, jo tās ir vislabākajā stāvoklī, lai, ņemot vērā veselības situāciju savā teritorijā un to rīcībā esošos līdzekļus, novērtētu sabiedrības veselības aizsardzībai nepieciešamos pasākumus.

213. Obligāto vakcināciju pamato zemas vakcinācijas aptveres nopietnā negatīvā ietekme uz sabiedrības veselību. Ir svarīgi aizsargāt bērnus no agrīna vecuma un pirms riska perioda iestāšanās. Lai efektīvi aizsargātu sabiedrību, vakcinācijas politikai ir jāattiecas uz pēc iespējas lielāku cilvēku skaitu. Augsts vakcinācijas līmenis ir īpaši nozīmīgs, lai aizsargātu tās personas, kuras nav iespējams vakcinēt.

214. Ir skaidrs, ka, ja vakcinācija būtu tikai brīvprātīga, daudzi censtos izmantot kolektīvās imunitātes iedarbību, nepakļaujot sevi atlikušajam ar vakcināciju saistītajam riskam. Ja šāda rīcība būtu plaši izplatīta, tas

nenovēršami izraisītu vakcinācijas aptveres samazināšanos un to patoloģiju atgriešanos, par kurām domāja, ka to izplatība samazinās.

215. Francijas valdība atsaucās uz Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 1317. rekomendācija (1997) "Vakcinācija Eiropā", Eiropas Sociālās hartas (pārstrādāta) 11. pantu un Eiropas Savienības Padomes ieteikumu par pastiprinātu sadarbību, kas vērsta pret vakcīnnovēršamām slimībām (2018/C 466/01) (skatīt 137., 142. un 150. rindkopu iepriekš). Aplūkojamās slimības visas ir ļoti nopietnas, un lielākā daļa no tām infekciozas. Obligāto vakcīnu efektivitāte ir atzīta, to negatīvās blaknes ierobežotas, un medicīniskās kontraindikācijas ņemtas vērā. Šādas obligātās vakcinācijas shēmas radītā iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību attiecīgi bija samērīga ar mērķi veicināt vakcinācijas aptveres līmeni, kāds nepieciešams, lai sasniegtu kolektīvās imunitātes sliekšni visas sabiedrības labā.

(b) Vācijas valdība

216. Vācijas valdība paskaidroja, ka obligātā vakcinācija paredz pienākumu vakcinēties noteiktās situācijās, bet ne piespiedu vakcināciju. Valdība raksturoja kontekstu, kādā pēc plašām sabiedrības un parlamenta debatēm pieņemti vietējie tiesību akti, kas stājās spēkā 2020. gada 1. martā, paredzot obligātu vakcināciju pret masalām. Noteiktām personu kategorijām ir jāuzrāda pierādījums par vakcinēšanos, imunitāti vai medicīniskām kontraindikācijām vakcinācijai pirms aprūpes saņemšanas vai pieņemšanas darbā noteikta veida iestādēs, tostarp skolās un citās izglītības iestādēs. Vakcinēšanās pienākuma izpilde tiek kontrolēta netieši, paredzot sodu līdz 2500 EUR apmērā, kuru noteiktos apstākļos var uzlikt atkārtoti, un izslēgšanu no izglītības iestādēm. Izglītības iestādēm ir pienākums par nevakcinētiem bērniem ziņot sabiedrības veselības aizsardzības iestādēm. Personu nevar piespiest vakcinēties; vienmēr ir nepieciešama piekrišana. Vakcinēšanas izņēmumu attiecina uz bērniem, kas jaunāki par vienu gadu. Citi izņēmumi ir balstīti medicīniskos iemeslos vai vakcīnas nepieejamībā. Nav pieļaujami izņēmumi, pamatojoties uz ticību vai pārliecību. Par negatīvu ietekmi ir pieejama kompensācija, pat ja vakcinēšana veikta saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem.

217. Vācijas valdība saskatīja, ka obligātās vakcinācijas mērķis ir aizsargāt ne tikai vakcinētās personas, bet arī sabiedrību kopumā un, jo īpaši, mazaizsargātās personas, kuras pašas nevar vakcinēties, ņemot vērā vecumu vai veselības stāvokli. Ja vakcinācijas līmenis ir pietiekami augsts, piemēram, attiecībā uz masalām sliekšņa līmenis ir 95% iedzīvotāju, attiecīgo slimību var izskaust. Neskatoties uz centieniem uzlabot informētību, Vācijā panāktais brīvprātīgās vakcinēšanās līmenis nekad nepārsniedza 93%. Tas bija izaicinājums, ar ko saskārās likumdevējs, pieņemot tiesību aktu.

218. Lai sasniegtu 95% sliekšņa līmeni, obligātā vakcinācija sākas agrīnā vecumā. Turklāt mazi bērni ir īpaši neaizsargāti pret masalām, ņemot vērā viņu nenobriedušo imūnsistēmu. Šajā kontekstā Vācijas valdība atsaucās uz Roberta Koha institūta, kas ir valsts centrālā zinātniskā institūcija biomedicīnas jomā, attiecīgās institūcijas rekomendāciju par to, ka bērni līdz divu gadu vecuma sasniegšanai ir divas reizes jāvakcinē pret masalām. Turklāt, Vācijas valdība uzskatīja, ka obligāto vakcinācijas shēmu vislabāk organizēt ilgtermiņa aprūpes kontekstā, piemēram, sākumskolās un pirmsskolā, vēl jo vairāk ņemot vērā pieaugošo bērnu skaitu, kas apmeklē šīs iestādes.

219. Kā jau iedibināts atbilstošajā Konvencijas judikatūrā, obligātā vakcinācija ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, un tās savietojamība ar 8.panta prasībām ir atkarīga galvenokārt no samērīguma principa ievērošanas.

220. Sods par vakcinācijas pienākuma neievērošanu un izslēgšana no izglītības iestādēm kā sekas veido reālu, bet tomēr netiešu iejaukšanos personas neaizskaramībā. Būtiski nozīmīga ir ieinteresētība aizsargāt sabiedrības veselību un vēl vairāk to personu veselību, kuras nevar vakcinēties. Šajā sakarā valstij ir pozitīvs pienākums atbilstoši Konvencijas 2.pantam. Vakcinēta persona ne tikai uzņemas vakcinācijas slogu, bet arī iegūst no aizsardzības, ko tā nodrošina. Iepriekš minētais 93% vakcinācijas līmenis bija sasniegts brīvprātīgi, parādot, ka iedzīvotāji lielā mērā pieņem vakcināciju. Iemesli, kāpēc vecāki nevakcinē bērnus, ir saistīti lielākoties ar ērtībām un nolaidību. Šādi gadījumi ir viegli risināmi, nosakot tiesisku pienākumu vakcinēties. Tas neveido būtisku iejaukšanos personas tiesībās, bet tikai nelielu personīgu upurēšanos. Principiāli pret vakcināciju iebilst tikai neliela iedzīvotāju daļa. Pēc 95% sliekšņa līmeņa sasniegšanas slimība tiktu izskausta, turpmāka vakcinācija vairs nebūtu nepieciešama un no vakcinācijas pienākuma varētu atteikties.

221. Jebkurā gadījumā līgumslēdzējām pusēm bija liela rīcības brīvība attiecībā uz to veselības aprūpes sistēmu un politiku.

(c) Polijas valdība

222. Polijas valdība norādīja, ka obligātās vakcinācijas shēmas nav Konvencijas pārkāpums un šajā kontekstā piemērojams sods ir savietojams ar 8. un 9.panta 2.punktu.

223. Piekrišana medicīniskai manipulācijai ir vitāla saistībā ar pašnoteikšanās un personiskās autonomijas principiem. Nebrīvprātīga medicīniska iejaukšanās ir iejaukšanās fiziskajā un garīgajā neaizskaramībā. Infekcijas slimību epidēmijas var izraisīt epidemioloģisku, sociālu un ekonomisku krīzi. Līgumslēdzējām pusēm ir pienākums apkarot šādas cilvēku slimības. Vakcinācijas ir optimāls profilaktiskais pasākums, jo ar to palīdzību ne tikai tiek samazināts inficēto skaits, bet var arī pilnībā izskaust attiecīgo slimību. Veicinot “kolektīvo imunitāti”, tiek aizsargāti ne tikai

vakcinētie, bet arī tie, kuri vakcinēties nevar. Jo vairāk cilvēku ir vakcinēti, jo labāka ir sabiedrības pretestība. Tāpēc vakcinācijas galvenokārt veic jaunākajai paaudzei. Atbilstoši pašreizējam medicīnas zināšanu stāvoklim nav labāku profilaktisko līdzekļu. Plašu vakcināciju iesaka arī Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (skatīt 147.rindkopu iepriekš).

224.Vakcinācijām ir būtiska loma sabiedrības veselības veidošanā. Tās mazina sociālās sekas, ko rada infekcijas slimību izraisītās veselības komplikācijas, tostarp tās, kas saistītas ar nepieciešamās ārstēšanas izmaksām. Tāpēc obligātā vakcinācijas sistēma ļauj efektīvi novērst bīstamu infekcijas slimību izplatīšanos, panākot līdzsvaru starp Valsts pienākumu pret pilsoņiem nodrošināt augstāko sabiedrības veselības līmeni pēc iespējas vairāk cilvēkiem un pilsoņu pienākumu pret Valsti izpildīt vakcinācijas pienākumu. Nozīmīgs faktors ir arī vakcināciju izmaksu efektivitāte.

225.Polijā vakcinēšanās pienākums kā administratīvs pienākums ir pastāvējis gandrīz 60 gadus. Šobrīd tas bija noteikts 2008.gada likumā, kam pievienots Veselības ministra 2011.gada rīkojums, kas izdots, pamatojoties uz šo likumu. Papildus tam katru gadu Galvenā sanitārā inspekcija izdod Aizsardzības vakcinācijas programmas, kas adresētas veselības aprūpes speciālistiem, kuri īsteno obligātās vakcinēšanās shēmu. Vakcinēšanās pret vienpadsmit šobrīd Eiropas teritorijā sastopamām slimībām ir obligāta visām personām, kas dzīvo Polijas Republikā. Valsts Sanitārajai inspekcijai ir pienākums nodrošināt vakcinācijas pienākuma izpildi attiecībā uz bērniem, izmantojot administratīvas pilnvaras, attiecīgais regulējums un tā izpilde nekad nav apstrīdēta. Valsts ir atbildīga par vakcinēšanas procedūru drošumu, un tā sedz vakcinācijas, kā arī iespējamo blakņu ārstēšanas izmaksas. Ir iespēja izvēlēties komerciāli iegādājamas vakcīnas, kuru izmaksas valsts nesedz.

226.Tā kā pastāv tiesību un veselības aprūpes sistēmu dažādība, ir neizbēgami, ka Līgumslēdzējas puses izmanto dažādus risinājumus, lai nodrošinātu pietiekamu vakcinācijas līmeni, atspoguļojot sociālās, ekonomiskās un kultūras atšķirības to starpā un vietējos apstākļus, ieradumus un gaidas, kā arī katras valsts ekonomiskās iespējas. Nepastāvot Eiropas mēroga vienprātībai, Līgumslēdzējām pusēm ir plaša rīcības brīvība rīkoties atbilstoši savām zināšanām un iespējām. Katrā Līgumslēdzējā pusē pastāvošās specifiskās sodu sistēmas novērtējumam nevajadzētu novest pie obligātās vakcinācijas sistēmas apdraudēšanas kopumā. Pieņemto risinājumu samērīgums drīzāk jāvērtē katrā atsevišķā gadījumā.

(d) Slovērijas valdība

227.Slovērijas valdība atzīmēja, ka šīs lietas neattiecas uz vakcinācijas pienākumu kā tādu, bet drīzāk uz šī pienākuma nepildīšanas sekām, un šis nodalījums ir būtisks, lai veiktu vērtēšanu atbilstoši Konvencijas 8. pantam.

228.Atzīmējot, ka Eiropas Padomes dalībvalstu starpā nav vienotas pieejas, valdība norādīja uz kārtību, kāda pastāv Slovērijā. Vakcinācijas

pienākums ir noteikts tiesību aktos, ko veido Parlamenta akts un īstenošanas izpildu rīkojums. Pienākums attiecas uz visiem, izņemot gadījumus, kad ir ar veselības stāvokli saistītas kontrindikācijas. Nav mehānisma, lai fiziski panāktu izpildi. Taču ārstējošajam ārstam ir saistošs pienākums izskaidrot pacientam vai viņa likumiskajiem pārstāvjiem visus sniedzamās vakcinācijas būtiskos aspektus un iedarbību. Ja pacients vēl joprojām nepiekrīt, ārstam ir jāziņo attiecīgajām valsts veselības iestādēm, kas var attiecīgo personu izsaukt uz sarunu. Pastāvīgu atteikumu izpildīt pienākumu tad var uzskatīt par maznozīmīgu pārkāpumu, kas sodāms, uzliekot soda naudu līdz 331 EUR. Spēkā esošajos tiesību aktos nav paredzēta nevakcinētu bērnu izslēgšana no pirmsskolas iestādēm.

229. Valdība atsaucās uz 2014.gada 10.decembra spriedumu (lieta Nr. PL. US 10/2013), kurā Slovākijas Konstitucionālā tiesa konstatēja, ka vakcinācijas pienākums ir atbilstošs konstitūcijai. Tā uzskatīja, ka valstij ir pozitīvs pienākums nodrošināt sabiedrības veselības aizsardzību. Likumdevēja lēmums izpildīt šo pienākumu ar obligātas vakcinēšanās palīdzību ir galvenokārt politisks un ekspertu lēmums, kas atbilst plašajai rīcības brīvībai. Tā būtu iejaukšanās personas tiesībās uz veselības aizsardzību, ja būtu paredzēts to veikt, neskatoties uz medicīniskām kontrindikācijām, vai ja tiktu pierādīta vispārēja vakcinācijas negatīva ietekme. Taču tas tā nebija. Ar obligāto vakcinēšanos tiek pretnostatīti divi konstitucionālie principi: sabiedrības veselības aizsardzība un privātās dzīves neaizskaramība. Nav iespējams salāgot abus principus, būtiski neierobežojot vienu no tiem. Īpašais izņēmums kontrindikāciju gadījumā ir sasaistīts ar ārstējošā ārsta pienākumu pirms jebkuras vakcīnas ievadīšanas noskaidrot, vai pastāv kontrindikācijas. Tāpat kā jebkuru citu zāļu gadījumā, arī vakcīnu kvalitāti un drošumu uzrauga Valsts Zāļu kontroles aģentūra. Papildus veselības aprūpes sniedzējiem, kam ir pienākums ziņot par visām iespējamām nopietnām vai neparedzētām vakcīnu blaknēm, to var darīt jebkurš pacients vai bērna vecāki. Turklāt tiesiskajā regulējumā ir paredzēta kompensācija par kaitējumu veselībai tādas vakcinācijas rezultātā, kas veikta pretēji piemērojamajiem noteikumiem. Atbilstoši esošajam medicīnas zināšanu līmenim nav citu efektīvu līdzekļu infekcijas slimību mazināšanai vai izskaušanai. Obligātās vakcinācijas radīto iejaukšanos personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību attiecīgi pamato sabiedrības veselības aizsardzības intereses, kam tā kalpo. Lai gan ir taisnība, ka dažās valstīs ir paredzēta kompensācija arī par kaitējumu veselībai, ko izraisa atbilstoši piemērojamajiem noteikumiem veikta vakcinācija, šādas shēmas neesamība Slovākijā neietekmē iepriekš izdarīto secinājumu.

230. Valdība piebilda, ka īpaši attiecībā uz bērniem izšķirošais kritērijs ir viņu labākās intereses. Tas ir jānosaka, pamatojoties uz medicīnisku vakcinācijas kontrindikāciju esamību vai neesamību. Atteikumu vakcinēt bērnu bez kontrindikācijām var uzskatīt par viņa labākajām interesēm pretēju rīcību. Tāpēc ir nepieciešams nodrošināt piemērojamo normu

ievērošanu, izmantojot sankcijas. Ir svarīgi aizsargāt bērnus, sākot ar agrīnu vecumu, īpaši tos bērnus, kurus nevar vakcinēt kontrindikāciju dēļ.

(e) Společnost pacientů s následky po očkování, z.s. (No vakcinācijas cietušu pacientu asociācija)

231. Asociācija, kas piedalās kā trešā puse, pārstāv pacientus, kas cieš no vakcinācijas izraisītām veselības problēmām. Uz šiem pamatiem tā raksturoja situācijas, kas attiecas uz bērniem, kuri nav vakcināti vispār vai nepilnīgi ievēro piemērojamo vakcinēšanas grafiku. Šīs situācijas galvenokārt saistītas bērniem, kas nav uzņemti pirmsskolas iestādēs, kuru mātes zaudējušas darbu, jo viņai nav citu alternatīvu, izņemot palikšanu mājās ar bērnu un ģimenes ienākumu avota zaudēšanu. Tomēr šīs ģimenes ir gatavas drīzāk mainīt savu dzīvesveidu nekā pakļaut bērnus ar vakcināciju saistītajiem riskiem.

232. Esošajā sistēmā faktiski tiek ignorētas individuālās vajadzības, kas izriet, piemēram, no iepriekšējas negatīvajām sekām attiecīgajam bērnam vai viņa radniekiem. Šāda situācija daļēji izveidojusies tādēļ, ka pediatriem, kuru turpmāko izglītību bieži sponsorē farmācijas nozare, nepietiek neatkarīgu zināšanu par vakcinācijas riskiem un negatīvo ietekmi. Turklāt trūkst arī obligātās vakcinācijas grafika noteikšanas kritēriju un metožu pārredzamības ekspertu līmenī. Tas rada patvaļas iespējas izpildvaras līmenī un izraisa sabiedrības neuzticēšanos un pretestību. Rezultātā kļūst nepieciešami pretpasākumi no vakcinēšanas atbalstītāju puses, kopumā novedot pie sabiedrības polarizācijas un to personu stigmatizēšanas, kas iebilst pret vakcinēšanu. Šādi pretpasākumi ietver: (i) pediatram uzliktu pienākumu veikt vakcinēšanu; (ii) plašas mēdiju kampaņas vakcinācijas popularizēšanai, ko finansē farmācijas nozare; (iii) tiesu varas izmantošana vakcināciju atbalstošā veidā, īpaši Konstitucionālajā tiesā; un (iv) dezinformācijas kampaņa vakcinēšanās veicināšanai, ko īsteno oficiālās iestādes.

233. Obligāto vakcināciju daudzums un saspringtais to veikšanas grafiks praksē neļauj novērtēt individuālās vajadzības. Līdzīgu iemeslu dēļ vakcināciju arī veic situācijās, kad pacients nav pietiekami vesels tās saņemšanai. Papildus tam, ņemot vērā praksē izmantoto termina “pastāvīga kontrindikācija” interpretāciju, nav iespējams izpildīt šo pamatojumu vakcinācijas pienākuma izņēmuma noteikšanai.

234. Šīs esošās sistēmas iezīmes būtiski ietekmē skartos bērnus un viņu ģimenes. Eiropas līmenī, tostarp kaimiņu valstīs, kur epidemioloģiskā situācija ir līdzīga Čehijas Republikai, kur vakcinācijas sistēma ir visstingrākā, ir dažādas citas un uzkrītoši atšķirīgas kārtības. Ja Tiesa konstatētu, ka Čehijas pieeja nav pretrunā Konvencijas prasībām, situācija varētu vēl vairāk pasliktināties un šī tendence varētu izplatīties arī uz citām jurisdikcijām. Ja Tiesa konstatētu pretējo, atbildētājai valstij būtu pienākums ierobežot izpildvaras pilnvaras un piemērot kritērijus un

metodoloģiju, lai izveidotu vakcinācijas grafiku, un atvērt šo jautājumu plašākām sabiedrības un politiskām debatēm.

(f) *European Centre for Law and Justice, Eiropas Tiesību un taisnīguma centrs (ECLJ)*

235. Ciktāl ECJL komentāri attiecās uz 8.pantu, šī trešā puse norādīja uz šīs lietas nozīmīgumu saistībā ar to, ka tā attiecas uz cilvēka fiziskās un garīgās labklājības ievērošanu, ko garantē principi, ka šādai labklājībai ir jāprevalē pār sabiedrības vai zinātnes interesēm un ka šādu iejaukšanos veselības jomā drīkst veikt tikai ar attiecīgo personu brīvu un apzinātu piekrišanu, kā tas noteikts Oviedo konvencijas 2. un 5.pantā. Tā uzsvēra nepieciešamību reglamentēt šos jautājumus, īpaši ņemot vērā vairāku valstu pieredzi 20.gadsimtā saistībā ar atšķirīgo politiku veselības un eigēnikas jomā, un uzskatīja, ka, to darot, var izmantot judikatūras principus, kas izriet no lietām, kur Tiesa pieņēmusi lēmumu saistībā ar piespiedu sterilizāciju. Šīs lietas saistītas ar situāciju, kad personas tiek noteikti motivētas izpildīt vakcinācijas pienākumu, draudot ar sankciju. Tā kā nebija notikusi piespiedu vakcinācija, galvenais jautājums nebija par vakcinācijas pienākuma leģitimitāti, bet drīzāk par sankciju, kas piemērota iesniedzējiem par tā nepildīšanu.

236. Trešā puse norādīja, ka personas fizisko neaizskaramību ietvēra “privātās dzīves” jēdziens, kuru aizsargā Konvencijas 8.pants, un ka obligātā vakcinācija kā nebrīvprātīga medicīniska iejaukšanās ir iejaukšanās šajās tiesībās. Galvenā problēma bija jautājums par to iestāžu veikto pasākumu nepieciešamību, ko tās īstenoja pret iesniedzējiem, atbalstot vakcinācijas politiku.

237. Šajā ziņā adekvāta pieeja ir meklēt iespēju salāgot konkurējošās tiesības un intereses, nevis tās vienkārši pretnostatīt. Salāgošanas pieeja ietver kompromisa meklēšanu un plurālisma un iecietības principu piemērošanu.

238. Trešā persona atzīmēja, ka tādās valstīs kā Austrija, Kipra, Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Īrija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Norvēģija, Portugāle, Spānija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste vakcinācija nav obligāta. Citās valstīs ir noteikta vakcinācija pret vienu (Beļģija) līdz divpadsmit (Latvija) slimībām. Obligātās vakcinācijas noderīgums un nepieciešamība nav nodibināta.

239. Ja tiktu likts uzsvars uz informāciju un ieteikumiem apvienojumā ar elastīgākām procedūrām, tā būtu alternatīva piespiedu pasākumam un labāk ievērotu personu garīgo un fizisko neaizskaramību, kas garantēta, *inter alia*, saskaņā ar Konvencijas 8.pantu.

(g) **ROZALIO – Rodiče za lepší informovanost a svobodnou volbu v očkování, z.s.**

240.Šī trešā puse, pamatojoties uz savu pieredzi, sniedza šādu informāciju. Čehijas Republikā aizvien lielāks skaits vecāku vēlējas saņemt informāciju par jautājumiem, kas saistīti ar vakcināciju, apšaubīja tās nepieciešamību un termiņus un apzinājās savas nenoliedzamās tiesības pieņemt apzinātus lēmumus visos jautājumos, kas attiecas uz viņu bērniem. Lielākā daļa šādu vecāku neiebilda pret bērnu vakcinēšanu *en bloc*, bet drīzāk vēlējas individuālu pieeju. Viņi nezināja, kā runāt par šiem jautājumiem ar ārstiem un iestādēm, un valsts nesniedza adekvātus atbilstošas informācijas avotus.

241.Represīvi līdzekļi vakcinācijas veicināšanai ir nepiemēroti, jo tie rada neuzticēšanos. Pārbaudāmi dati liecina, ka augstāks represiju līmenis atbilst zemākam vakcinācijas līmenim. Labāka pieeja ir veicināt dialogu ar vecākiem uz vienlīdzīgiem pamatiem.

242.Problēmas pamatā ir tas, ka SVA likumā ir paredzētas sankcijas vecākiem, kuri nenodrošina savu bērnu vakcinēšanu, un šādi bērni netiek uzņemti valsts un privātās pirmsskolas iestādēs, kā arī citās aktivitātēs, piemēram, skolas ekskursijās un nometnēs.

243.Attiecībā uz sankcijām vecākiem trešā puse atsaucās uz sekulārā pārliecībā balstīto iebildumu, kā to noteikusi Konstitucionālā tiesa *Vavřička* lietā un tālāk izvērsusi savā 2015.gada 22.decembra spriedumā citā lietā (skatīt 28. un 93.rindkopu iepriekš). Šajā sakarā tā norādīja, ka pēc 2011.gada vairs netika ierosināti maznozīmīgu pārkāpuma procesi, ja vecāki nebija vakcinējuši savus bērnus, bet kopš 2018.gada šādi procesi atkal tiek ierosināti. Taču šajos procesos iesaistītās administratīvās iestādes nevienā atsevišķā gadījumā nepiešķīra konstitucionālās tiesas judikatūrā paredzēto izņēmumu, un attiecībā uz tādu bērnu uzņemšanu pirmsskolas iestādē, kam trūkst kādas paredzētās vakcinācijas, šādi izņēmumi nebija piešķirti. Turklāt, lai piemērotu likumā paredzēto izņēmumu no šī pienākuma veselības iemeslu dēļ, bija nepieciešama pastāvīga kontrindikācija, un ārsti šo kategoriju lielākoties interpretēja iespējami šauri.

244.Sankciju draudi attiecas arī uz pirmsskolas iestādēm, ja tās uzņem nevakcinētu bērnu, un, tā kā vecāki nevar nodrošināt sava bērna uzņemšanu šādā iestādē, rezultātā vecākiem ir vai nu jāpaliek mājās un jā rūpējas par saviem bērniem mājās, vai arī jāsedz alternatīvas aprūpes izmaksas. Šādi skartie vecāki reizēm organizē dienas aprūpi saviem bērniem neformālās grupās. Taču tas viss ietekmēja finansiālo situāciju un karjeru.

245.Tad trešā puse raksturoja tiesisko režīmu, kas attiecas uz vakcinācijām, un tā funkcionēšanu plašākā kontekstā, tā reformu un vakcinācijas pienākuma sekas attiecībā uz dažādām iesaistīto personu grupām. 2017./18.gadā pirmsskolas apmeklēšana piecus gadus veciem bērniem kļuva obligāta (skatīt 81.rindkopu iepriekš). Šiem bērniem vairs nebija jābūt vakcinātiem. Tomēr tam nebija būtiskas ietekmes uz

sabiedrības veselību, lai gan parasti šie bērni uzturējās kopā ar jaunākiem bērniem, kam vakcinācija vēl joprojām bija obligāta. Jebkādi konsultatīvie procesi Ministrijas līmenī saistībā ar vakcinācijas grafika noteikšanu bija neadekvāti: 2015.gadā izveidotā specializētā darba komisija (skatīt 156.rindkopu iepriekš) bija tikusies tikai piecas reizes, nebija nonākusi ne pie kādiem secinājumiem, un kopš 2018.gada faktiski nedarbojās.

(h) Eiropas Forums par vakcīnu vigilanci

246.Šī trešā puse norādīja, ka pretēji citām sabiedrībai nozīmīgām jomām demokrātiskā sabiedrībā, kur pretēji viedokļi pārstāvēti institucionālā līmenī, sabiedrības veselības jomā nav īpašas arodbiedrības, kas aizstāvētu personas izvēles ar veselību saistītos jautājumos. Ja justīcijas jomā bija likumdevēja pieņemtas un tiesu pielāgotas normas, veselības jomā līdzvērtīgu normu nav. Lai gan tradicionāli par veselības jautājumiem atbildīga bijusi ārstu profesionālā organizācija un administratīvā iestāde, vispārīgi nebija nevienas iestādes, kas pārstāvētu pacientu. Francijā pacientu pārstāvības vajadzības attiecībā ar veselības iestādēm tika atspoguļotas, izveidojot īpašu universitātes doktorātu pacientu ekspertiem.

247.Taču Francijā zvērinātus ekspertus veselības jomā iecēla tiesas tribunāls, un tas darbojās kritikai pakļautā režīmā, *inter alia*, attiecībā uz to specializācijas un ekspertīzes tvērumu. Dažādu iemeslu dēļ pamata, preklīniskajai un klīniskajai izpētei saistībā ar vakcīnām bija ierobežots potenciāls.

248.Turklāt trešā puse kritizēja alumīniju saturošu sastāvdaļu izmantošanu vakcīnu ražošanā un saistīja to ar farmācijas nozares ekonomiskiem apsvērumiem.

249.Papildus tam trešā persona detalizēti aprakstīja vakcinācijas dažādos psiholoģiskos aspektus un sniedza komentārus par atsevišķu klīnisko gadījumu, kad vakcinācija negatīvi ietekmējusi veselību.

250.Veselības iestāžu publiskie paziņojumi par vakcīnu blaknēm bija lielākoties subjektīvi, un oficiālajos pētījumos par vakcināciju parasti nebija norādīti to autori un avoti. Tomēr jautājumi par pieaugušo revakcinācijas efektivitāti un vakcīnu ievadīšanu zemādā vispārīgi bija debatējami.

251.Tieši tāpat kā atbildības jautājumos ir priekšnoteikums *in dubio pro reo*, šaubas vakcinācijas jautājumos ir jāinterpretē par labu personas brīvībai izvēlei saskaņā ar *primum non nocere* un *in dubiis abstinere* principiem.

252.Veselības aprūpes jomā ir izplatīta “informētas piekrišanas” un “pacienta sniegtas atļaujas veikt konkrēto procedūru” kategoriju jaukšana. Tas varētu būt tāpēc, ka, neskatoties uz ilgajām studijām, ārsti nav apmācīti sniegt pacientiem zinātnisku un medicīnisku informāciju viņiem saprotamā valodā. Nav skaidrs, vai zinātniskajās nostādnēs par terapeitiskajām pieejām adekvāti ņemtas vērā personas fizioloģiskās atbildes reakcijas.

253.Lai gan vakcinācijas procedūra likuma izpratnē ir iejaukšanās un tāpēc parasti tai nepieciešama informēta piekrišana, Francijā tā tika

uzspiesta administratīvi, nevis saskaņā ar brīvu un apzinātu personas piekrišanu.

254. Bija daudzi ziņojumi par nopietnām patoloģijām, kas radušās vakcinācijas rezultātā, piemēram, autisms, multiplā skleroze, Guillain-Barré sindroms, *macrophage myofasciitis* u.c. Daži no šiem gadījumiem ir pierādīti tiesā atsevišķās lietās pret farmācijas uzņēmumiem. Ir nepieciešams izslēgt potenciālos riskus, un demokrātiskā sabiedrībā tas ir jautājums par zinātnes un medicīnas atbildību, pierādot, ka nepastāv cēloņsakarība starp patoloģijām, kas novērotas pēc vakcinācijas, un vakcīnas ievadīšanu. Tā nedarīšanu nevar attaisnot ar ekonomiskiem apsvērumiem.

255. Pašreizējā izpratne par fizioloģiju vēl ir attīstības sākumstadijā un vakcinācija, kādu to nodrošina mūsdienās, ir arhaiska procedūra, ko nodrošina laboratorijas un tās pārraugošās iestādes.

256. Daudzas slimības, pret kurām vakcinācija bija obligāta, neizraisīja nopietnas sekas, un vakcinācijas ietekmē tās veidoja mutācijas un kļuva ļaundabīgākas.

257. Visbeidzot, plašu imunizācijas aptveri daudzas valdības veicināja ar agresīvu vakcinācijas politiku, lai gan zinātniskos pētījumos šīs pieejas efektivitāte nebija pierādīta. No otras puses, dažās Eiropas valstīs bija paredzēta personas brīva izvēle šajā jautājumā. Pirmais obligātais solis ir nodrošināt, ka attiecīgās personas saņem plašu informāciju par visiem būtiskajiem vakcinācijas aspektiem, un ir apšaubāmi, vai ārsti to var nodrošināt. Otrkārt, ir jābūt iespējai brīvi izvēlēties sniegt informētu piekrišanu vai atteikumu.

3. Tiesas vērtējums

(a) Iesniegumu priekšmets

258. Tiesa atzīmē, ka iesniedzēji bija formulējuši savas sūdzības par 8.pantam, principā atsaucoties uz naudas sodu, kas uzlikts Vavrička kungam, un iesniedzēju-bērnu neuzņemšanu pirmskolā. Citiem vārdiem sakot, sūdzība bija par vakcinācijas pienākuma nepildīšanas sekām.

259. Taču Tiesas skatījumā iesniedzēju piedzīvotās sekas nevar atdalīt no pamatā esošā pienākuma. Gluži pretēji, tās tieši izriet no iesniedzēju attieksmes pret to un tādēļ būtībā ir ar to nesaraucjami saistītas.

260. Šajos apstākļos Tiesa konstatē, ka iesniedzēju sūdzību priekšmets ir vakcinācijas pienākums un šī pienākuma neizpildes sekas.

(b) Tvērums

261. Pušu starpā ir vienprātība par to, ka sūdzība, kas iesniegta par Konvencijas 8.pantu, attiecas uz tiesībām uz iesniedzēju privātās dzīves neaizskaramību. Tiesa piekrīt, ka ir labi iedibināts, ka personas fiziskā neaizskaramība ir daļa no "privātās dzīves" šī Konvencijas normas izpratnē, kas zināmā mērā ietver arī tiesības veidot un attīstīt attiecības ar citiem

cilvēkiem (skatīt *Paradiso un Campanelli pret Itāliju* [LP], Nr.25358/12, § 159, 2017.gada 24.janvāris, ar turpmākām atsaucēm; un arī saistībā īpaši ar vakcināciju *Boffa un citi*, kas citēta iepriekš, un *Baytüre un citi pret Turciju* (lēmums), Nr.3270/09, 2013.gada 12.marts).

262.Lai gan daži iesniedzēji atsaucās arī uz tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību, Tiesa neuzskata par nepieciešamību vērtēt viņu sūdzības par 8.pantu no šīs papildu perspektīvas viedokļa.

(c) Iejaukšanās

263.Tiesa savā judikatūrā ir atzinusi, ka obligātā vakcinācija kā nebrīvprātīga medicīniska darbība ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību Konvencijas 8.panta izpratnē (skatīt *Solomakhin pret Ukrainu* (Nr.24429/03, § 33, 2012.gada 15.marts, ar turpmākām atsaucēm). Attiecībā uz šiem iesniedzējiem ir taisnība, ka, kā to uzsvēra Valdība, neviena no apstrīdētajām vakcinēšanām nav veikta. Taču, ņemot vērā šīs lietas iepriekš noteikto priekšmetu (skatīt 260.rindkopu) un arī to, ka iesniedzēji-bērni izjuta tiešas vakcinācijas pienākuma neizpildes sekas, jo viņus neuzņēma pirmsskolā, Tiesa ir pārliecinājusies, ka attiecībā uz viņiem ir notikusi iejaukšanās viņu tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

264.Attiecībā uz Vavrička kungu, lai gan jautājums ir par viņa bērnu vakcinēšanu, Tiesa uzskata, ka tas nedod pamatu atšķirīgam secinājumam. Tā atzīmē, ka saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem pienākums vakcinēt bērnus attiecas uz viņu personiski un sekas par tā nepildīšanu, t.i., naudu sodu uzlika tieši viņam kā personai, kas tiesiski atbildīga par bērnu labklājību. Kā atzīmēts iepriekš, iebilstot pret viņu vakcināciju, viņš paskaidroja, ka principā viņu motivēja bažas par viņu fizisko neaizskaramību, baidoties, ka vakcinācija varētu nodarīt nopietnu kaitējumu viņu veselībai. Šajos apstākļos Tiesa uzskata, ka Vavrička kunga lietas fakti arī var atklāt iejaukšanos tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, kā tam piekritusi Valdība (skatīt *Boffa un citi*, citēts iepriekš, 34.lpp).

(d) Iejaukšanās pamatojums

265.Lai noteiktu, vai šī iejaukšanās rada Konvencijas 8.panta pārkāpumu, Tiesai ir jāvērtē, vai tā ir attaisnojama atbilstoši šī panta 2.punktam, t.i., vai iejaukšanās bija “saskaņā ar likumu”, nepieciešama vienam vai vairākiem tajā norādītajiem legītimajiem mērķiem un tādēļ bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”.

(i) Saskaņā ar likumu

266.Tiesa atkārtoti, ka iejaukšanās ir jāpamato ar nacionālajiem tiesību aktiem, šiem tiesību aktiem ir jābūt adekvāti pieejamiem un formulētiem pietiekami precīzi, lai personas, uz kurām tie attiecas, varētu regulēt savu rīcību un nepieciešamības gadījumā ar atbilstošu konsultāciju tiktāl, ciktāl tas ir saprātīgi, paredzēt sekas, kādas var izraisīt attiecīgā darbība (skatīt,

piemēram, *Dubská un Krejzová pret Čehijas Republiku* [LP], Nr.28859/11 un 28473/12, § 167, 2016.gada 15.novembris, ar turpmākām atsaucēm).

267.Tiesa atzīmē, ka vakcinācijas pienākumam ir īpašs pamats, kas noteikts SVA likuma 46.panta 1. un 4.punktā, ko piemēro kopsakarā ar Ministrijas rīkojumu, ko Ministrija izdevusi, īstenojot pilnvaras, kas tai piešķirtas SVA likuma 46.panta 6.punktā un 80.panta 1.punktā (skatīt 11., 13. un 74.rindkopu iepriekš). Attiecībā uz Vavřička kungu pienākuma neizpildes sekas izriet no MP likuma 29.panta 1.punkta f) apakšpunkta un 2.punkta (skatīt 17. un 38.rindkopu iepriekš), un attiecībā uz iesniedzējiem-bērniem – no Izglītības likuma 34.panta 5. punkta kopsakarā ar SVA likuma 50.punktu (skatīt 15., 17. un 81.rindkopu iepriekš). Iesniedzēji nav apstrīdējuši šo tiesību normu pieejamību un paredzamību.

268.Drīzāk iesniedzēju konkrētā sūdzība par apstrīdētās iejaukšanās likumisko pamatu ir pamatota galvenokārt uz viņu apgalvojumu, kas balstīts Pamattiesību un pamatbrīvību hartas 4.panta normās (skatīt 65.rindkopu iepriekš), ka šajā kontekstā termins “likums” ir jāsaprot kā ekskluzīvi attiecināms uz Parlamenta aktu, jo tas atbilst “likuma” (*zákon*) jēdziena vispārīgai izpratnei nacionālajā līmenī. Viņi saista jautājumu ar to, ka Čehijas vakcinācijas shēma ir balstīta primāro un pakārtoto tiesību aktu kombinācijā.

269.Tiesa atkārtoti norāda, ka termins “likums”, kā tas redzams frāzēs “saskaņā ar likumu” un “paredzēts likumā” Konvencijas 8.-11.pantā, ir jāsaprot tā “materiālajā” nevis “formālajā” nozīmē. Tādējādi tas ietver, *inter alia*, “rakstītu likumu”, kas neaprobežojas ar primārajiem tiesību aktiem, bet ietver arī zemākas kārtas tiesību aktus un instrumentus. Īsāk sakot, “likums” ir spēkā esoša norma atbilstoši tam, kā to ir interpretējušas tiesas (skatīt, piemēram, *Sanoma Uitgevers B.V. pret Nīderlandi* [LP], Nr.38224/03, § 83, 2010.gada 14.septembris, ar turpmākām atsaucēm).

270.Turklāt Tiesa saskata, ka attiecīgā normatīvā regulējuma atbilstību konstitūcijai vērtēja *in extenso* un apstiprināja gan AAT, gan Konstitucionālā tiesa (skatīt 36., 60., 86. un 91.rindkopu iepriekš).

271.Tāpēc Tiesa ir pārliecinājusies, ka attiecīgā iejaukšanās bija atbilstoša likumam Konvencijas 8.panta 2.punkta izpratnē.

(ii) *Leģitīms mērķis*

272.Attiecībā uz mērķiem, kurus vēlas sasniegt ar vakcinācijas pienākumu, kā to apgalvo Valdība un kā to atzinušas nacionālās tiesas, atbilstošo tiesību aktu mērķis ir aizsargāt pret slimībām, kas var izraisīt nopietnu risku veselībai. Tas attiecas gan uz tām personām, kas saņem attiecīgās vakcinācijas, gan tiem, kurus vakcinēt nevar un kuri līdz ar to ir neaizsargāti, paļaujoties uz augsta vakcinācijas līmeņa sasniegšanu sabiedrībā kopumā, lai nodrošinātu aizsardzību pret attiecīgajām infekcijas slimībām. Šis mērķis atbilst veselības aizsardzības un citu personu tiesību aizsardzības mērķiem, kas atzīti 8.pantā.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, nav nepieciešams lemt, vai nozīme var būt citiem mērķiem, kas atzīti kā leģitīmi saskaņā ar 8. panta 2.punktu, ja valsts veic pasākumus, lai aizsargātu sabiedrību pret būtiskiem satricinājumiem, ko izraisa nopietnas slimības, konkrēti, sabiedrības drošības intereses, valsts ekonomiskā labklājība vai nekārtību novēršana.

(iii) *Nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā*

(α) *Vispārīgie principi un rīcības brīvība*

273. Piemērojamie principi varētu tikt apkopoti šādi (skatīt īpaši *Dubská un Krejzová*, citēts iepriekš, §§ 174-8, ar turpmākām atsaucēm):

- iejaukšanos uzskata par “nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā” leģitīma mērķa sasniegšanai, ja tā ir reakcija uz “neatliekamam sociālo vajadzību” un, jo īpaši, ja nacionālo iestāžu norādītie mērķi tās pamatošanai ir “nozīmīgi un pietiekami”, un ja tā ir samērīga ar sasniedzamo leģitīmo mērķi;

- Konvencijas sistēmai ir subsidiāra loma. Nacionālajām iestādēm ir tiešas demokrātiska leģitimitāte, ciktāl tas attiecas uz cilvēktiesību aizsardzību, un, ņemot vērā to tiešo un pastāvīgo saskari ar savu valstu vitāli svarīgajiem procesiem, tās ir principā labākā situācijā nekā starptautiska tiesa, lai vērtētu vietējās vajadzības un apstākļus;

- tāpēc primārā atbildība par taisnīga līdzsvara sākotnējo vērtējumu gulstas uz nacionālajām iestādēm, lai izvērtētu, vai sabiedrības interešu vārdā ir nepieciešama iejaukšanās personas tiesībās, kas paredzētas Konvencijas 8.pantā. Attiecīgi, pieņemot tiesību aktus, kas paredzēti, lai panāktu līdzsvaru starp konkurējošām interesēm, valstīm principā ir jābūt tiesīgām noteikt līdzekļus, kurus tās uzskata par vislabāk piemērotiem, lai sasniegtu šo interešu salāgošanas mērķi;

- tomēr šo nacionālo iestāžu novērtējumu izskata Tiesa, kas veic galīgo vērtējumu par to, vai iejaukšanās konkrētajā lietā ir “nepieciešama”, izprotot šo terminu Konvencijas 8.panta nozīmē;

- saistībā ar šo novērtējumu zināma rīcības brīvība ir piešķirta nacionālajām iestādēm; tās apmērs ir atkarīgs no virknes faktoru, ko nosaka konkrētā lieta. Rīcības brīvība parasti būs relatīvi neliela, ja attiecīgās tiesības ir kritiski nozīmīgas, lai persona varētu baudīt personiskās tiesības vai galvenās tiesības. Valstij atļautās rīcības brīvības apjoms tiek ierobežots arī tad, ja jautājums attiecas uz īpaši svarīgu personas eksistences vai identitātes aspektu. Ja Konvencijas Līgumslēdzēju pušu starpā nav vienprātības par attiecīgās intereses relatīvo nozīmi vai labākajiem tās aizsardzības līdzekļiem, īpaši tad, ja lieta rada sensitīvus morāles vai ētikas jautājumus, rīcības brīvība būs plašāka.

274. Tiesa jau ir atzinusi, ka veselības aprūpes politikas jautājumi principā iekļaujas nacionālo iestāžu rīcības brīvības robežās, jo tās ir vislabākajā situācijā, lai novērtētu prioritātes, resursu izmantošanu un

sociālās vajadzības (skatīt *Hristozov un citi pret Bulgāriju* (Nr.47039/11 un 358/12, § 119, ECHR 2012 (izvilkumi) ar turpmākām atsaucēm).

275. Visbeidzot, Tiesa atkārtoti norāda, ka valsts-atbildētājas rīcības brīvība parasti ir plaša, ja ir nepieciešams panākt līdzsvaru starp konkurējošām personas un sabiedrības interesēm vai Konvencijā noteiktajām tiesībām (skatīt, piemēram, *Evans pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr.6339/05, § 77, ECHR 2007-I, ar turpmākām atsaucēm).

(β) Rīcības brīvība šajā lietā

276. Tā kā izskatāmā lieta attiecas uz obligātu medicīnisku iejaukšanos, vakcinācijas pienākumu var uzskatīt par saistītu ar personas personisko tiesību izmantošanu (skatīt *Solomakhin*, citēta iepriekš, § 33). Taču šī apsvēruma nozīmi mazina tas, ka vakcinēšana nav veikta pret iesniedzēju gribu, kā arī to nevarētu darīt, jo attiecīgajos nacionālajos tiesību aktos nav atļauts panākt šī pienākuma izpildi ar varu.

277. Attiecībā uz vienprātības pastāvēšanu Tiesa izšķir divus aspektus. Pirmkārt, Līgumslēdzēju pušu starpā ir vispārēja vienprātība, ko atbalsta specializētās starptautiskās iestādes, ka vakcinācija ir viena no sekmīgākajām un izmaksu ziņā efektīvākajām medicīniskajām procedūrām un ka Valstīm būtu jācenšas panākt iespējami augstāku vakcinācijas līmeni iedzīvotāju starpā (skatīt 135.rindkopu iepriekš). Tāpēc nav šaubu par vērtējamās intereses relatīvo nozīmīgumu.

278. Otrkārt, attiecībā uz labākajiem līdzekļiem vērtējamās intereses aizsardzībai Tiesa atzīmē, ka nav vienprātības par vienu modeli. Drīzāk Konvencijas Līgumslēdzēju pušu starpā pastāv plašs bērnu vakcinācijas politiku spektrs, sākot no tikai ieteikumos balstītām, līdz tādām, ar kurām viena vai vairākas vakcinācijas noteiktas kā obligātas, vai tādām, ar kurām šis bērnu pilnīgas vakcinācijas nodrošināšana uzlikts kā juridisks pienākums. Čehijas Republika ir izvēlējusies savu vietu šī spektra preskriptīvākajā galā, ko atbalsta arī trīs no Valdībām, kas pieaicinātas kā trešās personas (skatīt Francijas, Polijas un Slovākijas iestāžu paskaidrojumus 211., 225. un 228.rindkopā iepriekš). Turklāt Tiesa atzīmē nesenās politikas izmaiņas vairākās citās Līgumslēdzējās pusēs, pieņemot preskriptīvāku pieeju sakarā ar brīvprātīgās vakcinēšanās aktivitātes mazināšanos un izrietošo puļa imunitātes mazināšanos (skatīt Francijas un Vācijas valdības paskaidrojumus iepriekš 211. un 216.rindkopā un arī Itālijas Konstitucionālās tiesas 2018.gada spriedumu, kura kopsavilkums norādīts 106.-112.rindkopā).

279. Lai gan vakcinēšana bērībā, kas ir mūsdienīgas sabiedrības veselības politikas pamata aspekts, pati par sevi neraisa sensitīvus morāles vai ētikas jautājumus, Tiesa pieņem, ka var uzskatīt, ka vakcinēšanās padarīšana par juridisku pienākumu tādus rada, ko apliecina iepriekš minētie konstitucionālās judikatūras piemēri (95.-127.rindkopā). Šajā sakarā tā atzīmē, ka pirms nesenajām politikas izmaiņām Vācijā notika plašas

sabiedrības un parlamentārās debates par šo jautājumu. Taču Tiesa uzskata, ka šis atzītā sensitivitāte neaprobežojas tikai ar to personu skatījumu, kuras nepiekrīt vakcinācijas pienākumam. Kā paskaidrojusi atbildētāja Valdība, tas jāaplūko arī kā sociālo solidaritāti ietverošs, jo pienākuma mērķis ir aizsargāt visu sabiedrības locekļu veselību, īpaši to personu, kas ir īpaši neaizsargātas pret noteiktām slimībām un kuru vārdā pārējie iedzīvotāji tiek lūgti uzņemties minimālu risku vakcinācijas formā (skatīt šajā sakarā Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūciju Nr.1845(2011), kas izklāstīta 143.rindkopā). Tiesa atgriezīsies pie šī jautājuma turpmāk.

280.Kā atkārtoti norādīts iepriekš (skatīt 274.rindkopu), Tiesa ir iepriekš atzinusi, ka veselības aprūpes politikas jautājumi ietilpst nacionālo iestāžu rīcības brīvības tvērumā. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un piemērojot savas labi iedibinātos judikatūras principus, Tiesa uzskata, ka šajā lietā, kas īpaši attiecas uz bērnu vakcinēšanas obligātumu, šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai.

(γ) Neatliekama sociālā vajadzība

281.Atzīstot bērnībā veiktas vakcinēšanas kā galvenā sabiedrības veselības politikas pasākuma vispārējo nozīmīgumu, tālāk ir jāvērtē, vai Čehijas likumdevēja izvēle noteikt bērnu vakcinēšanu par obligātu var tikt uzskatīta par pareizo atbildi uz neatliekamu sociālo vajadzību.

282.Šajā ziņā ir vietā atkārtot, ka Līgumslēdzējām valstīm ir pozitīvs pienākums, kas izriet no Konvencijas atbilstošajām normām, īpaši 2. un 8.panta, veikt atbilstošus pasākumus, lai aizsargātu savā jurisdikcijā esošo personu dzīvību un veselību (skatīt *L.C.B. pret Apvienoto Karalisti*, 1998.gada 9.jūnijs, § 36, Ziņojumi par spriedumiem un lēmumiem 1998 III; *Budayeva un citi pret Krieviju*, Nr.15339/02 un 4 citas, §§ 128-130, ECHR 2008 (izvilkumi); *Furdík pret Slovākiju* (lēmums), Nr.42994/05, 2008.gada 2.decembris, ar turpmākām atsaucēm; *Hristozov un citi*, citēta iepriekš, §§ 106 un 116; *İbrahim Keskin pret Turciju*, Nr.10491/12, § 62, 2018.gada 27.marts; un *Kotilainen un citi pret Somiju*, Nr.62439/12, §§ 78 *et seq.*, 2020.gada 17.septembris). Līdzīgi pienākumi izriet saskaņā ar citiem plaši pieņemtiem starptautiskiem cilvēktiesību instrumentiem, ko praksē turpmāk attīstījušas kompetentās uzraudzības iestādes (skatīt, par Starptautisko Paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 129.-131.rindkopu; par Bērna tiesību konvenciju 132.-134.rindkopu; par Eiropas Sociālo hartu 137.-140.rindkopu).

283.Tiesa norāda uz ekspertu materiāliem, ko iesniegusi atbildētāja Valdība, paužot Čehijas Republikas attiecīgo medicīnas iestāžu stingru uzskatu, ka bērnu vakcinēšanai šajā valstī ir jāsiglabājas kā tiesiskam pienākumam, un pasvītrotot risku personas un sabiedrības veselībai, ko varētu radīt iespējamā vakcinācijas līmeņa pazemināšanās, ja tā kļūtu par tikai ieteiktu procedūru (skatīt 152.-153.rindkopu). Bažas par risku, kas saistīts ar vakcinācijas aptveres samazināšanos, izteica arī Valdības, kas ir

trešās puses, liekot uzsvāru uz to, ka ir jānodrošina, ka bērni tiek imunizēti pret attiecīgajām slimībām agrīnā vecumā (skatīt arī Itālijas Konstitucionālās tiesas lēmumu 107.rindkopā). Līdzīgas bažas ir izteiktas arī Eiropas un starptautiskā līmenī (skatīt 131., 134., 142., 149. un 151.rindkopu).

284. Ņemot vērā šos paskaidrojumus un ekspertu iestāžu skaidro nostāju šajā jautājumā, var teikt, ka Čehijas Republikā vakcinācijas pienākums ir nacionālo iestāžu atbilde uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret attiecīgajām slimībām un aizsargāties pret bērnu vakcinācijas līmeņa pazemināšanos.

(δ) Būtiski un pietiekami iemesli

285. Kas attiecas uz izvirzītajiem vakcinācijas obligātuma iemesliem Čehijas Republikā, Tiesa jau ir atzinusi nozīmīgos sabiedrības veselības apsvērumus, kas ir pamatā šai politikas izvēlei, īpaši bērnu vakcinācijas iedarbīguma un drošuma ziņā. Tiesa ir arī atzinusi vispārējo vienprātību, atbalstot mērķi katrai valstij sasniegt pēc iespējas augstāku vakcinācijas aptveres līmeni. Lai gan iesniedzēji norādīja, ka iestādes nav noteikušas, ka pienākums pieņemt paredzētās vakcinācijas ir nepieciešams un pamatots (skatīt 175.rindkopu), Tiesa uzskata, ka Valdība ir skaidri izklāstījusi iemeslus, kas pamato šo izvēli. Tiesa arī atzīmē Čehijas Konstitucionālās tiesas secinājumu, ka šīs politikas izvēli pamato attiecīgie dati, ko snieguši nacionālie un starptautiskie eksperti (skatīt 91.rindkopu). Kaut gan obligātās vakcinācijas sistēma nav vienīgais vai visizplatītākais Eiropas valstīs pieņemtais modelis, Tiesa atkārtoti norāda, ka veselības aprūpes politikas jautājumos vietējās iestādes ir labākajā pozīcijā, lai novērtētu prioritātes, resursu izmantošanu un sociālās vajadzības. Visi šie aspekti ir nozīmīgi šajā kontekstā, un tie visi iekļaujas plašā rīcības brīvībā, kas Tiesai būtu jāpiešķir valstij-atbildētājam.

286. Turklāt lietas priekšmets noteikti rada jautājumu par bērnu labākajām interesēm. Šajā sakarā iesniedzēji norādīja, ka jautājums par bērna labāko interešu ievērošanu un aizsardzību ir primāri jāatstāj vecāku ziņā un ka valsts iejaukšanās ir pieņemama tikai kā pēdējais līdzeklis ārkārtas situācijās. Valdība paskaidroja, ka veselības aprūpes kontekstā bērna labākās intereses tiek ievērotas, nodrošinot augstāko sasniedzamo veselības standartu.

287. Tiesas judikatūrā ir atzīts, ka visos lēmumos, kas attiecas uz bērniem, vissvarīgākās ir bērnu labākās intereses. Tas atspoguļo plašo vienprātību šajā jautājumā, kas īpaši izteikta ANO Bērna tiesību konvencijas 3.pantā (skatīt, piemēram, *Konsultatīvo atzinumu par juridisku vecāka-bērna saiknes atzīšanu nacionālajos tiesību aktos starp bērnu, kas dzimis, izmantojot surogātmātes pakalpojumu ārvalstīs, un paredzēto māti* [LP], lūgums Nr.P16-2018-001, Francijas Kasācijas tiesa, § 38, 2019.gada

10.aprīlis, ar turpmākām atsaucēm; un *Neulinger un Shuruk pret Šveici* [LP], Nr.41615/07, § 135, ECHR 2010).

288.No tā izriet, ka valstīm ir pienākums visos lēmumos, kas skar bērnu veselību un attīstību, par galvenajām uzskatīt bērna un arī bērnu kā grupas labākās intereses. Imunizācijas gadījumā mērķim būtu jābūt nodrošināt, ka ikviens bērns ir aizsargāts pret nopietnām slimībām (skatīt 133.rindkopu). Lielākajā vairākuma gadījumā to panāk, bērniem agrīnā vecumā saņemot visas grafikā paredzētās vakcinācijas. Tie, kam šādu procedūru nevar veikt, ir aizsargāti pret infekcijas slimībām netieši, kamēr viņu sabiedrībā tiek saglabāts nepieciešamais vakcinācijas līmenis, t.i., viņu aizsardzību nodrošina kolektīvā imunitāte. Tādējādi, ja tiek uzskatīts, ka brīvprātīgas vakcinēšanās politika nav pietiekama, lai sasniegtu un uzturētu kolektīvo imunitāti, vai kolektīvajai imunitātei nav nozīmes slimības rakstura dēļ (piem., stingumkrampji), nacionālās iestādes var pamatoti ieviest obligātas vakcinēšanās politiku, lai panāktu atbilstoša līmeņa aizsardzību pret nopietnām slimībām. Tiesa saprot, ka valsts-atbildētājas veselības politika ir balstīta šādos apsvērumos, un šādā kontekstā to var atzīt par atbilstošu bērnu kā tās uzmanības centrā esošo subjektu labākajām interesēm (skatīt Apvienoto Nāciju organizācijas Bērnu tiesību komitejas Vispārīgo komentāru Nr.15 133.rindkopā, skatīt arī Itālijas Konstitucionālās tiesas secinājumus un Anglijas un Velsas Apelācijas tiesas spriedumu šajā sakarā, kas izklāstīts 109. un 128.rindkopā).

289.Tāpēc Tiesa atzīst, ka Čehijas likumdevēja izvēle piemērot obligātu pieeju vakcinācijai ir balstīta nozīmīgos un pietiekamos iemeslos. Šis konstatējums attiecas uz īpašu iejaukšanos, par kuru sūdzas iesniedzēji, jo Vavřička kungam uzliktās administratīvās sankcijas un iesniedzēju-bērnu neuzņemšana pirmskolā tieši izriet no tiesiskā regulējuma piemērošanas.

(ε) Samērīgums

290.Visbeidzot, Tiesai ir jāvērtē tās iejaukšanās samērīgums, par kurām iesniegtas sūdzības, ņemot vērā sasniedzamo mērķi.

291.Tiesa vispirms aplūkos attiecīgās nacionālās sistēmas iezīmes. Vakcinācijas pienākums attiecas uz deviņām slimībām, vakcināciju pret kurām zinātniskā sabiedrība uzskata par efektīvu un drošu, tāpat kā desmito vakcināciju, kuru veic bērniem arī īpašām veselības indikācijām (skatīt 76.rindkopu). Kaut gan Čehijas modelī ir paredzēta obligāta vakcinēšanās, tas nav absolūts pienākums. Izņēmums no šī pienākuma ir pieļaujams attiecībā uz bērniem, kam ir pastāvīgas kontrindikācijas vakcinācijai. Iesniedzēji un divas no trešajām pusēm kritizēja veidu, kādā šo pamatojumu interpretē un piemēro medicīnas darbinieki Čehijas Republikā. Taču Tiesa atzīmē, ka neviens no iesniedzējiem ne vietējos tiesvedības procesos, ne šajā Tiesā neatsaucās uz faktiskām kontrindikācijām attiecībā uz jebkuru no vakcinācijām, par kurām ir viņu iebildumi. Tāpēc izņēmumu praktiskās piemērošanas apšaubīšana neattiecas konkrēti uz viņu sūdzībām. Tiesa

atkārtoti norāda, ka tās uzdevums nav abstrakti pārskatīt attiecīgos tiesību aktus vai praksi. Lai gan tā nedrīkst neņemt vērā vispārīgo kontekstu, tai pēc iespējas jāaprobežojas ar tai iesniegtās lietas radīto jautājumu vērtēšanu (skatīt daudzu citu iestāžu starpā, *Paradiso un Campanelli*, citēts iepriekš, § 180). Tāpēc tā nevar piešķirt nozīmi kritikai, kas šobrīd attiecināta uz likumā paredzēto atbrīvojumu no vakcinācijas pienākuma.

292. Valstī-atbildētājā izņēmums var būt arī pieļaujams, pamatojoties uz Konstitucionālās tiesas *Vavřička* lietas judikatūru (skatīt 28.rindkopu), kas sekojoši izveidojusies par tiesībām uz “sekulārā pārliecībā balstītu iebildumu” (skatīt 93.rindkopu). Saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem šis izņēmums attiecas uz abiem šajā lietā aplūkojamajiem iejaukšanās veidiem, un, kā to apstiprinājusi Valdība, uz to var tieši atsaukties, lai apstrīdētu naudas sodu vai atteikumu uzņemt bērnu pirmskolā. Iesniedzēji apgalvoja, ka šis izņēmums praksē gandrīz nekad netiek piemērots, īpaši attiecībā uz uzņemšanu pirmskolā. Arī šajā gadījumā Tiesa var tikai atzīmēt, ka iesniedzēji-bērni nemēģināja atsaukties uz šo izņēmumu nacionālajās tiesvedībās. Attiecībā uz iesniedzēja Vavřička pausto kritiku šajā sakarā Tiesa tam pievērsīsies, izskatot viņa sūdzību par 9.pantu (skatīt 355.rindkopu turpinājumā).

293. Lai gan valstī-atbildētājā vakcinēšanās ir juridisks pienākums, Tiesa atkārtoti norāda, ka tā izpildi nevar tieši uzspiest, tādā nozīmē, ka nav tiesību normu, kas atļautu veikt vakcināciju piespiedu kārtā. Līdzīgi kārtībai valstīs, kas piedalās kā trešās puses, šī pienākuma izpilde tiek nodrošināta netieši, piemērojot sankcijas. Sankcijas Čehijas Republikā var uzskatīt par relatīvi mērenām, jo tās ietver administratīvo naudas sodu, ko var uzlikt tikai vienu reizi. Vavřička kunga lietā, lai gan viņš apgalvoja, ka naudas sods attiecīgajos apstākļos viņam bija augsts (skatīt 162.rindkopu), Tiesa atzīmē, ka summa atbilda attiecīgās skalas zemākajai daļai un to nevar uzskatīt par nepienācīgi smagu vai apgrūtināšu.

294. Attiecībā uz iesniedzējiem-bērniem Tiesa ir aplūkojusi viņu neuzņemšanu pirmskolā kā “iejaukšanos” Konvencijas 8.panta 2.punkta izpratnē. Iesniedzēji to uztvēra kā pret viņiem vērstu sankciju vai sodu. Taču Tiesa uzskata šīs primārajā tiesību aktā skaidri paredzētās sekas par tāda vispārēja juridiska pienākuma neizpildi, kura mērķis ir specifiski aizsargāt mazu bērnu veselību, būtībā par aizsardzību, nevis sodu (skatīt arī 61.rindkopu). Tiesa aplūkos viņu neuzņemšanas [pirmskolā] nozīmīgumu, kad tā vērtēs iejaukšanās viņu tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību notikušās intensitāti (skatīt 306. un 307.rindkopu).

295. Tiesa atzīmē procesuālos aizsardzības līdzekļus, kas paredzēti nacionālajos tiesību aktos. Kā to pierāda nacionālās tiesvedības, ko ierosinājuši iesniedzēji, viņi varēja izmantot gan administratīvo apelācijas kārtību, gan arī tiesiskos aizsardzības līdzekļus administratīvajās tiesās un visbeidzot Konstitucionālajā tiesā. Tāpēc viņiem bija iespēja apstrīdēt sekas tam, ka viņi neizpildīja vakcinācijas pienākumu. Pretēji šo tiesību aizsardzības līdzekļu kritikai no iesniedzēju puses Tiesa saskata, ka

konkrēto Konstitucionālās tiesas judikatūru nevar taisnīgi raksturot kā tikai formālu vai tādu, kas izvairās no vakcinācijas pienākuma izvērtēšanas pēc būtības no pamattiesību viedokļa. Lai gan citā un vēlākā procesā Konstitucionālā tiesa tieši vērtēja vakcinācijas pienākuma atbilstību konstitūcijai (skatīt 93.rindkopu), konstatējot, ka attiecīgās sabiedrības intereses prevalē pār prasītāju iebildumiem šajā procesā, tās argumentācija Vavřička kunga ierosinātajā procesā, atzīstot konstitucionālu izņēmumu attiecībā uz vispārēju pienākumu, ir jāuzskata par nozīmīgu aizsardzību. Līdzīgi arī procesos, ko ierosināja Novotná kundze, Konstitucionālā tiesa atzina, ka, lai efektīvi aizsargātu pamattiesības, kas ir konfliktā ar sabiedrības interesēm, ir rūpīgi jāizvērtē katras atsevišķas lietas apstākļi. Tas, ka neviena no iesniedzējiem konstitucionālā sūdzība noslēgumā netika apmierināta, nemazina šī juridiskā pamattiesību aizsardzības līdzekļa nozīmīgumu.

296.Pievērsoties iesniedzēju iebildumam pret bērnu obligātas vakcinēšanas politiku, Tiesa saskata, ka sūdzības pamatā ir divējādi iebildumi. Pirmkārt, viņi kritizē Čehijā pastāvošo institucionālo kārtību šajā jomā, apstrīdot, ka veselības iestādēm piešķirtā rīcības brīvība ir pārmērīga un ka pastāv interešu konflikti, trūkst caurredzamības un publisku debašu. Tiesu šī kritika nepārliecina. Attiecībā uz izpildvarai paredzētajām pilnvarām izstrādāt un īstenot veselības politiku Tiesa jau ir konstatējusi, ka tas nerada likumu kvalitātes problēmas (skatīt 267.rindkopu *et seq.*). Turklāt tā atzīst, ka piemērojams ir AAT konstatētais, ka izmantotā leģislatīvā pieeja nodrošina iespēju iestādēm elastīgi reaģēt uz epidemioloģisko situāciju un medicīnas zinātnes un farmācijas attīstību (skatīt 87.rindkopu; skatīt arī Itālijas Konstitucionālās tiesas norādes 107.rindkopā). Papildus tam, kā norādīts iepriekš, nacionālajā sistēmā pastāv nozīmīgie procesuālie aizsardzības līdzekļi.

297.Kas attiecas uz politikas veidošanas procesa integritāti, Tiesa atzīmē, ka atbildē uz iesniedzēju pretenziju par interešu konfliktiem Valdība ir izskaidrojusi NIK ievēroto kārtību, kas atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem (skatīt 200.rindkopu). Ņemot vērā tās rīcībā esošos elementus, Tiesa uzskata, ka iesniedzēji nav pietiekami pamatojuši savus apgalvojumus, ka nacionālo sistēmu aizēno interešu konflikti, vai savus izteikumus par to, ka attiecīgo Čehijas ekspertu organizāciju vai PVO pieņemto nostāju pret vakcināciju kompromitē farmācijas uzņēmumu sniegtais finanšu atbalsts.

298.Attiecībā uz nacionālās sistēmas caurredzamību un to, kādā mērā iestādes veicina sabiedrisko apspriešanu, Tiesa atzīmē, ka caurredzamības līmeni šajā ziņā sasniedz ar NIK sanāksmju protokolu publicēšanu Veselības ministrijas tīmekļa vietnē (skatīt 154.rindkopu). Attiecībā uz sabiedrības līdzdalību Valdība paskaidroja, ka tikai ekspertu iekļaušana NIK sastāvā atbilst daudzu Eiropas valstu praksei. Tiesa atzīmē 2015.gadā veikto iniciatīvu izveidot vakcinācijas politikas sabiedriskās apspriešanas platformu, iesaistot medicīnas ekspertus un pilsonisko sabiedrību (skatīt

156.rindkopu), kaut gan trešā puse ROZALIO norādīja, ka tās tikšanās reizes bija retas un izbeidzās līdz 2018.gadam. Nevar apgalvot, ka spēkā esošajā kārtībā, saskaņā ar kuru politika ir uzticēta ekspertu iestādei, kas darbojas Veselības ministrijas uzraudzībā, saskaņā ar likumdevēja izvēlēto modeli un atbildību tā priekšā, būtu redzams nopietns caurredzamības trūkums, kas liktu apšaubīt Čehijas Republikā īstenotās vakcinācijas politikas spēkā esamību.

299.Papildus paskaidrojumiem par nacionālās sistēmas institucionālajiem aspektiem iesniedzēji rosina arī jautājumu par vakcināciju efektivitāti un drošību, paužot spēcīgas bažas par potenciālo negatīvo ietekmi uz veselību, tostarp ilgtermiņā. Tiesa, pirmkārt, atzīmē Valdības skaidrojumu, ka saskaņā ar nacionālo sistēmu ir pieļautas zināmas iespējas attiecībā uz vakcīnas izvēli, lai gan bez maksas ir tikai standarta vakcīnas, vecākiem uzņemoties citu zāļu izmaksas. Tāpat arī ir saglabātas zināmas iespējas attiecībā uz vakcinācijas grafiku, ja vien bērns ir pilnībā imunizēts līdz attiecīgajam vecumam (skatīt 76. un 203.rindkopu).

300.Attiecībā uz vakcinācijas efektivitāti Tiesa vēlreiz norāda uz vispārējo vienprātību par šī līdzekļa vitālo nozīmīgumu, nodrošinot iedzīvotāju aizsardzību pret slimībām, kas var nopietni ietekmēt personas veselību un nopietnu uzliesmojumu gadījumā izraisīt destabilizāciju sabiedrībā (skatīt 135.rindkopu).

301.Kas attiecas uz drošumu, netiek apstrīdēts, ka, lai gan vakcinācija ir pilnīgi droša lielākajai daļai saņēmēju, retos gadījumos tā var izrādīties personai kaitīga, izraisot nopietnu un ilgstošu kaitējumu veselībai. Sūdzības par šādām situācijām ir vērtētas iepriekšējos ar Konvenciju saistītos procesos (īpaši skatīt *Vecāku asociācija pret Apvienoto Karalisti*, Nr.7154/75, Komisijas lēmums (1978.gada 12.jūlijs), DR 14, 31.lpp.; un *Baytüre un citi*, citēts iepriekš, § 28). Mutiskajā uzklaušanās šajā lietā Valdība norādīja, ka no aptuveni 100 000 bērniem, kurus Čehijas Republikā vakcinē katru gadu (kas atbilst 300 000 vakcinācijām), ir pieci vai seši gadījumi, kad tiek nodarīts nopietns kaitējums veselībai, kas varētu saglabāties uz mūžu. Ņemot vērā šo ļoti reto, tomēr nešaubīgi ļoti nopietno risku personas veselībai, Konvencijas instances ir uzsvērušas, ka ir svarīgi veikt nepieciešamos piesardzības pasākumus pirms vakcinācijas (skatīt *Solomakhin*, citēts iepriekš, § 36; *Baytüre un citi*, citēts iepriekš, § 29, un *Vecāku asociācija*, citēts iepriekš, 33.-34.lpp.). Tas acīmredzami attiecas uz pārbaudes veikšanu katrā atsevišķā gadījumā, lai noteiktu iespējamās kontrindikācijas. Tas attiecas arī uz izmantojamo vakcīnu drošuma uzraudzību. Katrā no šiem aspektiem Tiesa nesaskata iemeslu apšaubīt nacionālās sistēmas atbilstību. Vakcināciju veic profesionāli mediķi un tikai tādā gadījumā, ja nav kontrindikāciju, ko pārbauda iepriekš saskaņā ar standarta protokolu. Vakcīnas ir jāreģistrē Valsts Zāļu kontroles aģentūrā, un visiem attiecīgajiem veselības aprūpes profesionāļiem ir pienākums ziņot par visām aizdomām par nopietnām vai neparedzētām blaknēm (skatīt 78.

un 79.rindkopu). Attiecīgi, kompetentās iestādes veic pastāvīgu izmantoto vakcīnu drošuma uzraudzību.

302.Pievēršoties jautājumam par kompensācijas pieejamību, pamatojoties bezvainas [*no-fault*] atbildību vai stingru atbildību, par vakcinācijas izraisītu kaitējumu veselībai, ko arī pieminēja iesniedzēji, Tiesa norāda, ka tā ir iepriekš skatījusi lietu, kurā radās jautājums par kompensāciju par vakcinācijas izraisītu kaitējumu veselībai, lai gan vakcīna attiecīgajā valstī bija ieteikta nevis obligāta (skatīt *Baytiere un citi*, citēts iepriekš, §§ 28-30). Tiesa kā vispārīgu jautājumu saskata, ka kompensācijas pieejamība, ja ir nodarīts kaitējums veselībai, ir tiešām būtiska obligātās vakcinēšanās sistēmas vispārējam vērtējumam, un šajā sakarā tā atsaucas uz Čehijas Konstitucionālās tiesas *obiter dictum* (skatīt 90.rindkopa). Šo pašu jautājumu ir rosinājušas citas konstitucionālās tiesas (skatīt, piemēram, attiecīgo Itālijas judikatūru 111., 113., 114. un 115.rindkopā un Slovēnijas judikatūru 127.rindkopā). Taču pašreizējo iesniegumu kontekstā šim jautājumam nevar piešķirt izšķirošu nozīmi. Kā atzīmēts iepriekš, neviena vakcīna nav ievadīta pret kāda no iesniedzējiem gribu vai vēlmēm. Attiecībā uz lielāko daļu no viņiem fakti norisinājās laikā, kad kompensācija bija pieejama saskaņā ar 1964.gada Civilkodeksu (t.i., pirms 2013.gada 31.decembra). Turklāt nevienā no nacionālajām tiesvedībām, ko bija uzsākuši dažādi iesniedzēji, netika īpaši rosināts jautājums par kompensāciju. Konstitucionālās tiesas apsvērumi radās citu pušu ierosināta procesa kontekstā, kur izteiktajos pamatojums bija jautājums par kompensāciju. Tiesa no šī secina, ka šim jautājumam faktiski nebija nozīmes attiecībā uz šo iesniedzēju atteikšanos pildīt vakcinācijas pienākumu, kas drīzāk izrietēja no iepriekš minētajām bažām.

303.Tiesai ir jāvērtē apstrīdētās iejaukšanās iesniedzēju iespējā baudīt tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību intensitāte.

304.Attiecībā uz pirmo iesniedzēju Tiesa jau ir konstatējusi, ka viņam uzliktais administratīvais naudas sods attiecīgajos apstākļos nebija pārmērīga (skatīt 293.rindkopu). Tiesa atzīmē, ka nebija netiešu seku attiecībā uz iesniedzēja bērnu (kas sankciju piemērošanas brīdī jau bija pusaudži) izglītību.

305.Pārējo iesniedzēju gadījumā viņiem tika liegta vai atsaukta uzņemšana pirmskolā, jo viņiem nebija nepieciešamo vakcināciju. Lai gan iesniedzēji un dažas no asociācijām kā trešās personas sūdzējās par šī aspekta ietekmi uz ģimenes dzīves organizēšanu īpaši finansiālā un karjeras ziņā, Tiesa atkārtoti norāda, ka lietas personiskais tvērums, ko vērtē atbilstoši privātās dzīves aspektam 8.pantā, attiecas tikai uz pašiem iesniedzējiem un apstrīdēto pasākumu ietekmi uz viņiem.

306.Tiesa atzīst, ka iesniedzēju izslēgšana no pirmskolas nozīmēja, ka šie bērni zaudēja svarīgu iespēju personības attīstībai un svarīgu sociālo un mācību prasmju apguves sākšanai formālā pedagoģiskajā vidē. Taču tās bija tiešās sekas viņu vecāku izdarītajai izvēlei atteikties izpildīt juridisku pienākumu, kura mērķis ir aizsargāt veselību, jo īpaši šajā vecuma grupā.

Kā norādījusi atbildētāja Valdība un vairākas Valdības kā trešās puses, kas balstās plašos zinātniskos pierādījumos (skatīt 213., 218. un 223..rindkopu), agrīna bērnība ir optimālais vakcinēšanas laiks. Turklāt iespēja apmeklēt pirmskolu bērniem, kurus nevar vakcinēt medicīnisku iemeslu dēļ, ir atkarīga no tā, vai ir sasniegts ļoti augsts līmenis citu bērnu vakcinācijā pret infekcijas slimībām. Tiesa uzskata, ka nevar kā nesamērīgu vērtēt valsts prasību šo vispārēji praktizēto aizsardzības pasākumu tiem, kam vakcinācija rada attālus riskus veselībai, pieņemot kā juridisku pienākumu un sociālās solidaritātes vārdā, neliela skaita tādu neaizsargātu bērnu labā, kas nevar izmantot vakcināciju. Tiesas skatījumā Čehijas likumdevējam bija faktiskas un leģitīmas pilnvaras izdarīt šādu izvēli, kas pilnībā atbilst sabiedrības veselības aizsardzības pamatojumam. Šo konstatējumu nemazina šķietamā mazāk invazīvu līdzekļu pieejamība šī mērķa sasniegšanai, kā to norāda iesniedzēji.

307. Tiesa tāpat arī saskata, ka, atzīstot iesniedzēju-bērnu zaudēto izglītības iespēju, viņiem nebija liegtas visas personības, sociālās un intelektuālās attīstības iespējas, lai gan tas bija saistīts ar papildu un, iespējams, būtiskām pūlēm un izdevumiem no viņu vecāku puses. Turklāt ietekme uz iesniedzējiem-bērniem bija ierobežota laikā. Sasniedzot obligāto skolas apmeklējuma vecumu, viņu uzņemšanu sākumskolā vakcinācijas statuss vairs neietekmēja (skatīt 82.rindkopu). Kas attiecas uz iesniedzējas Novotná īpašo vēlmi iegūt izglītību saskaņā ar konkrētu pedagogijas filozofiju, viņa neiebilda Valdības apgalvojumam, ka viņai bija iespēja izvēlēties šo skolu, lai arī viņa nebija apmeklējusi to pirmskolas līmenī.

308. Visbeidzot, iesniedzēji apgalvoja, ka sistēma ir nekonsekventa, jo, lai gan ir prasība vakcinēt mazus bērnus, šī prasība neattiecas uz pirmskolās strādājošajiem. Taču Tiesa norāda uz Valdības atbildi, ka vispārējais vakcinācijas pienākums, kas ietver sākotnējo vakcināciju un uzturošās vakcinācijas, attiecas uz visiem, kas pastāvīgi vai ilgtermiņā dzīvo Čehijas Republikā (skatīt 11. un 77.rindkopu), tāpēc attiecīgajiem darbiniekiem būtu bijis attiecīgajā laikā jāsaņem visas paredzētās vakcinācijas, kas noteiktas likumā.

309. Šo iemeslu dēļ Tiesa uzskata, ka pasākumi, par kuriem sūdzas iesniedzēji, vērtējot tos nacionālās sistēmas kontekstā, ir pamatoti samērīgi ar leģitīmajiem mērķiem, ko valsts-atbildētāja vēlas sasniegt ar vakcinācijas pienākumu.

(στ) Secinājums

310. Tiesa vēlas paskaidrot, ka noslēgumā izšķiramais jautājums nav par to, vai būtu bijis iespējams pieņemt atšķirīgu, mazāk preskriptīvu sistēmu, kā tas ir darīts dažās citās Eiropas valstīs. Drīzāk jautājums ir, vai, panākot to konkrēto līdzsvaru, ko tās panāca, Čehijas iestādes ievēroja savas plašās rīcības brīvības robežas šajā jomā. Tiesa secina, ka tās nepārsniedza savas

rīcības brīvības robežas un tāpēc apstrīdētos pasākumus var uzskatīt par “nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā”.

311. Attiecīgi nav noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums.

312. Ņemot vērā šo secinājumu, nav nepieciešams vērtēt Valdības iebildumu par [iespēju] neizsmelšanu saistībā ar iesniedzēju Brožík un Dubský sūdzībām saskaņā ar 8. pantu (skatīt 169. un 170. rindkopu).

IV. IESPĒJAMĀS KONVENCIJAS 9. PANTA PĀRKĀPUMS

313. Iesniedzēji Vavříčka, Novotná un Hornych sūdzējās arī par to, ka Vavříčka kungam uzliktais naudas sods un Novotná kundzes un Hornych kunga neuzņemšana pirmskolā pārkāpa viņu tiesības saskaņā ar Konvencijas 9. pantu, kurā ir noteikts:

“1. Ikvienam cilvēkam ir tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību; šīs tiesības ietver arī brīvību mainīt savu reliģisko pārliecību vai ticību un nodoties savai reliģijai vai ticībai, kā vienatnē tā kopā ar citiem, piekopjot kultu, izpildot reliģiskas vai rituālas ceremonijas un sludinot mācību.

2. Brīvība nodoties savai reliģijai vai ticībai var tikt ierobežota tikai likumā paredzētajā kārtībā tai apmērā, kas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību, saglabātu sabiedrisko kārtību, aizsargātu veselību vai morāli, vai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības.”

A. Pušu apgalvojumi

1. Valdība

314. Valdība uzskatīja, ka sūdzības, pamatojoties uz 9. pantu, ir pēc būtības to sūdzību, kas pamatotas ar 8. pantu, atkārtojums un ka tās var vērtēt tikai saskaņā ar šo tiesību normu. Kas attiecas uz 9. pantu, tika apgalvots, ka tās bija *ratione materiae* neatbilstošas šai normai vai jebkurā gadījumā acīmredzami nepamatotas, jo nebija nekādas iejaukšanās iesniedzēju tiesībās, kas paredzētas 9. pantā.

315. Personiskie viedokļi par obligāto vakcināciju, pamatojoties tikai uz pilnībā subjektīviem vērtējumiem par tās nepieciešamību un piemērotību, nav “ticība” Konvencijas 9. panta izpratnē. Šīs normas mērķis būtībā ir aizsargāt reliģijas var teorijas par filozofiskām vai ideoloģiskām universālām vērtībām. Tā kā iesniedzēju paustajiem viedokļi nav specifiski un nav pamatoti, tas nav koherents viedoklis par fundamentālu problēmu un līdz ar to nav personiskās ticības izpausme Konvencijas 9. panta izpratnē.

316. Valdība paskaidroja, ka pašreizējā judikatūrā nav skaidru robežlīniju, kādus uzskatus uzskatīt vai neuzskatīt par “reliģiju vai ticību” Konvencijas 9. panta 2. punkta izpratnē. Pat ja šī norma principā attiektos uz tādu situāciju, kāda veidojas šajā lietā, pamatojoties uz konkrētiem faktiem, nav notikusi iejaukšanās iesniedzēju tiesībās, kas tiek aizsargātas ar [šo normu]. Tas ir tāpēc, ka, kā to jau bija konstatējušas nacionālās tiesas, iesniedzēji nav pamatojuši savus iebildumus pret vakcinācijas pienākumu,

sniedzot būtiskus un pietiekamus iemeslus. Turklāt iesniedzēju Vavřička un Novotná uzskati nav bijuši konsekventi un tāpēc nav bijuši pārliecinoši. Vavřička kungs bija piekritis savu bērnu vakcinēšanai pret dažām slimībām. Tas pats attiecās uz Novotná. Kundzi

317. Turklāt, lai gan Hornych kungs bija Tiesai apgalvojis, ka viņa gadījumā bija medicīnisku kontraindikāciju vakcinācijai, savu sūdzību formulējumā viņš norādīja uz savu vecāku filozofisko pārliecību. Taču viņa argumentācija nacionālā līmenī bija bijusi saistīta tieši ar veselību. Līdz ar to viņa sūdzība Tiesai bija nepieņemama, jo nebija izsmeltas vietējās tiesību aizsardzības iespējas vai arī tā bija acīmredzami nepamatota.

318. Papildus tam, ciktāl iesniedzēja Novotná savā sūdzībā par 9.pantu balstījās savu vecāku uzskatos un pārliecībā, šāda sūdzība *ratione personae* neatbilda šai tiesību normai. Turklāt, ņemot vērā viņu vecumu un brieduma pakāpi attiecīgajā laikā, nedz viņai, nedz iesniedzējam Hornych nevarēja būt nekādu viedokļu par pietiekamas neapstrīdamības, nopietnības, saskaņotības un nozīmīguma tēmu, lai tas iekļautos 9.panta tvērumā.

319. Pasākumi, par kuriem iesniegta sūdzība, bija tāda vispārēja un neitrāli formulēta tiesību akta rezultāts, kas piemērojams visām personām neatkarīgi no viņu uzskatiem, apziņas vai ticības. Saskaņā ar Konvencijas judikatūru šādi tiesību akti principā nevar iejaukties tiesībās, kas aizsargātas saskaņā ar 9.pantu.

320. Turklāt Valdības iebildums saskaņā ar Konvencijas 35.panta 3.punkta b) apakšpunktu saistībā ar Vavřička kunga iesniegumu (skatīt 161.rindkopu) attiecās arī uz viņa sūdzību par 9.pantu.

2. Iesniedzēji

321. Iesniedzējs Vavřička norādīja, ka viņa galvenā motivācija bija aizsargāt savu bērnu veselību. Būdam pārliecināts, ka vakcinācija rada kaitējumu veselībai, viņa pārliecība viņam neļāva atļaut bērnu vakcinēt.

322. Iesniedzēji Novotná un Hornych atsaucās uz tiesībām īstenot vecāku aprūpi atbilstoši vecāku pārliecībai. Pamatojoties uz to, viņu vecākiem bija viedokļi, kas aizsargāti saskaņā ar Konvencijas 9.pantu, jo attiecīgajā laikā, ņemot vērā viņu vecumu, iesniedzējiem pašiem nevarēja būt nekādas saprātīgas attieksm pret vakcināciju.

323. Kas attiecas uz 9.pantā balstīto viedokļu konsekvenci, iesniedzēji apgalvoja, ka saskaņā ar Konstitucionālās tiesas judikatūru ir būtiski, lai viedokļi būtu nemainīgi visa attiecīgā procesa laikā. Tomēr šo viedokļu attīstība pirms vai pēc šī procesa neliedz piemērot “sekulārā pārliecībā balstītu iebildumu”, kā to noteikusi Konstitucionālā tiesa.

324. Visbeidzot, Vavřička kunga atbilde uz Valdības iebildumu, kas balstīts Konvencijas 35.panta 3.punkta b) apakšpunktā, attiecās arī uz viņa sūdzību, pamatojoties uz 9.pantu (skatīt 162.rindkopa).

B. Trešo pušu paskaidrojumi

1. Francijas valdība

325. Francijas valdība aicināja Tiesu apstiprināt pastāvošo judikatūru, ka neitrāls likumā noteikts pienākums, kas attiecināms uz ikvienu neatkarīgi no viņu uzskatiem, pārliecības vai ticības principā nevar būt iejaukšanās tiesībās, kas aizsargātas ar 9.pantu. Taču pat ja šo pienākumu uzskatītu par iejaukšanos, jau iepriekš minēto iemeslu dēļ tā būtu jāpieņem kā atbilstoša šīs tiesību normas prasībām.

2. Vācijas valdība

326. Vācijas valdība uzskatīja, ka var apšaubīt, vai obligātā vakcinācija vai pasākumi tās izpildei ir iejaukšanās tiesībās, kas aizsargātas ar 9.pantu. Ne visi viedokļi vai pārliecība ir ticība, kas aizsargāta ar šo tiesību normu, un pret vakcināciju iebildušas personas nostāja lielākoties neatbilda neapstrīdamības, nopietnības, saskaņotības un nozīmīguma kritērijiem tās piemērošanai.

3. *Europea Centre for Law and Justice – Eiropas Tiesību un taisnīguma centrs*

327. Trešā persona apstrīdēja Komisijas pieņemto premisi lietā *Boffa un citi* (citēts iepriekš) attiecībā uz Konvencijas 9.panta attiecināmību uz personas iemeslu iebilst pret neitrālu likumā noteiktu pienākumu, kas attiecināms uz ikvienu, un ierosināja atšķirīgu pieeju. ECLJ skatījumā norādītās pārliecības un arī tajā balstītā iebilduma kvalitāte būtu jāvērtē, lai noteiktu, kuri iebildumi demokrātiskā sabiedrība ir jārespektē un kuri ir tikai personīga pārliecība, kas drīzāk iekļautos Konvencijas 8.panta tvērumā. Nosakot pārliecības kvalitāti, uzdodamie jautājumi ir: Vai tā ir “patiesa”, vai (atkarībā no terminoloģijas) tā atbilst “dziļai un patiesai reliģiskai vai citai ticībai”? Vai var noteikt pārliecības saturu un vai tas ir būtisks? Vai pārliecība ir pēc rakstura reliģiska, vai tā attiecas uz zināmu reliģiju? Ja pārliecība nav reliģiska rakstura, vai tā ir respektējama demokrātiskā sabiedrībā, un vai tā neaizskar cilvēka cieņu? Kas attiecas uz iebilduma kvalitāti, trešā puse apgalvoja, ka tai pašai par sevi ir jābūt tādai pārliecībai, kam piemīt pietiekama neapstrīdamība, nopietnība, saskaņotība un nozīmīgums, lai uz to varētu attiecināt 9.pantā paredzētās garantijas. Šajā normā paredzētā aizsardzība nav attiecināma uz iebildumu, kas balstīts tikai uz pārejošiem vai oportunistiskiem pamatiem. Iebilduma iesniedzējam ir jābūt konsekventam, un iebildumam ir jābūt pamatotam ar nopietnu un nepārvaramu konfliktu starp pienākumu, pret kuru iebilst, un iebilduma iesniedzēja apziņu vai pārliecību, un tas nevar balstīties personiska labuma vai ērtības iemeslos, bet gan tam jābalstās patiesā reliģiskā pārliecībā. Kas attiecas uz morālu pārliecību, kas ir atšķirīga no reliģiskas pārliecības,

respekts, ko tā pelna, ir tiešāk atkarīgs no pārliecības rakstura, jo iebildumi, kas balstīti morālā pārliecībā, apšaubā, vai rīkojums, pret kuru iebilst, ir taisnīgs kā tāds, bet iebildumi, kas balstīti reliģiskā pārliecībā, vienkārši pārbauda sabiedrības iecietību. Iebildumi, kas balstīti morālā pārliecībā, ir jāvērtē ļoti uzmanīgi, jo, ja sabiedrība to pieņem, ar tiem iebilduma iesniedzējam tiek piešķirta imunitāte gan pret pienākumu, pret ko ir iebildums, gan pret sankcijām par tā neizpildi. Sabiedrība ir atzinusi šādu morālu iebildumu legimitāti tikai ļoti retos gadījumos, parasti situācijās, kad tika izrādīta iecietība pret ļaunumu, jo to uzskatīja par nepieciešamu vai nenovēršamu, piemēram, karu, abortu vai prostitūciju.

328. Lai noteiktu, vai morāla rakstura apziņā balstīts iebildums ir patiesi balstīts morālā pārliecībā un nepieciešamībā nodrošināt taisnīgumu, ir jāpiemēro četri kritēriji: iebilduma mērķim ir jābūt panākt taisnīguma un labā respektēšanu; noteikumam, pret kuru iebilst, ir jābūt atkāpei no pamata tiesībām vai principa; ir jābūt iespējamam vispārināt iebildumu tā, lai tas būtu pieejams ikvienam; un iebildumam ir jāattiecas uz ētiski sensitīvu jautājumu.

329. Ja atteikums ir motivēts ar īstu ticību 9.panta izpratnē un kā tāds pelna sabiedrības respektu, bet netiek atzīts par prasību pēc taisnīguma, sankcijas pastāvēšana pati par sevi nav 9.panta pārkāpums. Tad ir jāvērtē konkrētajā gadījumā piemērotās sankcijas nepieciešamība, un šis vērtējums neatšķiras no vērtējuma, kas veikts saskaņā ar 8.pantu. Atšķirība starp abām normām ir fakts, ka ar 9.pantu aizsargā personīgo apziņu, kas ir saistīta ar uztveri par taisnīgo un labo, bet ar 8.pantu ir aizsargāta tikai "personas autonomija", kas ir neatkarīga no tās.

C. Tiesas vērtējums

330. Visi trīs iesniedzēji atsauca uz 9.pantā paredzēto aizsardzību savai kritiskajai nostājai pret vakcināciju. Nevienam no viņiem nav norādījis, ka viņu nostāja šajā jautājumā ir saistīta ar ticību. Tāpēc jautājums nav par viņu ticības brīvību, bet gan domas un pārliecības brīvību.

331. Tiesa iepriekš nav vērtējusi 9.panta attiecināmību uz šādu konkrētu pārliecību. To īsumā ir aplūkojusi Komisija lietā *Boffa un citi* (citēts iepriekš). Savā lēmumā, ciktāl tas attiecināms, Komisija apgalvoja, ka, aizsargājot personīgās ticības jomu, ar 9.pantu ne vienmēr tiek garantētas tiesības uzvesties sabiedriskā sfērā tā, kā nosaka šāda ticība, un atzīmēja, ka termins "nodoties" neaptver katru un ikvienu darbību, ko pamato vai ietekmē ticība. Tā arī atzīmēja, ka pienākums būt vakcinētam, kā tas noteikts attiecīgajā tiesību aktā šajā lietā, attiecas uz ikvienu neatkarīgi no reliģiskās vai personiskās pārliecības. Līdz ar to tā uzskatīja, ka nav bijusi iejaukšanās brīvībā, kas aizsargāta ar Konvencijas 9.pantu.

332. Tiesa uzskata par atbilstošu savā argumentācijā atsaukties uz lietu *Bayatyan pret Armēniju* ([LP], Nr.23459/03, § 110, ECHR 2011, ar turpmākām atsaucēm), kurā tā vērtēja 9.panta piemērojamību iesniedzēja

pārlicībā balstītam atteikumam veikt militāro dienestu reliģiska pamatojuma dēļ. Tiesa atzina, ka “iebildumi pret militāro dienestu, ja tie ir balstīti nopietnā un nepārvaramā konfliktā starp pienākumu dienēt armijā un personas pārlicību vai dziļu un patiesu reliģisko vai citu ticību, ir pārlicība vai ticība, kas ir pietiekami neapstrīdama, nopietna, saskaņota un nozīmīga, lai piemērotu 9.pantā paredzētās garantijas”. Tiek arī norādīts, ka tas, vai un kādā mērā šāds iebildums iekļaujas 9.panta tvērumā, ir jāvērtē, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus (*ibid.*).

333.Tiesa norāda arī uz savu argumentāciju lietā *Pretty pret Apvienoto Karalisti* (Nr.2346/02, §§ 82-3, ECHR 2002-III), kur tā neapšaubīja šī iesniedzēja viedokļu stingrību attiecībā pret asistētu pašnāvību, bet saskaņāja, ka ne visi viedokļi vai pārlicības vienmēr ir ticība tādā izpratnē, kādā tā aizsargāta ar 9.pantu.

334.Attiecībā uz iesniedzēju Vavřička Tiesa atzīmē, ka savā pirmajā nolēmumā šajā lietā Konstitucionālā tiesa atzina, ka ir jābūt iespējai izņēmuma kārtā atteikties no naudas soda uzlikšanas par vakcinācijas pienākuma neizpildi, ja konkrētajos apstākļos fundamentāli nepieciešams ievērot personas autonomiju. Tā uzsvēra personas attiecīgo pretenziju konsekvences un ticamības nozīmīgumu un atzīmēja konsekvences trūkumu no Vavřička kunga puses procesā līdz attiecīgajam brīdim, jo tajā tiesā viņš bija paskaidrojis, ka viņa iebildums pret vakcināciju bija saistīts galvenokārt ar veselību; filozofiski un reliģiski aspekti bija sekundāri (skatīt 29.rindkopu). Sekojošā procesā AAT konstatēja, ka pārlicības iemesls, ko bija norādījis Vavřička kungs, bija izvirzīts tikai vēlīnā stadijā, un ka viņš nebija sniedzis nekādus konkrētus argumentus par savu ticību un intensitāti, ar kādu tajā iejaucās vakcinācija.

335.Iesniedzējs sūdzējās, ka viņa pārlicība tikusi novērtēta negatīvi saskaņā ar standartu, kas izstrādāts tikai nacionālā procesa vēlīnā stadijā. Tiesa tieši pretēji uzskata, ka nacionālo tiesu pieeja bija pamatota un atbilstoša tai 9.panta interpretācijai, kas ir izklāstīta iepriekš. Ņemot vērā secinājumus, pie kādiem šajā sakarā nonāca nacionālās tiesas, un ievērojot, ka iesniedzējs nav precizējis vai pamatojis savu sūdzību saskaņā ar 9.pantu šajā procesā, Tiesa konstatē, ka viņa kritiskais viedoklis par vakcināciju nav tāds, kas būtu pietiekami neapstrīdama, nopietna, saskaņota un nozīmīga pārlicība vai ticība, lai uz to attiecinātu 9. pantā paredzētās garantijas.

336.Tas pats *a fortiori* attiecas uz iesniedzēju Novotná un Hornych sūdzībām, kur neviens no viņiem nav iesniedzis šādus argumentus nacionālajās tiesvedībās (skatīt 37., 45. un 46.rindkopa).

337.Tāpēc Tiesa konstatē, ka šīs sūdzības ir *ratione materiae* neatbilstošas Konvencijas 9.pantam 35.panta 3.punkta a) apakšpunkta izpratnē un ir noraidāmas saskaņā ar 35.panta 4.punktu.

338.Pamatojoties uz šo konstatējumu, nav nepieciešams vērtēt citus Valdības iebildumus par nepieņemamību.

V. IESPĒJAMĀIS KONVENCIJAS 1. PROTOKOLA 2. PANTA PĀRKĀPUMS

A. Pušu apgalvojumi

339. Iesniedzēji-bērni arī sūdzējās, ka atteikums uzņemt pirm skolā bija pretrunā ar viņu tiesībām saskaņā ar 1. protokola 2. pantu.

340. Valdība norādīja, ka sūdzības ir jāvērtē, pamatojoties uz šī panta pirmo teikumu. Ciktāl iesniedzēju sūdzība attiecas uz netiešām sekām attiecībā uz viņu vecākiem, šādas sūdzības nav *ratione personae* atbilstošas šai tiesību normai. Turklāt un jebkurā gadījumā sūdzības nav *ratione materiae* atbilstošas, jo 2. pants neattiecas uz pirmsskolas izglītību. Papildus tam, attiecībā uz sūdzību, ko iesnieguši iesniedzēji Brožík un Dubský, uz to attiecas arī Valdības iebildums par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēģināšanu (skatīt 165. rindkopu).

341. Iesniedzēju Brožík un Dubský atbildes uz šo iebildumu ir norādītas iepriekš (skatīt 166. rindkopu iepriekš). Izņemot šo, visi iesniedzēji tikai atkārtoja savas sūdzības, īpaši norādot uz 2015. gada 27. janvāra konstitucionālo spriedumu, atzīstot, ka tiesības uz izglītību Pamattiesību un pamatbrīvību hartas 33. panta nozīmē attiecas uz visiem izglītības veidiem un līmeņiem, tostarp pirmsskolas izglītību (skatīt 62. rindkopu).

B. Trešo pušu paskaidrojumi

342. Vācijas valdība atzīmēja, ka nevakcinētu bērnu izslēgšana no pirm skolām varētu būt iejaukšanās viņu tiesībās uz izglītību, lai gan no attiecīgās judikatūras nav skaidrs, ka 1. protokola 2. pants attiecas uz šo izglītības līmeni. Pat ja šo tiesību normu atzītu par piemērojamu, tad, novērtējot ierobežojuma samērīgumu, ir jāņem vērā zems izglītības līmenis.

343. Slovākijas valdība norādīja, ka tiesības uz izglītību nav absolūtas, un argumentēja, ka esošajā Konvencijas judikatūrā nav īpaši atzīta to attiecināšana uz pirmsskolas iestādēm, piemēram, bērnudārziem.

344. Francijas valdība norādīja, ka nevakcinēta bērna neuzņemšana skolā ir pamatots izglītību tiesību ierobežojums.

C. Tiesas vērtējums

345. Ņemot vērā sava vērtējuma tvērumu un konstatējumus par iesniedzēju-bērnu sūdzībām saskaņā ar Konvencijas 8. pantu, Tiesa konstatē, ka nav nepieciešams atsevišķi vērtēt viņu iesniegumus saskaņā ar 1. protokola 2. pantu.

VI. CITI IESPĒJAMI KONVENCIJAS PĀRKĀPUMI

346. Visbeidzot, daži iesniedzēji sūdzējās arī par Konvencijas 2., 6., 13. un 14.panta pārkāpumiem.

347. Taču, ņemot vērā visus tās rīcībā esošos materiālus un to, ciktāl jautājumi, par kuriem iesniegta sūdzība, ir tās kompetencē, Tiesa konstatē, ka tajos neatklājas Konvencijā un tās Protokolos paredzēto tiesību un brīvību pārkāpums.

Attiecīgi iesniegumi pārējā daļā ir acīmredzami nepamatoti un ir noraidāmi saskaņā ar Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunktu un 4. punktu.

ŠO IEMESLU DĒĻ, TIESA

1. *Nolemj* apvienot iesniegumus;
2. *Nolemj*, vienbalsīgi, pievienot Valdības iebildumu par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu attiecībā uz iesniedzēju Brožík un Dubský sūdzību par Konvencijas 8.pantu izskatīšanai pēc būtības;
3. *Atzīst*, vienbalsīgi, sūdzības par Konvencijas 8.pantu par pieņemamām;
4. *Atzīst*, ar balsu vairākumu, sūdzības par Konvencijas 9.pantu par nepieņemamām;
5. *Atzīst*, vienbalsīgi, sūdzības par Konvencijas 2., 6., 13. un 14.pantu par nepieņemamām;
6. *Nolemj*, ar sešpadsmit balsīm pret vienu, ka nav noticis Konvencijas 8.panta pārkāpums, un *konstatē*, ka attiecīgi Valdības iebildums par vietējo tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu saistībā ar iesniedzēju Brožík un Dubský sūdzībām par 8.pantu kļūst nenozīmīgs un kā tāds nav turpmāk vērtējams;
7. *Nolemj*, ar sešpadsmit balsīm pret vienu,, ka nav nepieciešams atsevišķi izskatīt iesniedzēju-bērnu iesniegumus par 1.protokola 2.pantu.

Sastādīts angļu un franču valodā un paziņots atklātā tiesas sēdē Cilvēktiesību ēkā Strasbūrā 2021.gada 8.aprīlī.

Johan Callewaert
Sekretāra vietnieks

Robert Spano
Priekšsēdētājs

LIETA VAVĀRĪĀKA UN CITI pret ĀEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS

Saskaņā ar Konvencijas 45.panta 2.punktu un Tiesas Reglamenta 74.panta 2.punktu šim spriedumam ir pievienoti šādi atsevišķie viedokļi:

- (a) Tiesneša Lemmens daļēji piekrītošais un daļēji nepiekrītošais viedoklis;
- (b) Tiesneša Wojtyczek nepiekrītošais viedoklis.

R.S.
J.C.

TIESNEŠA LEMMENS DAĻĒJI IEKRĪTOŠAIS UN DAĻĒJI NEPIEKRĪTOŠAIS VIEDOKĻIS

1. Es pilnībā piekrītu Tiesas lēmumiem, izņemot attiecībā uz sūdzību par 1.protokola 2.pantu.

Šajā atsevišķajā viedoklī es vēlos īsumā uzsvērt vienu sprieduma elementu, kam es piekrītu, un arī paskaidrot, kāpēc es nepiekrītu iepriekš norādītajam punktam.

I. SOCIĀLĀ SOLIDARITĀTE

2. Kas attiecas uz galveno jautājumu šajā lietā, proti, vai vakcinācijas pienākums ir atbilstošs Konvencijas 8.pantam, es vēlos uzsvērt Tiesas atsaucē uz sociālās solidaritātes vērtību nozīmīgumu (skatīt sprieduma 279.rindkopu, skatīt arī 306.rindkopu).

Lai gan attiecīgajā sabiedrība ikvienam ir pamattiesības, un tas ir fakts, kas valstij jārespektē, personas nedzīvo izolēti. Saskaņā ar lietu būtību tās ir šīs sabiedrības locekļi. Dzīve sabiedrība (“dzīvošana kopā”) liek katram sabiedrības loceklim ievērot noteiktas minimālās prasības (skatīt *S.A.S. pret Franciju* [LP], Nr.43835/11, § 121, ECHR 2014 (izvilkumi)).

Viena no šīm prasībām ir citu sabiedrības locekļu cilvēktiesību ievērošana.

Kā tas skaidri norādīts spriedumā, vakcinācijas pienākums ir viens no veidiem, kādā iestādes izvēlas izpildīt savu pozitīvo pienākumu aizsargāt tiesības uz veselību. Lai gan tiesības uz veselību kā tādas nav aizsargātas ar Konvenciju, tās ir pamattiesības.

Tiesa jau sen ir atzinusi, ka demokrātiskās sabiedrībās var būt nepieciešams noteikt ierobežojumus personas brīvībai, lai salāgotu dažādu personu un grupu intereses un nodrošinātu, ka tiek ievērotas ikviena tiesības (pārfrāzējot *Kokkinakis pret Grieķiju*, 1993.gada 25.maijs, § 33, A sērijas Nr.260-A). Ierobežojumi nevis ierobežojumu dēļ, bet lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas ikviena tiesības. Šis spriedums atbilst šim viedoklim: ierobežojumu, kas izpaužas kā vakcinācijas pienākums, var noteikt iesniedzēja tiesībām uz fizisko neaizskaramību, lai “aizsargātu visu sabiedrības locekļu veselību, īpaši to, kas ir sevišķi neaizsargāti pret noteiktām slimībām, veselību” (skatīt sprieduma 279.rindkopu).

Ar spriedumu tiek sūtīta ziņa, ka papildus pamattiesībām ir arī pamatpienākumi un atbildība (skatīt Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 2011.gada 25.novembra Rezolūciju Nr.1845(2011) par pamattiesībām un atbildību, kas citēta sprieduma 143.rindkopā).

II. NEVAKCINĒTU BĒRNU IZSLĒGŠANA NO PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS

3. Es ar nožēlu atzīmēju, ka vairākums neuzskatīja par nepieciešamu vērtēt sūdzību par 1.protokola 2.pantu (skatīt sprieduma 345.rindkopu). Šī sūdzība rosina dažādus jautājumus.

Sākotnējais jautājums ir, vai 1.protokola 2.pants attiecas uz pirmsskolas izglītību (skatīt sprieduma 340., 342. un 343. rindkopu).

Citam jautājumam, kas, šķiet, ir galvenais, Tiesa pieskaras, vērtējot sūdzību par 8.pantu. Šeit Tiesa atzīst, ka iesniedzēju-bērnu izslēgšana no pirmsskolas nozīmēja, ka šie mazie bērni zaudēja svarīgu iespēju personības attīstībai un svarīgu sociālo un mācību prasmju apguves sākšanai formālā pedagoģiskajā vidē (skatīt sprieduma 306.rindkopa). Turpinājumā Tiesa norāda, ka šiem bērniem “nebija liegtas visas personības, sociālās un intelektuālās attīstības iespējas, lai gan tas bija saistīts ar papildu un, iespējams, būtiskām pūlēm un izdevumiem no viņu vecāku puses”, kā arī uz faktu, ka “ietekme uz iesniedzējiem-bērniem bija ierobežota laikā” (skatīt sprieduma 307.rindkopu). Lai gan var šķist, ka pēdējie apgalvojumi norāda, ka sūdzībai par 1.protokola 2.pantu nav izredžu, šāds secinājums nav nepārprotams, ja tā nav skaidri noteikts.

Visbeidzot, vēl viens iespējams jautājums par 1.protokola 2.pantu ir par to, kādā mērā bērniem būtu jācieš no sekām, ko rada vecāku atteikums viņus vakcinēt.

Es būtu labāk izvēlēties visus šos jautājumus pienācīgi un atsevišķi izvērtēt.

TIESNEŠA WOJTYCZEK NEPIEKRĪTOŠAIS VIEDOKĻIS

1. Es piekrītu vispārīgajam viedoklim, ka Konvencija neizslēdz iespēju ieviest pienākumu vakcinēties pret noteiktām slimībām apvienojumā ar izņēmumiem, kas balstīti iebildumā, kas pamatots ar pārliecību. Objektīvi raugoties, ir spēcīgi argumenti par labu šādai sistēmai, un tie var pamatot šādu iejaukšanos, piemērojot pat ļoti augstos pārbaudes standartus, kas noteikti 8.pantā. Vienlaikus es uzskatu, ka konkrētie argumenti, ko izteica atbildētāja Valdība un kuros balstījās vairākums šajā lietā, lai pamatotu, ka obligātā vakcinācija kopumā un iejaukšanās iesniedzēju tiesībās atbilst Konvencijai, nav pietiekami. Turklāt spriedums rada būtiskus procesuālā taisnīguma jautājumus.

I. PROCESUĀLIE JAUTĀJUMI

A. Sākotnējās piezīmes

4. Taisnīgam procesam ir nepieciešami juridiskas normas, kas ir noteiktas pietiekami precīzi, lai atļautu pusēm izvēlēties savas argumentācijas stratēģijas. Lai gan procesā iesaistītajām pusēm ir jādemonstrē pienācīga centība un procesuālā piesardzība, tās nevar balstīties principā, kas liek tām paredzēt un rēķināties ar visnelabvēlīgākajiem procesuālajiem lēmumiem (“vienmēr gaidīt sliktāko”). Šajā lietā šajā kontekstā rodas vismaz trīs problēmas. Pirmā ir saistīta ar procesa mērķi un Tiesas lomu. Otrā attiecas uz pierādīšanas un argumentācijas nastu un standartu. Trešā attiecas uz faktu nodibināšanu, pamatojoties uz to, ka puses tos atzīst klusējot.

B. Tiesas loma

5. Pirmais un pamata jautājums par jebkuru tiesvedības procesu attiecas uz tā nolūku un tiesas iestādes lomu. Vai procesam Tiesā jābūt balstītam uz materiālās (substantīvās) patiesības principu un iespēju tiesnesim rīkoties *proprio motu*, vai tam jābūt balstītam tikai formālās patiesības principos un pušu rīcībā? Vai būtu jākombinē elementi no šīm divām sistēmām? (Padziļinātu šī jautājuma analīzi skatīt K. Wojtyczek: “La procédure devant la Cour européenne des droits de l’homme – principaux dilemmes” izdevumā: O. Dubos (ed.), *Mélanges en l’honneur de Bernard Pacteau, Cinquante ans de contentieux publics*, s.l., Mare et Martin 2018.)

Konvencijas 38.pantā nav sniegta skaidra atbilde uz šo jautājumu, taču dotas pilnvaras Tiesai, “ja tas nepieciešams”, “veikt izmeklēšanu”. Tāpēc Tiesa noteiktos apstākļos var rīkoties *proprio motu*, veicot “izmeklēšanu”, lai noskaidrotu atbilstošos faktus. Acīmredzot tai ir jācenšas noskaidrot materiālā patiesība. Esošajā judikatūrā nav sniegts plašs skaidrojums par 38.panta precīzu nozīmi attiecībā uz Tiesas lomu. Daudzās lietās Tiesas

argumentācijā ir norādīts, ka Tiesa var balstīties uz pierādījumiem, kas sniegti *proprio motu*, un minēts, ka tās loma ir noskaidrot materiālo patiesību (skatīt, piemēram: *Īrija pret Apvienot Karalisti*, 1978.gada 18.janvāris, § 160, A sērijas Nr.25; *McCann un citi pret Apvienoto Karalisti*, 1995.gada 27.septembris, § 173, A sērijas Nr.324; *Andronicou un Constantinou pret Kipru*, 1997.gada 9.oktobris, § 174, *Ziņojumi par spriedumiem un lēmumiem 1997-VI*; *Osman pret Apvienoto Karalisti*, 1998.gada 28.oktobris, § 114, *Ziņojumi 1998-VIII*; *Tahsin Acar pret Turciju* [LP], Nr.26307/95, § 210, ECHR 2004-III; *N. pret Somiju*, Nr.38885/02, § 160, 2005.gada 26.jūlijs; *Catan un citi pret Moldovas Republiku un Krieviju* [GLP], Nr.43370/04 un 2 citas, § 116, ECHR 2012 (izvilkumi); *Hirsi Jamaa un citi pret Itāliju* [LP], Nr.27765/09, § 116, ECHR 2012; *J.K. un citi pret Zviedriju*, Nr.59166/12, § 90, 2015.gada 4.jūnijs; un *Guðmundur Andri Ástráðsson pret Īslandi* [LP], Nr.26374/18, § 257, 2020.gada 1.decembris). Saskaņā ar šādu pieeju lietas iznākumam nebūtu jābūt atkarīgam no argumentācijas kvalitātes.

Citās lietās Tiesa ir balstījusies tikai pušu paskaidrojumos un, šādi rīkojoties, norāda, ka tā atturas rīkoties *proprio motu* (skatīt, piemēram, *Turek pret Slovākiju*, Nr.57986/00, § 99, ECHR 2006-II (izvilkumi), *Peev pret Bulgāriju*, Nr.64209/01, § 62, 2007.gada 26.jūlijs; *Starokadomskiy pret Krieviju*, Nr.42239/02, § 83, 2008.gada 31.jūlijs; *Gubkin pret Krieviju*, Nr.36941/02, § 155, 2009.gada 23.aprīlis; *Oliari un citi pret Itāliju*, Nr.18766/11 un 36030/11, § 185, 2015.gada 21.jūlijs; *Ibrahimov un citi pret Azerbaidžānu*, Nr.69234/11 un 2 citas, § 80, 2016.gada 11.februāris; *Mozzer pret Moldovas Republiku un Krieviju* [LP], Nr.11138/10, §§ 193-199, 2016.gada 23.februāris; *Biržietis pret Lietuvu*, Nr.49304/09, § 58, 2016.gada 14.jūnijs; *Kryževičius pret Lietuvu*, Nr.67816/14, §§ 67-70, 2018.gada 11.decembris; *P.T. pret Moldovas Republiku*, Nr.1122/12, §§ 29-33, 2020.gada 26.maijs; un *Yunusova un Yunusov pret Azerbaidžānu (Nr.2)*, Nr.68817/14, §§ 152-159, 2020.gada 16.jūlijs). Saskaņā ar šo pieeju lietas iznākums var būt atkarīgs no pušu argumentācijas kvalitātes (skatīt manu atsevišķo viedokli, kas pievienots iepriekš citētajam *Biržietis* spriedumam, jo īpaši 2.rindkopu).

Visaptverošā prezumpciju sistēma, kas izstrādāta Tiesas judikatūrā, liecina, ka Tiesa balstās tikai formālajā patiesībā un pušu rīcībā. Līdzīgi uz šo secinājumu norāda arī tas, ka Tiesa parasti pieņem kā nodibinātus tos faktus apgalvojumus, ko izteikusi viena puse un nav atspēkojusi otra puse (par faktus apgalvojumiem, ko neapstrīd Valdība, skatīt, piemēram: *Kudla pret Poliju* [LP], Nr.30210/96, §§ 95-97, ECHR 2000-XI; *Scozzari un Giunta pret Itāliju* [LP], Nr.39221/98 un 41963/98, § 235, ECHR 2000-VIII; *Hermi pret Itāliju* [LP], Nr.18114/02, § 82, ECHR 2006-XII; *Catan un citi*, citēts iepriekš, § 142; *Mozzer*, citēts iepriekš, §§ 193-199; *Cirino un Renne pret Itāliju*, Nr.2539/13 un 4705/13, §§ 72, 75-77, 2017.gada 26.oktobris; *Černius un Rinkevičius pret Lietuvu*, Nr.73579/17 un 14620/18, § 70, 2020.gada 18. februāris; par faktus apgalvojumiem, ko iesniedzēji nav

apstrīdējuši, skatīt, piemēram: *Dimitras pret Grieķiju*, Nr.11946/11, § 46, 2018.gada 19.aprīlis; *Ilseher pret Vāciju* [LP], Nr.10211/12 un 27505/14, § 91, 2018.gada 4.decembris; *N.D. un N.T. pret Spāniju* [LP], Nr.8675/15 un 8697/15, §§ 225, 228, 2020.gada 13.februāris; *Bahaettin Uzan pret Turciju*, Nr.30836/07, §§ 53-55, 2020.gada 24.novembris; un *L.B. pret Ungāriju*, Nr.36345/16, § 57, 2021.gada 12.janvāris).

Atsevišķās lietās atsevišķi abu tipisko sistēmu elementi pastāv līdzās, lai gan to mijiedarbība nav izskaidrota (skatīt, piemēram, *Ilaşcu un citi pret Moldovu un Krieviju* [LP], Nr.48787/99, ECHR 2004-VII, §§ 13 un 18 par vienu pieeju un §§ 142 un 145 par otru).

Esošā judikatūra un tiesu prakse ir ļoti neskaidra un nenoteikta attiecībā uz Tiesas lomu un procesa mērķi (noskaidrot materiālo patiesību vai formālo patiesību). Lai gan jāatzīst, ka atbilde uz šo jautājumu atsevišķos gadījumos neietekmē to, kā puses argumentē, vai lietas iznākumu, daudzos citos gadījumos tā var būt būtiska pušu argumentācijas stratēģijai un noteicoša lietas iznākumam. Tāpēc ir steidzami nepieciešams paskaidrot šo jautājumu, lai nodrošinātu procesuālo taisnīgumu. Vienlaikus izvēle starp pieejamajām iespējām nav viegla, jo gan par, gan pret katru no tām ir spēcīgi argumenti. Iespējamais risinājums varētu būt sistēma, kas balstīta tikai formālajā patiesībā un pušu rīcībā kā vispārējā noteikumā ar atsevišķiem izņēmumiem, kas ļautu Tiesai rīkoties *proprio motu* ar mērķi noteikt materiālo patiesību. Šādi iespējami izņēmumi būtu jāreglamentē ar skaidri noteiktiem principiem. Jebkurā gadījumā spēles noteikumiem ir jābūt skaidriem un pusēm iepriekš zināmiem.

Konkrētajā lietā pierādījumi, kas manā skatījumā būtu nepieciešami, lai pierādītu, ka iejaukšanās, par kuru ir sūdzība, ir atbilstoša Konvencijai, pastāv, bet tos nav iesniegušas puses un nav arī *proprio motu* ieguvusi Tiesa. Taču es nevaru paļauties tikai uz savām zināšanām par šo jautājumu un zinātnisko informāciju, ko esmu ieguvis ar saviem līdzekļiem, lai aizpildītu nepilnības Tiesas apkopotajos materiālos (salīdzināt *Mehmet Ulusoy un citi pret Turciju*, Nr.54969/09, §§ 109-110, 2019.gada 25.jūnijs). Pusēm ir jābūt iespējai izteikt savu viedokli par visiem pierādījumiem neatkarīgi no tā, vai tos sniegusi otra puse, vai arī tie pievienoti *proprio motu*. Tā kā šī lieta attiecas uz vispārēju jautājumu, kas ir svarīgs visām 47 Augstajām Līgumslēdzējām pusēm, tās atrisinājumam nevajadzētu būt atkarīgam no pušu argumentācijas kvalitātes. Tādā lietā, kāda ir šī, ir būtiski iemesli balstīties materiālās patiesības principos un Tiesas tiesībās rīkoties *proprio motu*, un īpaši iecelt neatkarīgus ekspertus. Ja šādus soļus neveic, atlikusī iespēja, kas gan ir ļoti neapmierinoša, ir piemērot formālās patiesības principu un izlemt lietu, pamatojoties uz pušu iesniegtajiem paskaidrojumiem un pierādījumiem.

C. Pierādīšanas un argumentācijas nasta un standarts

4. Tiesa ir noteikusi šādas procesuālās prasības kā būtisku taisnīgas tiesas elementu (skatīt *Čepek pret Čehijas Republiku*, Nr.9815/10, § 48, 2013.gada 5.septembris, oriģinālais teksts franču valodā; ko apstiprina *Alexe pret Rumāniju*, Nr.66522/09, § 37, 2016.gada 3.maijs):

“Tiesām ir jāievēro īpaša rūpība, ja strīdā notiek negaidīts pavērsiens, īpaši, ja tas attiecas uz jautājumu, kas atstāts attiecīgās tiesas izšķiršanai. Saskaņā ar sacīkstes principu tiesas nedrīkst balstīt savus lēmumus faktā vai tiesību elementos, kas nav aplūkoti procesa laikā un kas nosaka tādu strīda iznākumu, kuru nevarēja paredzēt neviens no pusēm.”

Procesuālais taisnīgums ir atkarīgs no skaidriem principiem attiecībā uz pierādīšanas un argumentācijas nastu un standartu. Šie principi ir nenovēršami saistīti ar pārbaudes standartiem, ko piemēro konkrētos procesos. Paredzamība šajā sfērā ir būtiska, jo principi, kas raksturo pārbaudes standartus un piešķir pierādīšanas un argumentācijas nastu un nosaka tās standartus, būs tie, kurus puses ievēros, gatavojot savas argumentācijas stratēģijas. Šis jautājums ir svarīgs jebkurā procesā, bet tam ir īpaša nozīmē procesos, kas balstīti tikai formālās patiesības un pušu rīcības principos.

Pastāvošajā judikatūrā ir skaidri noteikts, ka strīdos par to, vai iejaukšanās tiesībās, kas paredzētas 8.pantā, atbilst Konvencijai, pierādīšanas un argumentācijas nastu uzņemas Valdība. Saskaņā ar šo judikatūru Valdībai ir jāpamato iejaukšanās, par kuru iesniegta sūdzība, sniedzot būtiskus un pietiekamus iemeslus (skatīt, piemēram, *K. un T. pret Somiju* [LP], Nr.25702/94, § 154, ECHR 2001-VII; *Kutzner pret Vāciju*, Nr.46544/99, § 65, ECHR 2002-I; *P., C. un S. pret Apvienoto Karalisti*, Nr.56547/00, § 114, ECHR 2002-VI; *S. un Marper pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr.30562/04 un 30566/04, § 101, ECHR 2008; *S.H. un citi pret Austriju* [LP], Nr. 7813/00, § 91, ECHR 2011; *Piechowicz pret Poliju*, Nr.20071/07, § 212, 2012.gada 17.aprīlis; *Hanzelkovi pret Čehijas Republiku*, Nr.43643/10, § 72, 2014.gada 11.decembris; *Parrillo pret Itāliju* [LP], Nr.46470/11, § 168, ECHR 2015; *Zaiņ pret Rumāniju*, Nr.44958/05, § 50, 2015.gada 24.marts; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko un citi pret Bosniju un Hercegovinu* [LP], Nr.17224/11, §§ 89, 121, 2017.gada 27.jūnijs; un *Pavel Shishkov pret Krieviju*, Nr.78754/13, §§ 95, 97, 2021.gada 2.marts). Šī judikatūra rada pušu leģitīmas procesuālās gaidas. Iesniedzējiem, kas ierosina lietas par 8. pantu, ir spēcīga leģitīma paļaušanās, ka Tiesa arī turpmāk uzliks attiecīgās iejaukšanās pamatošanas nastu atbildētājam Valdībai. Paļaujoties uz šīm gaidām, iesniedzēji var labā ticībā nolemt neargumentēt pret tās iejaukšanās pamatojumu, par kuru ir sūdzība. Šajā lietā Valdībai ir jāpierāda neatliekamā sociālā vajadzība un jāsniedz būtiski un pietiekami iemesli, kas pamato pienākumu vakcinēties pret katru un ikvienu no attiecīgajām slimībām.

Turklāt pastāvošā judikatūra norāda uz to, ka jebkuru iejaukšanos izvēles brīvībā neveikt medicīnisku iejaukšanos bez piekrišanas ir nepieciešams spēcīgi pamatot un ka valstīm piešķirtā rīcības brīvība ir šaura (skatīt 7.punktu turpmāk). Iesniedzēji šajā lietā būtu varējuši pamatoti sagaidīt, ka Tiesa turpinās piemērot šo standartu lietās, kas attiecas uz fizisko neaizskaramību. Ņemot vērā (i) relatīvi augsto sliekšni, lai pamatotu iejaukšanos brīvībā rīkoties ar savu ķermeni; un (ii) Valdības izvirzīto argumentu raksturu, iesniedzēji būtu varējuši uzskatīt, ka nav nepieciešams uz to atbildēt un sniegt papildu argumentāciju lietā.

Taču Tiesa noteica pārbaudes standartu, pamatojoties uz plašu rīcības brīvību (skatīt īpaši šī sprieduma 284., 285. un 310.rindkopu), ko pamato apšaubāmi argumenti, un apvienojumā ar izteiktu piekāpšanos nacionālo iestāžu izdarītajām izvēlēm (skatīt īpaši 285., 288., 289. un 306.rindkopu). Faktiski piemērotais pārbaudes standarts ir pat zemāks par norādīto. Manā skatījumā šī pieeja veido neparedzētu judikatūras virzienu, ietekmējot tiesvedību. Jebkurā gadījumā, pat pieņemot, ka piemērojamais pārbaudes standarts varētu būt apspriežams, būtu bijis nepieciešams puses iepriekš brīdināt par paredzamo izskatīšanas standartu un lūgt to viedokļus šajā jautājumā, tādējādi dodot tām iespēju iesniegt, ja tās uzskatītu to par nepieciešamu, papildu skaidrojumus pēc būtības saskaņā ar precīzāk noteikto pārbaudes standartu.

D. Pamats un faktu konstatējumu pamatojums

5. Kā norādīts iepriekš (skatīt 4.punktu), saskaņā ar iedibināto judikatūru Tiesa parasti uzskata par nodibinātiem faktus, kurus apgalvo viena puse un kuru konstatēšanu neapstrīd otra puse, pat ja faktu apgalvojumi nav pamatoti vai apstiprināti ar nekādiem pierādījumiem. Iespējams, puses pamatoti sagaidīja, ka to pašu principu piemēros šajā lietā, un būtu attiecīgi pielāgojušas savus pieteikumus.

Šajā kontekstā es atzīmēju, ka iesniedzēji ir izvirzījuši nozīmīgu skaitu faktu apgalvojumu, kas ir būtiski šajā lietā un ko Valdība nav apstrīdējusi. Iesniedzēji apgalvo, piemēram, ka pastāv neierobežota Veselības ministra rīcības brīvība, nosakot obligātās vakcinācijas tvērumu (skatīt Iesniedzēju paskaidrojumus, 5.-6.lpp.); nav analizēta nepieciešamība veikt obligātu vakcināciju pret katru aplūkoto slimību (*ibid.*, 45.lpp.); ka Valdība nav sniegusi dažādus pilsoņu pieprasītos dokumentus (*ibid.*, 7.-8.lpp.); ka atsevišķi konkrēti fakti norāda uz interešu konfliktiem PVO un ekspertu organizācijās, piemēram, ienākumi, ko atsevišķi eksperti saņem no farmācijas uzņēmumiem (*ibid.*, 4., 8.-11.lpp., pielikumi Nr.7 un 8); detalizēta informācija par atsevišķu vakcīnu efektivitāti (pielikums Nr.9).

Puses varēja sagaidīt, ka šādus neapstrīdētus apgalvojumus Tiesa uzskatīs par nodibinātiem. Taču tie neveido daļu no faktu konstatējumiem šajā lietā. Daži apgalvojumi, kas attiecas uz lēmumu pieņemšanas procesa integritāti, tika noraidīti kā nepamatoti (skatīt sprieduma 279.rindkopu), bet

citi tika vienkārši ignorēti. Var iebilst, ka Tiesa konstatēja, ka šie apgalvojumi nav būtiski, tomēr mani šāds iespējams arguments attiecībā uz dažiem no šiem apgalvojumiem nepārlicina.

Šajā kontekstā Tiesai vajadzētu paskaidrot jautājumu par faktu atzīšanu klusējot. Īpaši ir nepieciešams precīzi izskaidrot, saskaņā ar kādiem nosacījumiem Tiesa uzskata par konstatētiem vienas puses izteiktos apgalvojumus, ko nav apstrīdējusi otra puse. Skaidrība šajā ziņā pusēm ir būtiska.

II. SATURISKI JAUTĀJUMI PAR IEJAUKŠANĀS PAMATOTĪBU

A. Sākotnējās piezīmes

6. Lai novērtētu, vai iejaukšanās tiesībās ir atbilstoša Konvencijai, ir nepieciešams jo īpaši konstatēt piemērojamos pārbaudes standartus un attiecīgos faktu apstākļus, kā arī izsvērt pretrunīgās vērtības. Mani iebildumi īpaši attiecas uz: (i) vairākuma noteikto pārbaudes standartu; (ii) sprieduma faktu pamatiem; (iii) pieeju vērtību konflikta aplūkošanai; un (iv) nacionālajā līmenī notikušā lēmumu pieņemšanas procesa vērtējumu.

Jautājums, uz kuru jāatbild, nav vis, vai vakcinācijas kampaņas tiek veiktas sabiedrības veselības nolūkā, bet gan vai saskaņā ar Konvenciju ir pieņemams piemērot sankcijas par tiesiskā vakcinēšanās pienākuma neizpildi. Proti, jautājums ir, vai pienākuma radītā pievienotā vērtība pamato izvēles brīvības ierobežošanu. Šajā nolūkā ir jāpierāda, ka šādā sistēmā aizsargātās vērtības atsver skartās vērtības. Ir īpaši jāpierāda, ka ieguvumi sabiedrībai kopumā un tās locekļiem atsver personiskās un sociālās izmaksas un attaisno vakcinācijas blakņu riska uzņemšanos. Ņemot vērā aplūkojamo vērtību nozīmīgumu, šādam novērtējumam ir nepieciešami ārkārtīgi precīzi un visaptveroši zinātniskie dati par vērtējamajām slimībām un vakcīnām. Bez šādiem datiem viss process kļūst neracionāls.

B. Pārbaudes standarts

7. Savā iepriekšējā judikatūrā Tiesa ir izteikusi šādus viedokļus (*Solomakhin pret Ukrainu*, Nr.24429/03, § 33, 2012.gada 15.marts):

“Tiesa atkārtoti, ka saskaņā ar tās judikatūru uz personas fizisko neaizskaramību attiecas “privātās dzīves” jēdziens, kas tiek aizsargāta ar Konvencijas 8. pantu (skatīt *X un Y pret Nīderlandi*, 1985. gada 26. aprīlis, § 22, A sērijas Nr. 1). Tiesa ir uzsvērusi, ka personas fiziskā neaizskaramība attiecas uz personas privātās dzīves visintīmākajiem aspektiem un ka obligāta medicīniskā iejaukšanās, pat ja tā ir maznozīmīga, ir iejaukšanās šajās tiesībās (skatīt *Y.F. pret Turciju*, Nr.24209/94, § 33, ECHR 2003-IX, ar turpmākām atsaucēm). Obligātā vakcinācija – kā nebrīvprātīga medicīniska procedūra – ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, kas ietver personas fizisko un psiholoģisko neaizskaramību, kas garantēta ar 8.panta 1.punktu (skatīt *Salveti pret Itāliju* (lēm.), Nr.42197/98, 2002.gada 9.jūlijs, un *Matter pret Slovākiju*, Nr.31534/96, § 64, 1999.gada 5.jūlijs).”

Citās lietās tā norādīja (šeit, *Parrillo*, citēts iepriekš, §§ 168-9; skatīt arī *Paradiso un Campanelli pret Itāliju* [LP], Nr.25358/12, §§ 179-184, 2017.gada 24.janvāris):

“168. Tiesa atkārtoti norāda, ka, nosakot, vai apstrīdētais pasākums bija “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā”, tā vērtēs, vai kopumā lietas kontekstā norādītie iemesli pasākuma pamatošanai bija būtiski un pietiekami 8.panta 2.punkta nozīmē (skatīt daudzu citu gadījumu starpā *S.H. un citi pret Austriju*, citēts iepriekš, § 91; *Olsson pret Zviedriju* (Nr.1), 1988.gada 24.marts, § 68, A sērijas Nr. 130; *K. un T. pret Somiju* [LP], Nr.25702/94, § 154, ECHR 2001-VII; *Kutzner pret Vāciju*, Nr.46544/99, § 65, ECHR 2002-I; un *P., C. un S. pret Apvienoto Karalisti*, Nr.56547/00, § 114, ECHR 2002-VI).

169. Turklāt, nosakot rīcības brīvību, ko var izmantot valsts, visās lietās saskaņā ar 8. pantu ir jāņem vērā virkne faktoru. Valstij atļautās rīcības brīvības apjoms parasti tiks ierobežots, ja jautājums attiecas uz īpaši svarīgu personas eksistences vai identitātes aspektu (skatīt *Evans*, citēts iepriekš, § 77, un citi šeit citētie gadījumi, un *Dickson pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr.44362/04, § 78, ECHR 2007-V). Ja Eiropas Padomes dalībvalstu starpā nav vienprātības par attiecīgās intereses relatīvo nozīmi vai labākajiem tās aizsardzības līdzekļiem, īpaši ja lieta rada sensitīvus morāles vai ētikas jautājumus, rīcības brīvība būs plašāka (skatīt *S.H. un citi pret Austriju*, citēts iepriekš, § 94; *Evans*, citēts iepriekš, § 77; *X, Y un Z pret Apvienoto Karalisti*, 1997.gada 22.aprīlis, § 44, *Ziņojumi par spriedumiem un lēmumiem 1997-II*; *Fretté pret Franciju*, Nr. 6515/97, § 41, ECHR 2002-I; *Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr.28957/95, § 85, ECHR 2002-VI; un *A, B un C pret Īriju*, citēts iepriekš, § 232).”

Turklāt saskaņā ar pastāvošo judikatūru brīvība rīkoties ar savu ķermeni ir pamatvērtība, kas ir aizsargāta saskaņā ar Konvenciju (skatīt, piemēram, *Pretty pret Apvienoto Karalisti*, Nr.2346/02, § 66, ECHR 2002-III, un *K.A. un A.D. pret Beļģiju*, Nr.42758/98 un 45558/99, § 83, 2005.gada 17.februāris). Tiesa turpmāk uzsver, ka “personas ķermenis ir visintīmākais privātās dzīves aspekts (skatīt *Y.F. pret Turciju*, Nr.24209/94, § 33, ECHR 2003-IX). “Personiskā neaizskaramības jēdziens ir svarīgs princips, kas ir 8.panta garantiju interpretācijas pamatā” (skatīt *A.P., Garçon un Nicot pret Franciju*, Nr.79885/12 un 2 citi, § 123, 2017.gada 6.aprīlis), princips, uz kuru atsaucas, lai sašaurinātu rīcības brīvību pat tad, ja nav vienprātības Eiropas līmenī (*ibid.*, §§ 121-123). Rīcības brīvība parasti būs relatīvi neliela, ja attiecīgās tiesības ir kritiski nozīmīgas, lai persona varētu baudīt privātuma tiesības vai galvenās tiesības” (skatīt *Dubská un Krejzová pret Čehijas Republiku* [LP], Nr.28859/11 un 28473/12, § 178, 2016.gada 15.novembris; skatīt arī, piemēram, *A.D.T. pret Apvienoto Karalisti*, Nr.35765/97, § 37, ECHR 2000-IX, un *Hämäläinen pret Somiju* [HR], Nr.37359/09, §§ 68-69, ECHR 2014).

Var piebilst, ka pilnīgi atšķirīgā kontekstā Tiesa konstatēja, ka vispārējs, automātisks un nediskriminējošs vitāli svarīgu Konvencijas tiesību ierobežojums ir jāuzskata par tādu, kas neiekļaujas pieņemamā rīcības brīvības tvērumā neatkarīgi no tā, cik plašs šāds tvērums ir (skatīt *Hirst pret Apvienoto Karalisti* (Nr. 2) [LP], Nr.74025/01, § 82, ECHR 2005-IX).

8. Šajā lietā piemērojamo standartu vairākums definē šādi:

LIETA VAVRĪČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS – ATSEVIŠĶIE
VIEDOKĻI

“280. Kā atkārtoti norādīts iepriekš (skatīt 274.rindkopu), Tiesa ir iepriekš atzinusi, ka veselības aprūpes politikas jautājumi iekļaujas nacionālo iestāžu rīcības brīvības tvērumā. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un piemērojot savas atzītās judikatūras principus, Tiesa uzskata, ka šajā lietā, kas īpaši attiecas uz bērnu vakcinēšanas obligātumu, šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai.”

Šādu pieeju ir grūti pieņemt. Saskaņā ar atzīto judikatūru, nosakot rīcības brīvību, Tiesa uzskata, ka šeit minētie faktori var pamatot tās paplašināšanu, tomēr neskarot tās precīzu tvērumu:

(i) vienprātības trūkums Eiropas Padomes dalībvalstu starpā par aplūkojamās intereses relatīvo nozīmīgumu;

(ii) vienprātības trūkums Eiropas Padomes dalībvalstu starpā par labākajiem līdzekļiem tās aizsardzībai;

(iii) tas, ka vērtējamā lieta izraisa sensitīvus morāles vai ētikas jautājumus.

Šajā kontekstā ir jāatzīmē, ka Eiropas Padomes dalībvalstu starpā valda plaša vienprātība, ka:

(i) fiziskā neaizskaramība ir jāaizsargā pret nebrīvprātīgu medicīnisko iejaukšanos;

(ii) piemērotākā metode tās aizsardzībai ir noteikums, ka šāda iejaukšanās prasa attiecīgās personas piekrišanu.

Šajā kontekstā ir vērts atcerēties, ka Ovjedo konvencijā ir šāda norma:

“5. pants. Vispārīgs noteikums

Jebkādu ar veselību saistītu darbību drīkst veikt tikai ar attiecīgās personas brīvprātīgu un apzinātu piekrišanu.

Šai personai iepriekš jāsaņem adekvāta informācija par šīs darbības mērķi un būtību, kā arī par tās sekām un risku.

Attiecīgā persona var jebkurā laikā brīvi atsaukt piekrišanu.”

Acīmredzot atsevišķi izņēmumi no brīvas piekrišanas var būt pamatoti, taču tiem nepieciešams īpaši spēcīgs pamatojums.

Kā 279.rindkopā norādījis vairākums, “vakcinēšana bērībā, kas ir mūsdienīgas sabiedrības veselības politikas pamata aspekts, patī par sevi neraisa sensitīvus morāles vai ētikas jautājumus”.

Turklāt nav vienprātības, ka aplūkojamā iejaukšanās, konkrēti, pienākums vakcinēties, ir nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzībai (skatīt 14.punktu turpmāk). Saskaņā ar vairākuma norādīto tieši to, ka vakcinācija tiek padarīta par juridisku pienākumu, var uzskatīt par iemeslu, kāpēc rodas sensitīvi morāli vai ētiski jautājumi (skatīt sprieduma 279.rindkopas).

Turklāt rīcības brīvība veselības aprūpes jomā ir pareizi uzsvērtā saistībā ar sūdzībām par piekļuvi noteiktām medicīniskām procedūrām (skatīt, piemēram, *Hristozov un citi pret Bulgāriju*, Nr.47039/11 un 358/12, ECHR 2012 (izvilkumi), uz ko ir norāde 274.rindkopā). Šī lieta nav par piekļuvi veselības pakalpojumiem vai to organizēšanas veidu (pozitīvās tiesības), bet

par brīvību rīkoties ar savu ķermeni un brīvību atteikties no medicīniskām procedūrām, kam nav sniegta piekrišana (negatīvas tiesības).

Aplūkojamais jautājums ir kritiski svarīgs, lai persona varētu baudīt visintīmākās tiesības kontekstā, kur nav tieša konflikta starp divām vai vairākām tiesībām un kur tiesību īpašnieks vēlas izmantot brīvību no iejaukšanās un nepieprasa nekādas pozitīvas tiesības. Ierobežojumiem, kas skar brīvību izdarīt izvēli par savu ķermeni un kas noteikti ārpus tieša divu vairāku tiesību konflikta konteksta, ir nepieciešams spēcīgs pamatojums. Šajā jomā rīcības brīvībai būtu jābūt šaurai un iejaukšanās pamatojuma sliekšnim ļoti augstam. Pieņemtā pieeja var radīt iespaidu, ka bez zema pārbaudes standarta pārkāpuma neesamības konstatēšana pat nebūtu iespējama.

C. Spriedumu pamatojošie fakti

9. Čehijas Republikā obligāto vakcināciju sarakstā ir deviņas slimības. Šīs slimības ir ļoti atšķirīgas. Lai racionāli novērtētu, vai vakcinācijas pienākums atbilst Konvencijai, lietā ir jāveic atsevišķs novērtējums par katru slimību, aplūkojot tās atsevišķi. Attiecībā uz katru slimību ir jānosaka:

- tās pārneses veids un ātrums;
- riski inficētajām personām;
- slimības ārstēšanas vidējās izmaksas vienai personai, ja pacients nav vakcinēts, un šādas ārstēšanas veiksmīga iznākuma izredzes;
- pieejamo vakcīnu precīza efektivitāte;
- vidējās vakcinēšanas izmaksas;
- vakcinācijas blakņu risks;
- vakcinācijas nevēlamo blakņu ārstēšanas vidējās izmaksas;
- minimālais procentuālais vakcinēto personu skaits, kas novērstu slimības izplatīšanos (ja attiecināms), un šāda mērķa sasniegšanas izredzes.

10. Vairākuma vispārējās pieejas kopsavilkums ir sniegts šajā citātā (skatīt sprieduma 300.rindkopu): “Attiecībā uz vakcinācijas efektivitāti Tiesa vēlreiz norāda uz vispārējo vienprātību par šī līdzekļa vitālo nozīmīgumu, nodrošinot iedzīvotāju aizsardzību pret slimībām, kas var nopietni ietekmēt personas veselību un nopietnu uzliesmojumu gadījumā izraisīt destabilizāciju sabiedrībā (skatīt 135.rindkopu).”

Šķiet, ka gan atbildētāja Valdība, gan vairākums uzskata, ka atbilde ir tik pašsaprotama, ka iejaukšanās pamatošanai nav nepieciešams izmantot precīzākus apsvērumus. Es neatbalstu šo viedokli. Lai novērtētu iejaukšanās leģitimitāti šajā lietā, ir nepieciešamas medicīnas eksperta zināšanas.

Lai gan materiāli, kas iesniegti Tiesai un kuru kopsavilkums sniegts argumentācijā, īpaši 152.-157.rindkopā, ietver plašus ekspertu atzinumus, tajos nav iepriekš minēto kritiski nozīmīgo faktu. Tāpēc nav tiesa, ka šajā lietā ir apkopoti plaši zinātniskie pierādījumi (skatīt 306.rindkopu). Jo īpaši nav pietiekami konstatēt, ka specifiskais risks, ko personas veselībai rada vakcinācija, ir “ļoti rets” (kā norādīts 301.rindkopā). Ir ļoti precīzi

jāaprēķina ar katru slimību atsevišķi saistītais risks, pamatojoties uz visaptverošiem un ticamiem datiem, kas iegūti ne tikai Čehijas Republikā, bet arī citās valstīs. Iespējamais pretarguments, ka vakcīnas ir pārbaudītas, tiek uzskatītas par drošām un kompetentās valsts iestādes ir tās apstiprinājušas, nav pietiekams, lai pamatotu pienākumu vakcinēties.

Manā skatījumā, ņemot vērā, ka pušu iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, lai pieņemtu lēmumu par lietā esošajiem vispārējiem jautājumiem, un ka lēmumu pieņemšanas process vietējā līmenī nav pilnībā apmierinošs (skatīt 16.punktu turpmāk), Tiesai būtu vajadzējis iecelt neatkarīgus ekspertus, lai iegūtu pietiekamu pamatojumu pienācīgai iespējamo risku novērtēšanai un pieņemtu racionālu tiesas lēmumu šajā lietā.

11. Šajā kontekstā ir svarīgi ierobežot šādu ekspertu mandātu. Šim nolūkam ir jānošķir teorētiski un praktiski iemesli. Ar teorētisku iemeslu tiek formulēti pieņēmumi par faktiem un pierādīta to patiesība, ciktāl tas iespējams, atsaucoties uz zinātniskām zināšanām un metodi. Ar praktiskiem iemesliem tiek noteiktas un izsvērtas attiecīgas konfliktējošas vērtības un intereses un pieņemti lēmumi, izvēloties starp iespējamiem kompromisiem. Ekspertu loma attiecas tikai uz teorētiskiem iemesliem, t.i., faktu elementu nodrošināšanu un izskaidrošanu. Lēmumu pieņemšana attiecas uz praktiskiem iemesliem un kā tāda pieder politiskām iestādēm, kas rīkojas vietējo un starptautisko tiesu uzraudzībā. Eksperti tāpat kā visi pilsoņi, protams, var formulēt spriedumus par vērtībām, kas saskaņā ar Tiesas ieskatu, nav pierādījumi, lai gan tiem būtu jābalstās pietiekamā faktu pamatojumā (skatīt, piemēram, *Morice pret Franciju* [LP], Nr.29369/10, § 126, 2015.gada 23.aprīlis), bet, pat ja eksperti pārzina faktu pamatojumu labāk nekā jebkurš cits, viņiem nav specifiskās kompetences vai citu tiesību izteikt praktiskus apsvērumus. Eksperta zināšanas medicīnā nedod personai speciālās zināšanas, lai pieņemtu lēmumus par vērtību un interešu konfliktiem. Proti, eksperti var aprēķināt risku, bet nevar noteikt tā cenu aksioloģiskā izteiksmē.

Šajā kontekstā es atzīmēju, ka vairākums nevēlas balstīties pamatotos zinātniskos datus. Viņi labāk izvēlas balstīties vērtības spriedumos un politikas rekomendācijās, ko izstrādājuši eksperti, it kā tām būtu tāda pati vērtība kā ekspertu atzinumiem par faktiem.

D. Pieeja vērtību konfliktam

12. Es vēlos atzīmēt, pirmkārt, šādu iejaukšanās specifiskumu. Vakcinācijas pienākums attiecas uz bērniem un ir Valsts iejaukšanās bērnu fiziskajā neaizskaramībā. Tas ir svarīgs arguments, lai iejaukšanās pamatošanai piemērotu vēl augstākus pārbaudes standartus.

Mazi bērni parasti pretojas vakcinēšanai. Nav taisnība, ka “nav normas, ar kuru atļautu vakcinācijas veikšanu piespiedu kārtā” (skatīt sprieduma 293.rindkopu). Lai gan ir taisnība, ka valsts šajā kontekstā nevar izmantot

piespiešanu tieši pret bērniem, visa sistēma ir balstīta šādā principā: vecākiem tiek piemērotas sankcijas, lai viņi pārliecinātu savus bērnus vai nepieciešamības gadījumā izmantotu piespiešanu, lai piespiestu paši savus bērnus veikt vakcinēšanos.

13. Vairākums šajā kontekstā pievēršas bērna labākajām interesēm. Viņi pauž īpaši šādus viedokļus (skatīt sprieduma 288.rindkopu):

No tā izriet, ka valstīm ir pienākums visos lēmumos, kas skar bērnu veselību un attīstību, par galvenajām uzskatīt bērna un arī bērnu kā grupas labākās intereses. [...] Tiesa saprot, ka valsts-atbildētājas veselības politika ir balstīta šādos apsvērumos, un šādā kontekstā to var atzīt par atbilstošu bērnu kā tās uzmanības centrā esošo subjektu labākajām interesēm [..]”

Šī pieceja liek izteikt šādas piezīmes. Vecākiem un nevis valstij ir jāpieņem lēmumi par bērniem, jānosaka viņu labākās intereses un jāsniedz padoms bērniem par viņu tiesību izmantošanu (salīdzināt *M.A.K. un R.K. pret Apvienoto Karalisti*, Nr.45901/05 un 40146/06, §§ 75-79, 2010.gada 23.marts). Vecāku tiesības var ierobežot tikai ārkārtas apstākļos (skatīt *Strand Lobben un citi pret Norvēģiju* [LP], Nr.37283/13, 2019.gada 10.septembris) un, principā, bērna labākās intereses var izmantot pret vecākiem tikai tad, ja viņu vecāku tiesības ir ierobežotas vai atņemtas.

Šajā lietā centrālais jautājums saistībā ar bērnu labākajām interesēm nav vis tas, vai valsts-atbildētājas vispārējā veselības politika veicina bērnu kā grupas labākās intereses, bet gan tas, kā attiecībā uz katru pieteicēju vecāku bērnu, ņemot vērā bērna konkrēto veselības vēsturi, novērtēt, vai dažādie vakcinācijas ieguvumi patiešām būs lielāki par tai piemītošo risku. Vecāki, reizēm rīkojoties pareizi, reizēm nepareizi, bet vienmēr labticīgi, var noteikt atsevišķus ļoti individuālus riska faktorus, ko var nepamanīt citas personas.

14. Iesniedzēji balstās argumentā, ka ir pieejamas mazāk ierobežojošas alternatīvas, ka tos pašus mērķus var sasniegt, neuzliekot pienākumu vakcinēties. Viņi šajā sakarā balstās salīdzinošajās tiesībās, kas liecina, ka daudzas valstis uzskata, ka sabiedrības veselības mērķus var sasniegt, nepadarot vakcinēšanos par obligātu. Valdība šo argumentu nav pārliecinoši atspēkojusi, tikai ļoti vispārīgi pieminot risku, “ko varētu radīt iespējamā vakcinācijas līmeņa pazemināšanās, ja tā kļūtu par tikai ieteiktu procedūru” (skatīt sprieduma 283.rindkopa). Taču iesniedzēja arguments būtu ļoti rūpīgi jāapsver un pārliecinoši jāatspēko.

Šajā kontekstā es atzīmēju, ka Tiesa iepriekš ir izteikusi šādus viedokļus par šiem jautājumiem:

“65. Attiecībā uz Federālās tiesas argumentu, ka jautājums par to, vai bija citas iespējas, izņemot asociācijas likvidēšanu, ir mazsvarīgs šajā lietā (skatīt Federālās tiesas sprieduma 4.3.punktu, 23.rindkopa iepriekš), Tiesa saskata, ka citā kontekstā ir izlemts, ka, lai pasākumu uzskatītu par samērīgu un nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā, nedrīkst būt citu līdzekļu tā paša mērķa sasniegšanai, kas būtu mazāk nopietna iejaukšanās attiecīgajās pamattiesībās (skatīt *Glor pret Šveici*, Nr.13444/04, § 94, ECHR 2009). Tiesa uzskata, ka, lai pilnībā ievērotu samērīguma principu, iestādēm būtu bijis jāpierāda, ka šādi pasākumi nav pieejami.” (*Association Rhino un citi pret Šveici*, Nr.48848/07, § 65, 2011.gada 11.oktobris),

LIETA VAVRĪČKA UN CITI pret ČEHIJAS REPUBLIKU SPRIEDUMS – ATSEVIŠĶIE
VIEDOKĻI

un

“[...] lai pasākumu uzskatītu par samērīgu un nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā, nedrīkst būt citi līdzekļi, lai panāktu to pašu iznākumu, bet kas mazāk iejauktos attiecīgajās pamattiesībās. Tiesas skatījumā, lai apmierinātu samērīguma prasību, nasta pierādīt, ka šādi pasākumi nav pieejami, gulstas uz iestādēm (skatīt *Association Rhino un citi*, citēts iepriekš, § 65)” (*Čuvašijas Republikas Bībeles centrs pret Krieviju*, Nr.33203/08, § 58, 2014.gada 12.jūnijs).

Papildu piemērus skatīt arī: *Ūrper un citi pret Turciju*, Nr.14526/07 un 8 citas, § 43, 2009.gada 20.oktobris; *Nada pret Šveici*, [LP], Nr.10593/08, § 183, ECHR 2012; *Stanev pret Bulgāriju* [LP], Nr.36760/06, § 242, ECHR 2012; *Piechowicz*, citēts iepriekš, § 220; *P. un S. pret Poliju*, Nr.57375/08, § 148, 2012.gada 30.oktobris; *Saint-Paul SA Luxembourg pret Luksemburgu*, Nr.26419/10, § 44, 2013.gada 18.aprīlis; *R.M.S. pret Spāniju*, Nr.28775/12, § 86, 2013.gada 18.jūnijs; *Fernández Martínez pret Spāniju* [LP], Nr.56030/07, § 146, ECHR 2014 (izvilkumi); un *Ivinović pret Horvātiju*, Nr.13006/13, § 44, 2014.gada 18.septembris.

Dažreiz Tiesa ir arī izteikusi pretēju viedokli (skatīt *Animal Defenders International pret Apvienoto Karalisti* [LP], Nr.48876/08, § 110, ECHR 2013 (izvilkumi):

“Centrālais jautājums par šādiem pasākumiem nav, kā to norādījis iesniedzējs, par to, vai būtu vajadzējis pieņemt mazāk ierobežojošus noteikumus un vai valsts patiešām var pierādīt, ka bez aizlieguma leģitīmais mērķis netiktu sasniegts. Drīzāk pamatjautājums ir par to, vai, pieņemot vispārēju pasākumu un panākot līdzsvaru, kā tas tika izdarīts, likumdevējs rīkojās tam piešķirtās rīcības brīvības robežās (*James un citi pret Apvienoto Karalisti*, § 51; *Mellacher un citi pret Austriju*, § 53; un *Evans pret Apvienoto Karalisti* [LP], § 91, visi citēti iepriekš).”

Nav skaidrs, kāpēc dažās lietās Tiesa aplūko jautājumu par mazāk ierobežojošu alternatīvu esamību, bet lielākajā daļā lietu tā apiet šo jautājumu un citās lietās skaidri noraida attiecīgo pārbaudi. Šis jautājums ir svarīgs, lai izstrādātu argumentācijas stratēģijas. Ja iesniedzēji būtu zinājuši, ka pārbaude par “mazāk ierobežojošām alternatīvām” tiks noraidīta, viņi, iespējams, būtu sagatavojuši lietas argumentāciju citādi. Manā skatījumā ir nepieciešams nodrošināt skaidrību par “mazāk ierobežojošas alternatīvas” pārbaudes piemērošanu, lai puses varētu balstīties precīzākos principos nākotnē.

Es arī atzīmēju, ka Tiesai netika iesniegti pierādījumi, kas pierādītu, ka tām valstīm, kas ir ieviesušas vakcinācijas pienākumu, būtu labāki rādītāji sabiedrības veselības jomā nekā valstīm, kur šāds pienākums nav ieviests. Šajā otrajā grupā Tiesa nav konstatējusi tādu vakcinācijas līmeņa pazemināšanos, kas radītu atpalikšanu no rekomendētajiem mērķiem. Tas, ka daudzās valstīs veselības politikas mērķus var acīmredzami sasniegt bez vakcinācijas pienākuma ieviešanas, ir ļoti spēcīgs arguments, ka patiešām ir pieejami mazāk ierobežojoši līdzekļi un ka apstrīdētā iejaukšanās demokrātiskā sabiedrībā nav nepieciešama. Tas, ka vairākums skaidri noraida “mazāk ierobežojošas alternatīvas” pārbaudi, nesniedzot turpmākus

paskaidrojums šim atteikumam, rada iespaidu, ka saskaņā ar šo pārbaudi, ja tā būtu veikta, būtu atzīstams iesniedzēju arguments.

15. Vairākums balstās virknē specifisku, bet apšaubāmu argumentu.

Sprieduma 272.rindkopā vairākums norāda:

“Attiecībā uz mērķiem, kurus vēlas sasniegt ar vakcinācijas pienākumu, kā to apgalvo Valdība un kā to atzinušas nacionālās tiesas, atbilstošo tiesību aktu mērķis ir aizsargāt pret slimībām, kas var izraisīt nopietnu risku veselībai. Tas attiecas gan uz tām personām, kas saņem attiecīgās vakcinācijas, gan tiem, kurus vakcinēt nevar un kuri līdz ar to ir neaizsargāti, paļaujoties uz augsta vakcinācijas līmeņa sasniegšanu sabiedrībā kopumā, lai nodrošinātu aizsardzību pret attiecīgajām infekcijas slimībām.”

306.rindkopā viņi norāda:

“Tiesa uzskata, ka nevar kā nesamērīgu vērtēt valsts prasību šo vispārēji praktizēto aizsardzības pasākumu tiem, kam vakcinācija rada attālus riskus veselībai, pieņemot kā juridisku pienākumu un sociālās solidaritātes vārdā, neliela skaita tādu neaizsargātu bērnu labā, kas nevar izmantot vakcināciju.”

Problēma ir tajā, ka šis arguments ir spēkā tikai attiecībā uz dažām slimībām. Tas neattiecas uz tādām slimībām kā stingumkrampji, kas nav infekcioza

(PVO,

Stingumkrampji,

https://www.who.int/immunization/monitoring_surveillance/burden/vpd/surveillance_type/passive/tetanus/en/), un ir problemātisks attiecībā uz garo klepu vakcīnas aizsardzības specifiskuma dēļ (*Vakcīnas pret garo klepu: PVO nostājas dokuments – 2015. gada augusts*, Nedēļas epidemioloģiskais pārskats, Nr.35, 2015, 90, 433-460 <https://www.who.int/wer/2015/wer9035.pdf?ua=1>).

288.rindkopā vairākums norāda:

“Tie, kam šādu procedūru nevar veikt, ir aizsargāti pret infekcijas slimībām netieši, kamēr viņu sabiedrībā tiek saglabāts nepieciešamais vakcinācijas līmenis, t.i., viņu aizsardzību nodrošina kolektīvā imunitāte. Tādējādi, ja tiek uzskatīts, ka brīvprātīgas vakcinēšanās politika nav pietiekama, lai sasniegtu un uzturētu kolektīvo imunitāti, vai kolektīvajai imunitātei nav nozīmes slimības rakstura dēļ (piem., stingumkrampji), nacionālās iestādes var pamatoti ieviest obligātas vakcinēšanās politiku, lai panāktu atbilstoša līmeņa aizsardzību pret nopietnām slimībām.”

Es nesaskatu loģisko saiti starp pirmo un otro teikumu: tas ir *non sequitur*. Turklāt tas, ka “kolektīvajai imunitātei nav nozīmes slimības rakstura dēļ (piem., stingumkrampji)”, nepamato nacionālo iestāžu pilnvaras “ieviest obligātas vakcinēšanās politiku, lai panāktu atbilstoša līmeņa aizsardzību pret nopietnām slimībām”.

308.rindkopā ir izvirzīts šāds arguments:

“Visbeidzot, iesniedzēji apgalvoja, ka sistēma ir nekonsekventa, jo, lai gan ir prasība vakcinēt mazus bērnus, šī prasība neattiecas uz pirmsskolās strādājošajiem. Taču Tiesa norāda uz Valdības atbildi, ka vispārējais vakcinācijas pienākums, kas ietver sākotnējo vakcināciju un uzturošās vakcinācijas, attiecas uz visiem, kas pastāvīgi vai ilgtermiņā dzīvo Čehijas Republikā (skatīt 11. un 17.rindkopu), tāpēc attiecīgajiem darbiniekiem būtu bijis attiecīgajā laikā jāsaņem visas paredzētās vakcinācijas, kas noteiktas likumā.”

Problēma ir tajā, ka pienākums vakcinēties pret noteiktām slimībām tika ieviests pēc tam, kad vecākie darbinieki jau bija sasnieguši pieaugušu vecumu, līdz ar to viņi attiecīgajā laikā nav veikuši visas šobrīd paredzētās vakcinācijas. Piemēram, vakcīna pret masaliņām kļuva pieejama tikai 20.gadsimta sešdesmito gadu beigās, bet vakcīnas pret B hepatītu un slimībām, ko izraisa B tipa *Haemophilus influenzae*, kļuva pieejamas tikai 20.gadsimta astoņdesmitajos gados. Turklāt tie darbinieki, kas bērniību pavadījuši ārvalstīs, iespējams, nav veikuši visas vakcinācijas, kas šobrīd paredzētas Čehijas Republikā.

279. un 306.rindkopā vairākums atsauces uz “sociālo solidaritāti” (“*solidarité sociale*”). Nav skaidrs, ko šis jēdziens (kas atsauc atmiņā *Émile Durkheim* darbu) nozīmē šeit. Vārdnīcā *New Oxford Dictionary of English* (Oksforda, 1998, 1772.lpp.) ir sniegta šāda solidaritātes *tout court* definīcija: *vienotība vai vienošanās par sajūtu vai darbību, jo īpaši personu ar kopīgām interesēm starpā; savstarpējs atbalsts grupas ietvaros*. Vārdnīcā *Dictionnaire Larousse 2019* (Parīze, 2018, 1081.lpp.) ir sniegta šāds vārda “*solidarité*” franču valodā nozīmes skaidrojums: 1) *dépendance mutuelle entre des personnes liées par des intérêts communs, esprit de corps*; 2) *sentiment qui pousse les hommes à s'accorder une aide mutuelle* (šeit izlaistas nozīmes juridiskajā valodā, skatīt arī E. Littré, *Dictionnaire de la langue française*, Parīze, Hachette 1874, t. 4, 1968.lpp.). Lai gan franču valodas vārdam *solidarité* var būt arī cita nozīme (*le fait de faire contribuer certains membres d'une collectivité nationale à l'assistance (financière, matérielle) d'autres personnes* (*Le Petit Robert*, Parīze, Le Robert 2013, 2390.lpp.)), solidaritātes ideja pati par sevi, kā tā sākotnēji izprasta parastā valodā (izrietot no juridiskās valodas), paredz spontānu pašorganizēšanos nevis valsts varas noteiktus upurus. Divi pamatā esošie sociālās organizēšanās principi ir ļoti atšķirīgi, otrajai pieejai (pamatojoties uz juridiskiem pienākumiem) kompensējot nepilnības pirmajā.

E. Lēmumu pieņemšanas procesa kvalitāte nacionālajā līmenī

16. Vērtējot to pasākumu samērīgumu, ar kuriem ierobežo Konvencijā paredzētās tiesības, Tiesa reizēm ņem vērā vietējā lēmumu pieņemšanas procesa kvalitāti (skatīt *Animal Defenders*, citēts iepriekš, §§ 113-116; skatīt arī *Budayeva un citi pret Krieviju*, Nr.15339/02 un 4 citi, § 136, ECHR 2008 (izvilkumi); *Brincat un citi pret Maltu*, Nr.60908/11 un 4 citi, § 101, 2014.gada 24.jūlijs; *Parrillo*, citēts iepriekš, § 170; *Garib pret Nīderlandi* [LP], Nr.43494/09, § 138, 2017.gada 6.novembris; un *Lekić pret Slovēniju* [LP], Nr.36480/07, §§ 109, 117-118, 2018.gada 11.decembris). Iesniedzēji norāda uz virkni nepilnību lēmumu pieņemšanas procesā nacionālā līmenī. Viņi atkārtoti un apstiprina ļoti precīzus faktus apgalvojumus, kas minēti Čehijas preses izdevumos. Viņi īpaši norāda uz interešu konfliktiem, kas attiecas uz personām, kuras iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesā, un

faktu, ka dokumenti, uz kuriem pamatots dažādu vakcīnu riska novērtējums, nav bijuši publiski pieejami.

Vairākums atbild ar šādu argumentu sprieduma 297.rindkopā:

“Kas attiecas uz politikas veidošanas procesa integritāti, Tiesa atzīmē, ka atbildē uz iesniedzēju pretenziju par interešu konfliktiem Valdība ir izskaidrojusi NIK ievēroto kārtību, kas atbilst Eiropas un starptautiskajiem standartiem (skatīt 200.rindkopu).”

Visu cieņu, tomēr 200.rindkopā aprakstītā deklarāciju sistēma, kurā acīmredzot nav paredzētas sankcijas par nepatiesu deklarāciju sniegšanu, ir skaidri nepietiekama.

Vairākums tajā pašā punktā apgalvo:

“Ņemot vērā tās rīcībā esošos elementus, Tiesa uzskata, ka iesniedzēji nav pietiekami pamatojuši savus apgalvojumus, ka nacionālo sistēmu aizēno interešu konflikti, vai savus izteikumus par to, ka attiecīgo Čehijas ekspertu organizāciju vai PVO pieņemto nostāju pret vakcināciju kompromitē farmācijas uzņēmumu sniegtais finanšu atbalsts.”

Tieši šeit arī rodas problēma: daudzi pilsoņi vairs neuzticas valsts iestādēm. Nepietiek ar to, ka lēmumu pieņemšanas procesi ir taisnīgi: tiem ir jābūt uztvertiem kā taisnīgiem, un tāpēc ir jābūt tālejošai juridiskajai kārtībai procesa integritātes aizsardzībai un sabiedrības uzticēšanās veidošanai. Izvēli atbalstošā attieksme vakcinācijas jomā atspoguļo plašāku problēmu, kas saistīta ar pilsoņu neuzticēšanos *vis-à-vis* demokrātiskām institūcijām.

Es arī atzīmēju, ka Tiesai nav iesniegts neviens nacionālais dokuments, kurā būtu precīzs dažādu vakcīnu efektivitātes un saistīto risku novērtējums, it kā šāds novērtējums valstī-atbildētājā nekad nebūtu veikts vai par to nekad nebūtu notikusi sabiedriskā apspriešana. Šķiet, ka iepriekš uzskaitītie būtiskie jautājumi (skatīt šī *votum separatum* 6.punktu) ir palikuši neaplūkoti publiski pieejamajos dokumentos, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanas procesu nacionālajā līmenī. Personām, kuras skar vakcinācijas pienākums, ir tiesības zināt ne tikai precīzu ar katru slimību saistīto risku, bet arī to, kā šo risku aprēķinājuši un novērtējuši tie, kas pieņēma lēmumu ieviest vakcinācijas pienākumu. Uz šiem leģitīmajiem pieprasījumiem šajā ziņā nav sniegta apmierinoša atbilde.

F. Konvencijas 9. pants

17. Kas attiecas uz sūdzību par 9. pantu, es uzskatu, ka iesniedzēji iesniedza pietiekamu *prima facie* pierādījumu, ka ar attiecīgajiem tiesību aktiem notiek iejaukšanās viņu tiesībās, kas aizsargātas ar šo tiesību normu. Jautājums par to, vai ar medicīnisko iejaukšanos saistītais risks ir tāds, kuru vērts uzņemt, var būt tādas personīgās pārliecības jautājums, kas aizsargāta ar šo tiesību normu. Turklāt ir problemātiski atsaukties uz vietējās judikatūras attīstību jau pēc lietas faktiem un, izmantojot jau gūto pieredzi, vainot iesniedzējus to iespēju neizmantošanā, ko sniedza šāda

vēlāk sekojošā judikatūra, un tādu tiesību neizmantošanā, kas iepriekš nebija aizsargātas (skatīt sprieduma 292. un 335.rindkopu). Jebkurā gadījumā, izņēmuma no pienākuma vakcinēties, pamatojoties uz pārliecībā balstītu iebildumu, juridiska atzīšana sniedz ļoti svarīgu argumentu par labu aplūkojamā pienākuma atbilstībai Konvencijai.

G. Secinājums

18. Šim spriedumam piemīt atsevišķi procesuāli trūkumi. Turklāt nav konstatēti atsevišķi būtiski faktu elementi. Vairākums ir pieņēmis ar būtiskām vērtībām saistītu spriedumu bez pietiekama faktu pamata.

Manā skatījumā pastāv spēcīgi objektīvi argumenti par labu konstatējumam, ka Konvencijas tiesības nav pārkāptas. Šie iespējamie argumenti vismaz attiecībā uz lielāko daļu aplūkoto slimību būtu prevalējuši pār iespējamiem pretargumentiem, pat ja pielietojam ļoti stingru pārbaudes standartu un piešķiram ticamību virknei iesniedzēju norādīto faktu apgalvojumu. Neiedziļinoties detaļās, ir pietiekami atzīmēt, ka vakcinācijas glābj daudzas cilvēku dzīvības un novērš būtisku kaitējumu veselībai, kā arī atbrīvo milzīgus finansiālos un sociālos resursus, samazinot veselības aizsardzības sistēmu izmaksas. Šos resursus tad var piešķirt to dzīvību glābšanai, ko apdraud citas slimības.

Taču Tiesai iesniegtajos materiālos iztrūkst precīzo faktu elementu, kas pamatotu šos un daudzus citus iespējamus argumentus par labu konstatējumam, ka pārkāpums nav noticis. Šajos konkrētajos apstākļos un, neskarot iespējamās turpmākās lietas par līdzīgiem jautājumiem, man nav citas iespējas kā balstīties formālās patiesības principos un konstatēt, ka atbildētāja Valdība nav sniegusi pietiekamus iemeslus, kas varētu pamatot iejaukšanos, par ko sūdzas iesniedzēji šajā lietā.